

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ**

Διπλωματική εργασία

**Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥ ΓΚΕΤΕΜΠΟΡΓΚ**

Κωνσταντίνος Εμμανουήλ Στεργίου

Πειραιάς, 2008

*...στον Μανώλη
...στην Τούλα
...στην Αντωνία*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΡΑΙΑ

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στον κύριο Άγγελο Κότιο, Αναπληρωτή Καθηγητή Διεθνών Οικονομικών, ως επιβλέποντα Καθηγητή της διπλωματικής εργασίας μου για τις σημαντικές υποδείξεις του στη διεκπεραίωσή της, όπως και για την ανεκτίμητη βοήθεια, συμπαράσταση και κατανόησή του.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Διευθυντή του Μεταπτυχιακού Προγράμματος κύριο Θεόδωρο Παναγόπουλο, Καθηγητή Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου, καθώς και το προσωπικό της Γραμματείας του Μεταπτυχιακού Προγράμματος για την πολύτιμη βοήθεια που προσέφερε σε εμένα και τους συμφοιτητές μου στην προσπάθεια επιτυχούς εκπλήρωσης του εν λόγω κύκλου σπουδών.

Τέλος, ευχαριστώ όλους τους καθηγητές του προγράμματος και τους συμφοιτητές μου για την διαρκή, ωφέλιμη, ουσιαστική και αποδοτική συναναστροφή που δημιουργήσαμε μεταξύ μας τα δύο αυτά έτη, αποκτώντας και ανταλλάσσοντας πλούσιες εμπειρίες.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίδα

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	I
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
Κεφάλαιο 1.....	3
1.1: Έννοια του περιβάλλοντος.....	3
1.2: Σύγχρονα περιβαλλοντικά προβλήματα.....	4
1.3: Προστασία του περιβάλλοντος.....	6
1.4: Περιβάλλον, αειφόρος ανάπτυξη και Ευρωπαϊκή Ένωση.....	7
Κεφάλαιο 2: ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΓΙΑ ΕΝΑ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΚΟΣΜΟ.....	11
2.1: Αειφόρος ανάπτυξη - ευρύτερο μακρόπνοο όραμα - ορισμός.....	11
2.2: Στόχοι της αειφόρου ανάπτυξης.....	13
2.3: Τα βασικά στοιχεία της αειφορίας.....	16
2.4: Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αειφόρο ανάπτυξη...17	
2.4.1: Στόχος η αειφόρος ανάπτυξη της Ευρώπης.....	17
2.4.2: Γενικός στόχος της στρατηγικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη...19	
2.4.3: Το Πέμπτο Πρόγραμμα Δράσης για το περιβάλλον 'με στόχο την αειφορία' (1992 - 2000).....	19
2.4.4: Η πορεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς την επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης - σημαντικότεροι σύνοδοι κορυφής.....	21
2.4.5: Η στρατηγική της Λισσαβόνας (23 - 24 Μαρτίου 2000).....	24
2.4.6: Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ (15 - 16 Ιουνίου 2001) διατύπωση ευρωπαϊκής στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη.....	26
2.4.7: Η αναθεωρημένη ευρωπαϊκή στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη (2006).....	27
2.4.8: Συνέργεια μεταξύ στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη (Σ.Α.Α.) της Ε.Ε. και της στρατηγικής της Λισσαβόνας για οικονομική αύξηση και απασχόληση.....	29
2.4.9: Το Έκτο Πρόγραμμα Δράσης για το περιβάλλον και την ανάπτυξη (2001 - 2010).....	30
2.4.10: Μέτρα για την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη.....	36
2.4.11: Αρχές που θα πρέπει να καθοδηγήσουν τις πολιτικές της Ε.Ε.....	40
Κεφάλαιο 3.....	44
3.1: Το περιβάλλον στην Ελλάδα: βιωσιμότητα και ενσωμάτωση.....	44
3.2: Η εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη στην Ελλάδα.....	47
3.3: Μηχανισμοί χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	52
3.3.1: Χρηματοδοτική ενίσχυση της Ελλάδος για την προστασία του περιβάλλοντος και για την υλοποίηση των αρχών της αειφόρου ανάπτυξης.....	52
3.3.2: Διαρθρωτικά ταμεία.....	53
3.3.3: Ταμείο συνοχής.....	55
3.3.4: Το πρόγραμμα LIFE.....	58
3.4: Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης - οικονομική ενίσχυση της Ελλάδος...64	

Κεφάλαιο 4: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	70
4.1: Συμπεράσματα για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη στην Ε.Ε.....	70
4.2: Συμπεράσματα προεδρίας - Γκέτεμποργκ 15 - 16 Ιουνίου 2001.....	71
4.3: Συμπεράσματα για το περιβάλλον και την εφαρμογή της στρατηγικής της αειφόρου ανάπτυξης στην Ελλάδα.....	72
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	75

ΓΑΛΛΙΚΟ ΓΕΡΑΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο σύγχρονο κόσμο, τα περιβαλλοντικά προβλήματα αποκτούν όλο και μεγαλύτερη βαρύτητα και παγκόσμια εμβέλεια.

Η αλλαγή του κλίματος, η εξάντληση του όζοντος, η μείωση της βιοποικιλότητας, η αποδάσωση, η εξάντληση των φυσικών πόρων, η ενεργειακή κρίση απειλούν πλέον την οικολογική ισορροπία ολόκληρου του πλανήτη.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η Ευρωπαϊκή Ένωση καλείται να προσαρμόσει την περιβαλλοντική της πολιτική και να αναλάβει τις ευθύνες της σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η ποιότητα της ζωής μας αλλά και αυτή των επόμενων γενεών εξαρτάται άμεσα από την προστασία του περιβάλλοντος. Είναι προφανές ότι η συνεχής οικονομική ανάπτυξη, στη βάση του παραδοσιακού ενεργοβόρου προτύπου, απειλεί την διαφύλαξη του περιβαλλοντικού πλούτου. Η ποιότητα ζωής του ευρωπαϊκού πληθυσμού, ιδιαίτερα στις αστικές ζώνες, γνωρίζει ραγδαία υποβάθμιση. Για αυτό το λόγο τα τελευταία χρόνια υπάρχει μεγαλύτερη συμμετοχή του πολίτη στην λήψη των αποφάσεων και αύξηση της ευθύνης του για τα περιβαλλοντικά προβλήματα.

«Η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής πολιτικής στις άλλες πολιτικές, μέσα στην Ε.Ε., και η αυτοδέσμευση των παραγωγικών δυνάμεων με σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος, αποτελούν αναγκαίες προϋποθέσεις για να επιτευχθεί ο στόχος της αειφορικής ανάπτυξης.»¹

Η αειφόρος ανάπτυξη προσφέρει στην Ε.Ε. ένα θετικό μακρόπνοο όραμα για μία περισσότερο ευημερούσα και δικαιότερη κοινωνία, μέσα σε ένα καθαρότερο, ασφαλέστερο και υγιέστερο περιβάλλον. Για να επιτευχθεί στην πράξη, απαιτείται η οικονομική αύξηση να υποστηρίζει την κοινωνική πρόοδο και να σέβεται το περιβάλλον, η κοινωνική πολιτική να αποτελεί το υπόβαθρο της οικονομικής επίδοσης και η περιβαλλοντική πολιτική να είναι οικονομικά αποδοτική.

Από όλες τις στρατηγικές που διατυπώθηκαν στις Συνόδους Κορυφής που πραγματοποιήθηκαν μετά την Συνδιάσκεψη του Ρίο το 1992, η σημαντικότερη, στην

¹ Δικτυακός τόπος: <http://10din.korinth.kor.sch.gr>

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

οποία έγιναν βήματα προόδου, ήταν η Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη την οποία ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ (15 - 16/6/2001), η οποία θα πρέπει να αποτελέσει τον καταλύτη για τους σχεδιαστές πολιτικής και την κοινή γνώμη τα ερχόμενα έτη. Επίσης θα πρέπει να καταστεί καθοδηγητική δύναμη για μεταρρυθμίσεις θεσμικών οργάνων και για αλλαγές στη συμπεριφορά των Ευρωπαϊκών επιχειρήσεων και των Ευρωπαίων πολιτών.

Θέτοντας σαφείς και μακροπρόθεσμους στόχους και λαμβάνοντας τα αναγκαία μέτρα, θα μπορέσουν να αποκτήσουν σχήμα και μορφή οι όποιες προσδοκίες αναπτύσσονται στα πλαίσια του ευρωπαϊκού μορφώματος.

Η Ελλάδα, όντας μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 1981, ήταν υποχρεωμένη, μέσα στο όλο κλίμα της αειφορικής προόδου, να αναβαθμίσει την περιβαλλοντική της πολιτική, που για πολλά χρόνια υστερούσε. Η χώρα μας μέσω της εφαρμογής της κοινοτικής νομοθεσίας, με Οδηγίες που αφορούσαν σε περιβαλλοντικά ζητήματα, είχε ως απώτερο σκοπό να υλοποιήσει την αειφόρο ανάπτυξη, για την οποία η Ε.Ε. μαζί με άλλα κράτη που συνυπέγραψαν την Διακήρυξη του Ρίου των Ηνωμένων Εθνών το 1992, δεσμεύτηκαν να εκπονήσουν στρατηγικές για την αειφόρο ανάπτυξη εγκαίρως, πριν την Παγκόσμια Σύνοδο για την Αειφόρο Ανάπτυξη στο Γιοχάνεσμπουργκ το 2002.

Προς την κατεύθυνση της αειφορίας, η Ελλάδα ενισχύει τη δράση της μέσω των χρηματοδοτικών οργανισμών και Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης, τα οποία είχαν θεσπιστεί από την Ε.Ο.Κ. για την οικονομική ενίσχυση των κρατών-μελών.

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι η παρουσίαση της πολιτικής της ΕΕ για την προώθηση της αειφορίας, όπως αυτή εκφράζεται από τη στρατηγική του Γκέτεμποργκ. Στο πλαίσιο αυτό ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στις συνεπαγωγές της εν λόγω πολιτικής προς την Ελλάδα. Η εργασία περιλαμβάνει 4 υποενότητες.

Στην **πρώτη υποενότητα**, που έχει εισαγωγικό χαρακτήρα, συζητούνται οι έννοιες του περιβάλλοντος και της αειφόρου ανάπτυξης καθώς και οι διεθνείς πρωτοβουλίες για την προώθηση αυτών. Η υποενότητα αυτή μας δίδει το θεωρητικό και διεθνές πλαίσιο εντός του οποίου κινείται η Ένωση στην υλοποίηση των δικών της περιβαλλοντικών στόχων.

Η **δεύτερη υποενότητα**, που αποτελεί και το βασικό κορμό της εργασίας, εστιάζει στην πολιτική της ΕΕ για την προώθηση της αειφορικής ανάπτυξης. Ειδικότερα,

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

παρουσιάζονται αξιολογικά το γενικό θεσμικό πλαίσιο της ΕΕ, όπως αυτό προέκυψε από τις συναντήσεις κορυφής και αποτυπώνεται στα κείμενα των επί μέρους Συνθηκών. Εν συνεχεία, αναλύονται οι διάφορες πρωτοβουλίες της ΕΕ και κυρίως τα πολυετή περιβαλλοντικά προγράμματα. Η ανάλυση της στρατηγικής του Γκέτεμποργκ αναφέρεται στους γενικούς και ειδικούς στόχους της Στρατηγικής, στα μέσα που διαθέτει καθώς και στη σχέση αυτής με την αναπτυξιακή Στρατηγική της Λισσαβόνας.

Στην **τρίτη υποενότητα** γίνεται αναφορά στην εφαρμογή της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη της ΕΕ στην Ελλάδα. Μετά τη συζήτηση γενικών και θεσμικών ζητημάτων, παρουσιάζονται οι ευρωπαϊκές και εθνικές πρωτοβουλίες και δράσεις για την εφαρμογή της Στρατηγικής του Γκέτεμποργκ. Ειδική αναφορά γίνεται στη χρηματοδοτική στήριξη της Ένωσης μέσω ειδικών προγραμμάτων και των ΚΠΣ.

Τέλος, στην **τέταρτη και τελευταία υποενότητα**, συνοψίζονται τα βασικά συμπεράσματα της εργασίας και διατυπώνονται ορισμένες προτάσεις πολιτικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Το περιβάλλον είναι μία λέξη που χαρακτηρίζει το ήμισυ του 20^{ου} αιώνα, και πολύ περισσότερο τον 21^ο αιώνα, και μία έννοια κλειδί της σύγχρονης πραγματικότητας πλούσια σε περιεχόμενο, με ευρύ επιστημονικό υπόβαθρο και ταυτόχρονα πολυδύναμη, πολυδιάστατη και πολυσύνθετη.

«Το περιβάλλον ως έννοια είναι πολυδιάστατο και ως ενέργεια καταλυτικό. Σημαίνει τη συνθήκη μιας καταλυτικής φόρτισης, την οποία ο άνθρωπος βιώνει με την ψυχή και το σώμα του, δηλ. οντολογικά και όχι μόνο βιολογικά, και εν τέλει το περιβάλλον είναι υπόθεση βιωματική. Η πολιτική προστασίας του οφείλει να δημιουργεί συνθήκες βίωσης που θα μορφώνουν καθώς και ανάλογο κοινωνικό έθνος και ακολούθως στάση ζωής, έτσι ώστε ο πολίτης να μπορεί να αντιστέκεται στις προσβολές.»²

² Ομιλία Υφυπουργού ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Σταύρου Καλογιάννη στο προσυνέδριο Ηπείρου και Ιονίων Νήσων στα Ιωάννινα.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

«Η έννοια του περιβάλλοντος σύμφωνα με το άρθρο 2 του ν. 1650/1986 περιλαμβάνει το στόχο των φυσικών και ανθρωπογενών παραγόντων και στοιχείων, τα οποία ευρίσκονται σε αλληλεπίδραση και επηρεάζουν την οικολογική ισορροπία, την ποιότητα ζωής, την υγεία των κατοίκων, την ιστορική και πολιτιστική παράδοση και τις αισθητικές αξίες.»³

«Με κριτήριο τη μορφή της εισερχόμενης ενέργειας, το περιβάλλον διακρίνεται σε τρεις κατηγορίες:

1. ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: τροφοδοτείται ενεργειακά μόνο από την ηλιακή ενέργεια. Περιλαμβάνει τα ελάχιστα παρθένα οικοσυστήματα και επιπλέον δάση, ποτάμια, θάλασσες, λίμνες, λιβάδια, στα οποία οι ανθρώπινες δραστηριότητες δεν προκαλούν δυσάρεστες επιπτώσεις, ούτε δομικές ούτε λειτουργικές μεταβολές σε αυτά, ούτε και στο ευρύτερο περιβάλλον.

2. ΔΟΜΗΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: τροφοδοτείται ενεργειακά με ορυκτά καύσιμα, με την παρέμβαση των ανθρώπων, περιλαμβάνει τις πόλεις, τα βιομηχανικά συγκροτήματα και τα έργα υποδομής που εξυπηρετούν τις μεταφορές. Οι δραστηριότητες του ανθρώπου στο κατασκευασμένο περιβάλλον προκαλούν ρύπανση και άλλα περιβαλλοντικά προβλήματα τα οποία επιβαρύνουν και το ευρύτερο περιβάλλον.

3. ΜΕΙΚΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: τροφοδοτείται ενεργειακά κυρίως από την ηλιακή ενέργεια και συμπληρωματικά με άλλες μορφές ενέργειας, με την παρέμβαση του ανθρώπου. Περιλαμβάνει αγροτικές, δασικές και άλλες διαχειριζόμενες εκτάσεις. Οι δραστηριότητες του ανθρώπου στο μεικτό περιβάλλον προκαλούν περιβαλλοντικά προβλήματα με δυσάρεστες επιπτώσεις στο ευρύτερο περιβάλλον.»⁴

1.2 ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Το περιβάλλον όπου ζούμε διατηρεί την ομοιοσύστασή του. Αυτό σημαίνει ότι δεν 'πέθανε' ακόμη, είναι όμως σίγουρο ότι ο 'θάνατός' του θα επέλθει όσο ακολουθείται σε παγκόσμιο επίπεδο η σημερινή, σχεδόν ανύπαρκτη τακτική για την σωτηρία του.

³ Παναγόπουλος Ι. Θεόδωρος, 'Δίκαιο περιβάλλοντος', Γ' έκδοση αναθεωρημένη, εκδόσεις Α. Σταμούλη, Αθήνα 2001, σελίδα: 73.

⁴ Κούσουλας Γεώργιος, 'από το επιμορφωτικό σεμινάριο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Β' Αθήνας', έτος 2002 - 2003.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

Ένα σύνολο από περιβαλλοντικά προβλήματα τα οποία εκδηλώθηκαν πλέον σε επίπεδο πλανήτη, έχουν οδηγήσει σε διαταραχή και αποσταθεροποίηση τους φυσικούς πόρους της βιόσφαιρας, αν κατορθώσουμε όσο είναι ακόμη καιρός να συνδυάσουμε τις νέες τεχνολογίες που δεν μολύνουν, με την 'περιβαλλοντική συνείδηση', στο επίπεδο εφαρμογής πέρα από βερμπαλιστικούς μονολόγους. Το περιβάλλον ίσως παύσει να αποτελεί είδος εν ανεπαρκεία.

Εάν θελήσουμε να ιεραρχήσουμε τα παγκόσμια περιβαλλοντικά προβλήματα που αντιμετωπίζει και θα αντιμετωπίσει εντονότερα τον 21^ο αιώνα η ανθρωπότητα, σύμφωνα με το πρόγραμμα περιβάλλοντος του ΟΗΕ, θα καταλήξουμε στην παρακάτω κατάταξη:

«

- 1) Ρύπανση των υδάτων.
- 2) Ατμοσφαιρική ρύπανση.
- 3) Ρύπανση του εδάφους.
- 4) Ηχορύπανση.
- 5) Αύξηση της θερμοκρασίας στην επιφάνεια της γης:
 - Φαινόμενο του θερμοκηπίου.
 - Φαινόμενο Ελ Νίνιο.
- 6) Όξινη βροχή.
- 7) Καταστροφή των δασών.
- 8) Εξαφάνιση ειδών της άγριας πανίδας.
- 9) Ανεξέλεγκτη αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού.
- 10) Εξάντληση των πηγών ενέργειας και πρώτων υλών.
- 11) 'Ψυχική μόλυνση'.»⁵

«Τα περιβαλλοντικά προβλήματα εκδηλώνονται πολλές φορές με τρόπο ο οποίος ξεπερνά τα στενά όρια του κράτους και αποτελούν συχνά σημείο τριβής και έντασης ανάμεσα στους λαούς και προϋποθέτουν την συνεργασία των λαών για την επίλυσή τους. Η οικουμενικότητα και η φύση των προβλημάτων αυτών τα καθιστά προβλήματα πολιτισμού και δημοκρατίας. Τα περιβαλλοντικά προβλήματα είναι κυρίως προβλήματα πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά.»⁶

⁵ Κοσκινάς Κωνσταντίνος, Παπαστάμου Στάμος, Μαντόγλου Σουλτάνα, Προδρομίτης Γεράσιμος, Αλεξιάς Γεώργιος, 'Περιβάλλον και αναβάθμιση της ποιότητας ζωής, οι κοινωνικές αναπαραστάσεις του περιβάλλοντος', εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2000, σελίδα: 17.

⁶ Δικτυακός τόπος: www.ecocrete.gr/?index.php?option=com_content&task

1.3 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

«Ως προστασία του περιβάλλοντος νοείται **‘το σύνολο των ενεργειών, μέτρων και έργων, τα οποία έχουν για στόχο την πρόληψη της υποβαθμίσεως του περιβάλλοντος, την αποκατάσταση, διατήρηση ή βελτίωσή του’.**»⁷

«Η προστασία του περιβάλλοντος έχει καθοριστική σημασία για την ποιότητα της ζωής των σημερινών και μελλοντικών γενεών. Αυτό που αποτελεί πρόκληση είναι ο συνδυασμός της προστασίας του περιβάλλοντος με την συνεχή οικονομική ανάπτυξη κατά ένα βιώσιμο και μακροπρόθεσμο τρόπο. Με δεδομένη την αλλαγή κλίματος, η πρόκληση αυτή γίνεται ακόμη εντονότερη. Η περιβαλλοντική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης βασίζεται στην πεποίθηση ότι η ύπαρξη υψηλών περιβαλλοντικών προτύπων, τονώνει την καινοτομία και τις επιχειρηματικές δυνατότητες, και ότι η οικονομική, η βιομηχανική, η κοινωνική και η περιβαλλοντική πολιτική οφείλουν να είναι άρρηκτα συνδεδεμένες.»⁸

Το ζήτημα της προστασίας του περιβάλλοντος διαπερνά οριζόντια σχεδόν όλα τα πεδία της επιστημονικής σκέψης και απασχολεί συγχρόνως τους πολιτικούς και τους πολίτες του κόσμου χωρίς οικονομικές, φυσικές και γεωγραφικές διακρίσεις. Ειδικότερα, στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σήμερα το περιβάλλον αποτελεί πρώτη προτεραιότητα και το κορυφαίο ζήτημα γύρω από το οποίο επικεντρώνονται όλες οι συζητήσεις.

«Η προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων εν γένει, η προστασία της χωροταξικής αναδιαρθρώσεως και πολεμικής αναπτύξεως της χώρας με την λήψη των αναγκαίων μέτρων ανήκουν στον τομέα προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος. Η προστασία του περιβάλλοντος επεκτείνεται και στον πολιτιστικό τομέα.

Επίσης, στην προστασία του περιβάλλοντος από τη ρύπανση, περιλαμβάνονται μέτρα για την προστασία του εδάφους, για την διαχείριση αποβλήτων από μέσα μεταφοράς, μέτρα για την προστασία από επικίνδυνες ουσίες και παρασκευάσματα, μέτρα για την παρακολούθηση των φυσικών αποδεκτών, μέτρα για την ορθή λειτουργία και

⁷ Παναγόπουλος Ι. Θεόδωρος, ‘Δίκαιο περιβάλλοντος’, Γ’ έκδοση αναθεωρημένη, εκδόσεις Α. Σταμούλη, Αθήνα 2001, σελίδα: 76.

⁸ Δικτυακός τόπος: www.europa.eu/pol/env/overview_el.htm

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

συντήρηση εγκαταστάσεων επεξεργασίας αποβλήτων και τέλος, μέτρα για την προστασία από την ραδιενέργεια.»⁹

«Η προστασία του περιβάλλοντος αποβλέπει:

- Στη διατήρηση και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος.
- Στην προστασία της υγείας των προσώπων.
- Στην εξασφάλιση συνεχούς και ορθολογικής χρησιμοποίησης των φυσικών πόρων.»¹⁰

1.4 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Η Ευρώπη στην προσπάθειά της να ολοκληρώσει την εσωτερική αγορά, να επιτύχει μία οικονομική και κοινωνική συνοχή καθώς και χορήγηση διαρθρωτικών ενισχύσεων, συνέβαλε στο να 'πληγεί' η περιβαλλοντική της πολιτική.

Άλλωστε, μία αναμενόμενη επιτάχυνση δε θα είναι δυνατό να διατηρηθεί παρά μόνο εάν ληφθεί υπόψη η περιβαλλοντική διάσταση.

«Μέσα σε αυτό το μωσαϊκό των κρατών που λέγεται Ευρώπη, η κοινή αγορά της μόλυνσης είχε δημιουργηθεί πιο γρήγορα από την κοινή αγορά των εμπορευμάτων. Τα μολυσμένα νερά και ο μολυσμένος αέρας κυκλοφορούσαν ελεύθερα διαμέσου των συνόρων, πριν αυτά ανοίξουν για τα ξένα προϊόντα. Κάθε ευρωπαϊκό κράτος ήταν επομένως άμεσα ενδιαφερόμενο για τα συμβαίνοντα στους γείτονές του, στο πεδίο του περιβάλλοντος.

Όχι μόνο η γεινίαση αλλά και η παράλληλη κοινωνικό-οικονομική ανάπτυξη των ευρωπαϊκών χωρών συνηγορούσαν για μια κοινοτική δράση για την προστασία του περιβάλλοντος. Σε αυτό συντελεί και το γεγονός ότι τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα είναι σε καλύτερη θέση από τις κυβερνήσεις για να έχουν μία μακροπρόθεσμη αντίληψη των προβλημάτων και των αναγκών σε θέματα του περιβάλλοντος, λόγω ότι οι εθνικές

⁹ Γκίκα Ελένη, 'Η περιβαλλοντική πολιτική της Ε.Ε. και η εφαρμογή της στην Ελλάδα', Αθήνα 2004, διπλωματική εργασία.

¹⁰ Τσάλτας Ι. Γρηγόρης, Κατσιμπάρδης Γ. Κωνσταντίνος, 'Αειφορία και περιβάλλον, η ευρωπαϊκή και εθνική προοπτική', εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα 2004, σελίδα: 326.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

κυβερνήσεις σπάνια είναι σε θέση να προγραμματίσουν μακροπρόθεσμες στρατηγικές σε μη αποδοτικούς φορείς.»¹¹

Ήδη από τις αρχές του 1970 η Ευρώπη ανέλαβε σταθερή δέσμευση όσον αφορά το περιβάλλον. Η προστασία της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα και των υδάτων, η διατήρηση των φυσικών πόρων και της βιοποικιλότητας, η διαχείριση των αποβλήτων και των δραστηριοτήτων που έχουν δυσμενείς επιπτώσεις συγκαταλέγονται μεταξύ των πεδίων της ευρωπαϊκής δράσης, τόσο σε επίπεδο κρατών-μελών όσο και στο διεθνή χώρο.

Το 1972, στην συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης για το Ανθρώπινο Περιβάλλον, οι κοινότητες ασχολήθηκαν με την προστασία του περιβάλλοντος και οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων των κρατών-μελών δήλωσαν ότι *‘η οικονομική ανάπτυξη δεν αποτελεί αυτοσκοπό, αλλά πρέπει να αποτελεί μέσο για την βελτίωση της ποιότητας της ζωής καθώς και του βιοτικού επιπέδου’*.

Αργότερα, το 1987, η **Διεθνής Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη**, μέσω της έκθεσης που διατύπωσε, γνωστή και ως **Έκθεση Brundtland**, υποστήριξε ότι *‘οι ανθρώπινες δραστηριότητες πρέπει να εξελίσσονται κατά τρόπο ο οποίος να διασφαλίζει τη διατήρηση, ως το απώτατο μέλλον, της προόδου των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων στο σύνολο του πλανήτη’*.

«Κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα, οικονομική, κοινωνική ή πολιτιστική, εξαρτάται από την ποιότητα των σχέσεων ανάμεσα στην κοινωνία και τον φυσικό κόσμο. Η ανάπτυξη είναι ‘πραγματική’ μόνο εάν βελτιώνει την ποιότητα της ζωής.»¹²

«Έτσι λοιπόν, στόχος της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής, που βασίζεται στο **άρθρο 174 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας**, είναι η εξασφάλιση της αειφόρου ανάπτυξης, τόσο οικονομικής όσο και κοινωνικής, ή αλλιώς της ανάπτυξης διαρκείας (**sustainable development**) του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου, ανεξαρτήτως εάν πρόκειται για διορθωτικά μέτρα με σκοπό την αντιμετώπιση συγκεκριμένων περιβαλλοντικών προβλημάτων ή για μέτρα που

¹¹ Μούσης Νίκος, ‘Ευρωπαϊκή Ένωση, δίκαιο, οικονομία, πολιτική’, 11^η αναθεωρημένη έκδοση, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2003, σελίδα: 326.

¹² Τσάλτας Ι. Γρηγόρης, Γρηγορίου Γ. Παναγιώτης, ‘Κοινοτικές Στρατηγικές για το περιβάλλον’, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1994, σελίδα: 28.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

καλύπτουν περισσότερο τομείς ή ενσωματώνονται σε άλλους τομείς άσκησης πολιτικής.»¹³

«Στα πλαίσια της Έκθεσης Brundtland, η αειφόρος ανάπτυξη ορίστηκε ως «η ανάπτυξη η οποία ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να διακυβεύει την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες.»¹⁴

Στην Έκθεση Brundtland τέθηκαν και ορισμένες προϋποθέσεις για να γίνει πράξη η βιώσιμη ανάπτυξη:

«

1. Ένα πολιτικό σύστημα που να εξασφαλίζει την ουσιαστική δημοκρατία και την αποτελεσματικότερη και ουσιώδη συμμετοχή και έλεγχο των πολιτών στην λήψη των αποφάσεων. Για τον αποτελεσματικότερο έλεγχο αλλά και την καλύτερη συμμετοχή των πολιτών, οι αποφάσεις θα πρέπει να λαμβάνονται στο μικρότερο δυνατό επίπεδο πριν από όλα, δηλαδή σε τοπικό επίπεδο.
2. Ένα οικονομικό σύστημα το οποίο να είναι ικανό να δημιουργεί πλεονάσματα και τεχνική γνώση σε μία αυτοδύναμη διαρκή βάση.
3. Ένα κοινωνικό σύστημα το οποίο θα προνοεί για την δίκαιη αναδιανομή του οικονομικού πλεονάσματος, θα αντιμετωπίζει τις κοινωνικές εντάσεις και θα ενσωματώνει τους περιθωριοποιημένους πολίτες.
4. Ένα παραγωγικό σύστημα που θα σέβεται τις υποχρεώσεις προς το περιβάλλον και την κοινωνία.
5. Ένα τεχνολογικό σύστημα το οποίο θα δύναται να ερευνά συνεχώς για νέες λύσεις.
6. Ένα αποκεντρωτικό διοικητικό σύστημα.
7. Ένα διεθνές πλαίσιο το οποίο θα ανέχεται και θα ενθαρρύνει βιώσιμα πρότυπα στην οικονομία και το εμπόριο.»¹⁵

«Η υιοθέτηση του μοντέλου της αειφόρου ανάπτυξης στην **Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (U.N. conference on Environment and Development) στο Ρίο το 1992**, συνετέλεσε σημαντικά στην υπέρβαση της αντίθεσης μεταξύ περιβάλλοντος και οικονομίας, προωθώντας παράλληλα τον συγκερασμό τους.

¹³ Δικτυακός τόπος: www.europa.eu/?scadplus/glossary/environment_el.htm

¹⁴ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, COM (2001) 31, 24 Ιανουαρίου 2001.

¹⁵ Δικτυακός τόπος: www.spyridon.gr/pdf/2004e.pdf.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

Η συναίνεση για την βελτίωση της ποιότητας των περιβαλλοντικών συνθηκών μόνο με τη διασφάλιση κοινωνικής συνοχής μπορεί να επιτευχθεί, η οποία με τη σειρά της απαιτεί πολιτικές επενδύσεων που προάγουν την απασχόληση.»¹⁶

Η συνθήκη του Μάαστριχ, στις 7 Φεβρουαρίου 1992, στο άρθρο 2, αναφέρεται στην ανάγκη να προωθηθεί μία αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων, καθώς και μία αειφόρος και μία πληθωριστική και οικονομική αύξηση που θα σέβεται το περιβάλλον.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 και περισσότερο με τον ερχομό της δεκαετίας που διανύουμε, το περιβάλλον αποτελεί αναμφισβήτητα μία από τις πρώτες προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και θέμα αιχμής στις πολιτικές και τις δραστηριότητες των κοινοτικών της οργάνων.

Στο πεδίο της περιβαλλοντικής πολιτικής, η Ε.Ε. προσπαθεί να ενθαρρύνει τις κυβερνήσεις, τις βιομηχανίες και τους πολίτες των κρατών-μελών να ανταποκριθούν στα προβλήματα και να αντιμετωπίσουν περισσότερο σε περιφερειακό επίπεδο παρά σε εθνικό, που είναι αναμφισβήτητα πιο δύσκολο, διότι τα κράτη-μέλη από μόνα τους δεν έχουν ούτε τους πόρους ούτε και την τεχνογνωσία για την αντιμετώπιση των προβλημάτων.

Η αειφορία είναι αναγκαίο να υλοποιηθεί από το ευρωπαϊκό μόρφωμα δεδομένου ότι θα αποτελέσει τον κινητήριο μοχλό για περαιτέρω ευημερία της Ε.Ε.

¹⁶ Τσάλτας Ι. Γρηγόρης, Κατσιμπάρδης, Γ. Κωνσταντίνο, 'Αειφορία και περιβάλλον, η ευρωπαϊκή και εθνική προοπτική', εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα 2004, σελίδα: 282.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΓΙΑ ΕΝΑ ΚΑΛΥΤΕΡΟ

ΚΟΣΜΟ

2.1 ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ - ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΜΑΚΡΟΠΝΟΟ ΟΡΑΜΑ -

ΟΡΙΣΜΟΣ

Η έννοια της αειφορίας δημιουργήθηκε ως αποτέλεσμα της ανάγκης της διεθνούς κοινωνίας να διαμορφώσει ένα περιβάλλον, το οποίο θα σταθμίζει την ανάγκη τόσο για οικονομική ανάπτυξη όσο και για την κοινωνική αλλά και περιβαλλοντική διαχείριση και προστασία.

Όπως προαναφέρθηκε, η αειφόρος ανάπτυξη (**sustainable development**) ορίστηκε ως *‘η ανάπτυξη που αντιμετωπίζει τα προβλήματα του παρόντος, χωρίς να υποθηκεύει τις δυνατότητες ανάπτυξης των μελλοντικών γενεών’*.

«Το περιεχόμενο της αειφόρου ανάπτυξης συγκροτείται από δύο βασικούς θεματικούς άξονες:

- **Πρώτος άξονας:** οι ανάγκες (**needs**), και ειδικότερα οι βασικές ανάγκες των φτωχών του κόσμου, η ικανοποίηση των οποίων αποτελεί προτεραιότητα.
- **Δεύτερος άξονας:** αφορά τους περιορισμούς των φυσικών δυνατοτήτων του περιβάλλοντος (**carrying capacity**), ως αποτέλεσμα των διάφορων ανθρώπινων δραστηριοτήτων παραγωγής και κατανάλωσης. Απαιτείται, συνεπώς, η ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων.»¹⁷

«Η αειφόρος ανάπτυξη χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι:

- Εξασφαλίζει την διατήρηση της συνολικής ποιότητας της ζωής.
- Εξασφαλίζει τη διαρκή αξιοποίηση των φυσικών πόρων.
- Αποφεύγει την πρόκληση μόνιμων περιβαλλοντικών ζημιών.»¹⁸

¹⁷ Τσάλτας Ι. Γρηγόρης, Κατσιμπάρδης Γ. Κωνσταντίνος, ‘Αειφορία και περιβάλλον, η ευρωπαϊκή και εθνική προοπτική’, εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα 2004, σελίδα: 282.

¹⁸ Τσάλτας Ι. Γρηγόρης, Γρηγορίου Γ. Παναγιώτης, ‘Κοινοτικές Στρατηγικές για το περιβάλλον’, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1994, σελίδα: 29.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

Επίσης, η αειφόρος ανάπτυξη «αποσκοπεί στη διασφάλιση της ικανότητας της γης να ευνοεί όλες τις μορφές ζωής και βασίζεται στις αρχές της δημοκρατίας, της ισότητας, των φύλων, της αλληλεγγύης, του κράτους δικαίου και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μεταξύ άλλων της ελευθερίας και της ισότητας ευκαιριών για όλους. Αποβλέπει στη συνεχή βελτίωση της ποιότητας ζωής και των συνθηκών διαβίωσης προς όφελος τόσο της παρούσας όσο και των μελλοντικών γενεών.»¹⁹

Προς τούτο, όπως θα αναφερθεί και παρακάτω, η αειφόρος ανάπτυξη να προωθήσει μια δυναμική οικονομία με πλήρη απασχόληση, υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, προστασία της υγείας, κοινωνική και εδαφική συνοχή και προστασία του περιβάλλοντος σε έναν ειρηνικό και ασφαλή πλανήτη, ο οποίος σέβεται την πολιτιστική ποικιλομορφία.

Αξιοσημείωτο είναι ότι για να είναι βιώσιμη η οικονομική ανάπτυξη πρέπει να αποσυνδεθεί από τις περιβαλλοντικά αρνητικές επιπτώσεις και να βασιστεί σε βιώσιμα πρότυπα κατανάλωσης και παραγωγής.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (τότε Ευρωπαϊκή Κοινότητα), η κύρια πρόκληση που αντιμετώπιζε για τη δεκαετία του 1990 ήταν να επιτευχθεί η αειφόρος ανάπτυξη. Για να το επιτύχει αυτό θα απαιτηθεί εκ μέρους της:

- ✓ Μακρόπνηση, συνεχής και αποτελεσματική προσέγγιση.
- ✓ Να αναληφθούν σημαντικές δεσμεύσεις επί ένα μεγάλο χρονικό διάστημα.

Για αυτό οφείλει να αναλάβει τις ευθύνες της τόσο απέναντι στη σημερινή, όσο και απέναντι στις μελλοντικές γενεές.

Για αυτό πρέπει να τακτοποιήσει τα του οίκου της και να αποτελέσει παράδειγμα για τις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες σε θέματα που αφορούν στην προστασία του περιβάλλοντος και στην χρήση των φυσικών πόρων, σύμφωνα με την αρχή της αειφορίας.

«Τα βασικά θέματα που οδήγησαν τις τοπικές και περιφερειακές πολιτικές και θεωρίες προς τη βιώσιμη ανάπτυξη είναι τρία:

¹⁹ Δικτυακός τόπος: www.globalaction.gr/show.php?cat_id=74&page=id=167

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

- Η ανάγκη εξεύρεσης οικονομικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, οι οποίες λαμβάνουν σε μεγάλο βαθμό υπόψη τους την περιβαλλοντική ισορροπία.
- Η επιθυμία χωρικών και κοινωνικών οργανισμών να ελαχιστοποιήσουν τη μη αναγκαία και 'ακριβή' ανεξέλεγκτη χρήση των πλουτοπαραγωγικών πηγών.
- Τα κέρδη που προκύπτουν από τη συνεργασία επιχειρήσεων, κοινωνικών θεσμών και χωρικών στοιχείων που δεν έχουν σκοπό να προάγουν και να συνδυάσουν την περιβαλλοντική ευθύνη με τον κοινωνικό προγραμματισμό και την τοπική ανάπτυξη.»²⁰

2.2 ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

«Ο βασικός στόχος της αειφόρου ανάπτυξης συνίσταται στη διασφάλιση μιας οικονομικής ανάπτυξης, τα αγαθά της οποίας θα μοιράζονται με δίκαιο τρόπο, η φέρουσα ικανότητα των οικοσυστημάτων δεν θα πλήττεται και κατά συνέπεια, δεν θα τίθεται σε κίνδυνο η ικανοποίηση των αναγκών των μελλοντικών γενεών.

Ειδικότερα, στον όρο και το στόχο της αειφόρου ανάπτυξης συναντάται το αίτημα για μια περιβαλλοντικά ορθολογική ανάπτυξη και το αίτημα για τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής.

Η οικονομική ανάπτυξη, η κοινωνική συνοχή και η περιβαλλοντική προστασία θεωρούνται πλέον ως τρεις βασικοί ισότιμοι πυλώνες.

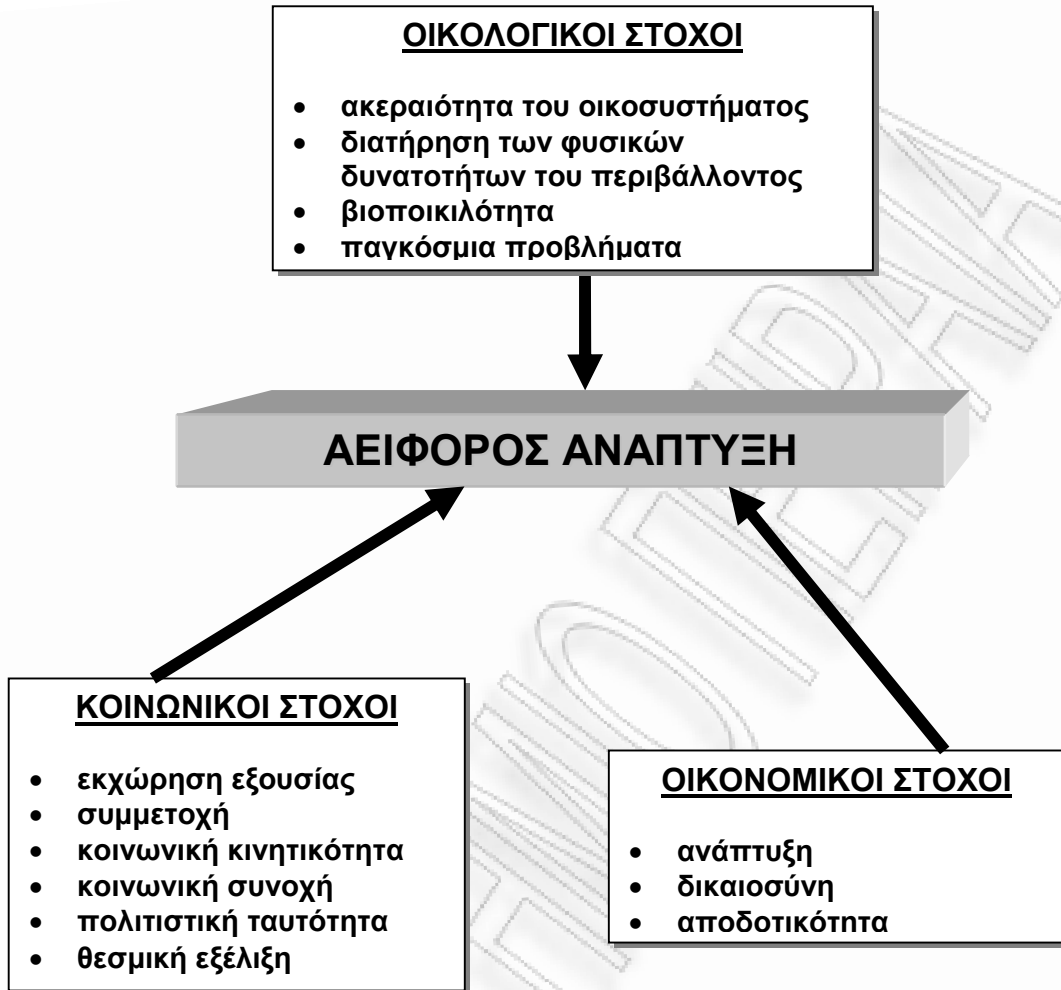
Το βασικό ζητούμενο είναι η επίτευξη λειτουργικών συνεργειών μεταξύ των οικονομικών και αναπτυξιακών πολιτικών, με τις πολιτικές προστασίας του περιβάλλοντος, αλλά και με αυτές που προωθούν τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής. Η διαχείριση των φυσικών πόρων που ανταποκρίνεται στην αρχή της αειφορίας, αποτελεί μία κεντρική πτυχή του μοντέλου.»²¹

«Τρία σύνολα από στόχους πρέπει να συνδυαστούν μεταξύ τους για την αειφόρο ανάπτυξη. Όλοι αυτοί οι στόχοι πρέπει να έρθουν σε συμφωνία πριν επιτευχθεί η αειφόρος ανάπτυξη:

²⁰ Δικτυακός τόπος: www.spyridon.gr/pdf/2004e.pdf.

²¹ Τσάλτας Ι. Γρηγόρης, Κατσιμπάρδης Γ. Κωνσταντίνος, 'Αειφορία και περιβάλλον, η ευρωπαϊκή και εθνική προοπτική', εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα 2004, σελίδα: 282-283.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη
Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

Η αειφόρος ανάπτυξη επιτυγχάνεται μέσω της τομής των τριών βασικών στοιχείων που περικλείουν τις αντιλήψεις των οικολόγων, των οικονομολόγων και των κοινωνιολόγων:

»²²

²² C. Lee Campell, Victoria Evans, Walter W. Heck, Si Duck, Victor S. Lee, F. Douglas Muschett, Thomas T. Sheen, John L. Warren, 'Principles of Sustainable Development', published by St. Lusie Press, 1997, σελίδα: 55-56.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

Όσον αφορά στην αειφορία, μπορούν να διακριθούν οι εξής στόχοι:

«

- 1) Διατηρήσιμη διαγενεολογική (intergenerational) οικονομική ευημερία των ατόμων.
- 2) Διασφάλιση της επιβίωσης του ανθρώπινου είδους για όσο χρόνο είναι δυνατόν.
- 3) Επιδίωξη της ανθεκτικότητας στην παραγωγή και οικονομικά συστήματα και/ή σταθερότητα των γνωρισμάτων τους (η ικανότητά τους να συνέρχονται όταν υπόκεινται σε συγκρούσεις).
- 4) Διασφάλιση της αειφορίας της κοινότητας.
- 5) Διατήρηση της βιοποικιλότητας.
- 6) Σταθεροποίηση της βιόσφαιρας.»²³

«Όσον αφορά στον **πρώτο στόχο**, αυτός ασχολείται με την χρήση των υλικών πόρων (φυσικών και τεχνητών) και τον αντίκτυπό τους στη γη. Η διατήρηση των πόρων απαιτεί μοντέλα ανάπτυξης που ελαχιστοποιούν την κατανάλωση ενέργειας, διατηρώντας την παραγωγικότητα της γης και ενθαρρύνοντας την επαναχρησιμοποίηση των κτισμάτων.

Ο στόχος είναι να εξασφαλιστεί ότι η ανάπτυξη και η χρησιμοποίηση των υλικών κατασκευών, να σέβεται και να είναι σε αρμονία με το φυσικό περιβάλλον, και ότι οι σχέσεις μεταξύ των δύο να σχεδιαστεί έτσι ώστε να είναι σε ισορροπία και αμοιβαία αύξηση.

Όσον αφορά τώρα στον **πέμπτο και έκτο στόχο**, η ανάπτυξη πρέπει επίσης να σέβεται την ποιότητα του περιβάλλοντος. Αυτό σημαίνει ότι οι διαδικασίες πρέπει να αποφεύγουν καθετί που υποβιβάζει ή μολύνει το περιβάλλον και μειώνει την αναπαραγωγική του ικανότητα. Πρέπει να προλαμβάνονται ή να μειώνονται διαδικασίες που υποβιβάζουν ή μειώνουν το περιβάλλον, να προστατευθεί η ικανότητα ανανέωσης του οικοσυστήματος και να αποτρέψει τις όποιες αναπτύξεις που είναι επιβλαβείς για την ανθρώπινη υγεία ή που μειώνουν την ποιότητα της ζωής.

Η αειφόρος ανάπτυξη περιλαμβάνει τη συνεχιζόμενη προσφορά των πόρων για τις μελλοντικές γενεές. Αυτό σημαίνει αποτελεσματική χρήση της μη-ανανεώσιμης ενέργειας και των μεταλλικών (mineral) πηγών μέσω της υψηλής παραγωγικότητας,

²³ Andrew Tylecote, Jan Van Der Straten, 'Environment, Technology and Economic Growth', published by Edward Elgar, 1997, σελίδα: 76.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

της ανακύκλωσης και της ανάπτυξης εναλλακτικών τεχνολογιών καθώς και υποκατάστασης, όπου είναι δυνατόν, όχι όμως περιβαλλοντικώς επιβλαβών.

Αυτό, επίσης, απαιτεί την προστασία της βιολογικής ποικιλίας, διατηρώντας την δυναμική των ειδών και των κατοίκων να συμβάλλουν στην ανάπτυξη της γεωργίας, της βιομηχανίας και της ιατρικής επιστήμης.

Πρέπει να εξασφαλιστεί η προσφορά των φυσικών πόρων για τις παρούσες και τις μελλοντικές γενεές μέσω της αποδοτικής χρήσης της γης, λιγότερο σπάταλη χρήση των μη-ανανεώσιμων πηγών, την υποκατάστασή τους από ανανεώσιμες πηγές, όπου είναι δυνατό, και τη διατήρηση της βιοποικιλότητας.»²⁴

2.3 ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΙΑΣ²⁵

Τα βασικά συστατικά στοιχεία της αειφορίας, όπως αποδίδονται στο πόρισμα Brundtland, είναι τα εξής:

- 1. Αναζωογόνηση και ανάπτυξη.**
- 2. Αλλαγή στην ποιότητα της ανάπτυξης.**
- 3. Ικανοποίηση βασικών αναγκών.**
- 4. Σταθεροποίηση πληθυσμού.**
- 5. Διατήρηση και εμπλουτισμός των πόρων.**
- 6. Επαναπροσανατολισμός της τεχνολογίας και του ελέγχου των κινδύνων που αυτή ελλοχεύει.**

Εν τέλει, αξίζει να αναφερθεί ότι «σήμερα η έννοια της αειφορίας δεν αναφέρεται πλέον μόνο στο φυσικό περιβάλλον. Διευρύνοντας την έννοια του περιβάλλοντος ως κελύφους των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων, η σύνδεση με την αειφορία σήμερα περιλαμβάνει και την ενασχόληση, την συνειδητοποίηση και την εξεύρεση λύσεων στα προβλήματα της φτώχειας, της υγείας, της εξασφάλισης τροφής, της δημοκρατίας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ειρήνης.

²⁴ Andrew Blowers, 'Planning for a Sustainable Environment, a report by the town and country planning association', published by Earthscan Publications Ltd, London, σελίδα: 6-7.

²⁵ Δικτυακός τόπος: <http://dSPACE.lib.uom.gr/bitstream/2159/375/5/kilipiris.pdf>

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

Η αειφορία δεν έχει στατικό χαρακτήρα. Η αντίληψη για την αειφόρο σχέση ανθρώπου - περιβάλλοντος δεν υιοθετεί μόνο την ανάγκη διατήρησης και προστασίας του περιβαλλοντικού status-quo όπως αυτό εκφράζεται σε μία δεδομένη ιστορική στιγμή, αλλά προσλαμβάνει δυναμικό χαρακτήρα. Αποσκοπεί δηλ. στη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος, ώστε οι μελλοντικές γενεές να ζήσουν σε ένα ποιοτικά αναβαθμισμένο περιβάλλον.

Αποτελεί με αυτό τον τρόπο η αρχή της αειφορίας όχι απλά μία νέα ή πιο ολοκληρωμένη περιγραφική έννοια, αλλά μία συνεργατική, παρεμβατική αρχή με προοπτική»²⁶.

2.4 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

2.4.1 ΣΤΟΧΟΣ Η ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Η αειφόρος ανάπτυξη αποτελεί παγκόσμιο στόχο. Η Ε.Ε. έχει καθοριστικό ρόλο στην επίτευξη της αειφορίας, τόσο εντός της Ευρώπης, όσο και σε ευρύτερη παγκόσμια κλίμακα, όπου απαιτείται ευρεία διεθνής δράση. Η Ε.Ε. και τα άλλα μέρη που συνυπέγραψαν την Διακήρυξη του Ρίο το 1992, δεσμεύτηκαν να εκπονήσουν στρατηγικές για την αειφόρο ανάπτυξη πριν την πραγματοποίηση της Παγκόσμιας Συνόδου που θα λάμβανε χώρα στο Γιοχάνεσμπουργκ το 2002.

Ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματα της Συνδιάσκεψης του Ο.Η.Ε. για το περιβάλλον και την ανάπτυξη του 1992 ήταν η **AGENDA 21**, ενός παγκοσμίου προγράμματος δράσης που κατάφερα για πρώτη φορά να συγκεράσει το σύνολο των παγκόσμιων προβλημάτων διαχείρισης του περιβάλλοντος με εκείνα της ανάπτυξης, υπό το πρίσμα της αειφορικής της διάστασης, μία διάσταση που θα αποτελέσει το αντικείμενο έντονου προβληματισμού στο πλαίσιο μίας σειράς διαδοχικών διεθνών συναντήσεων, με αποκορύφωμα εκείνη στο Γιοχάνεσμπουργκ το 2002.

²⁶ Σωτηράκου Μαρία, 'Περιβαλλοντικές δράσεις για τη δεκαετία 2005-2014, Εκπαίδευση για την αειφορία', Συνέδριο για την έναρξη της δεκαετίας για την Ε.Α.Α. (2005-2014) στη Μεσόγειο, Αθήνα 26-27 Νοεμβρίου 2005.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

«Ασχολημένη με την ενσωμάτωση του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης σε πολιτικό επίπεδο **AGENDA 21** υποστηρίζει την απόφαση να γίνει πρόοδος σε διάφορες περιοχές περιλαμβάνοντας:

- Την ενσωμάτωση των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών ζητημάτων σε όλα τα επίπεδα και σε όλες τις κυβερνήσεις.
- Μεγαλύτερη συνοχή σε διαφορετικές πολιτικές.
- Έλεγχος και αξιολόγηση.
- Διαφάνεια και ευθύνη για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των οικονομικών και τομεακών πολιτικών.
- Πρόσβαση στην πληροφόρηση και αποτελεσματική συμμετοχή.
- Βελτίωση του σχεδιασμού και συστημάτων μανάτζμεντ που περικλείονται μέσω της περιβαλλοντικής επίδρασης στις εκτιμήσεις.

Η **AGENDA 21** προτείνει ότι η σημασία του να εφαρμόζονται αυτά τα μέτρα πρέπει να περιλαμβάνει εκτός των άλλων:

- Έρευνα των αλληλεπιδράσεων του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης με σκοπό να συμβάλλουν στις πολιτικές αποφάσεις.
- Προώθηση της δημόσιας ενημέρωσης.
- Ενίσχυση της εθνικής θεσμικής ικανότητας.»²⁷

Ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματα της Συνδιάσκεψης του Ο.Η.Ε. για το περιβάλλον και την ανάπτυξη του 1992 ήταν η **AGENDA 21**, ενός παγκοσμίου προγράμματος δράσης που κατάφερα για πρώτη φορά να συγκεράσει το σύνολο των παγκόσμιων προβλημάτων διαχείρισης του περιβάλλοντος με εκείνα της ανάπτυξης, υπό το πρίσμα της αειφορικής της διάστασης, μία διάσταση που θα αποτελέσει το αντικείμενο έντονου προβληματισμού στο πλαίσιο μίας σειράς διαδοχικών διεθνών συναντήσεων, με αποκορύφωμα εκείνη στο Γιοχάνεσμπουργκ το 2002.

Η Ένωση, επιβεβαίωσε τη δέσμευσή της να επιτύχει το ταχύτερο τον στόχο του Ο.Η.Ε. για επίσημη αναπτυξιακή βοήθεια της τάξης του 0,7% του Α.Ε.Π. και να σημειώσει πρόοδο προς την επίτευξη του στόχου πριν από την Παγκόσμια Διάσκεψη.

²⁷ Anil Markandya, Patrice Haroy, Lorenzo Giovanni, Bellu and Vito Cistulli, 'Environmental economics for Sustainable Growth, a handbook for practitioners', published by Edward Elgar Publishing Inc, 2002, σελίδα: 35.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

«Η αειφόρος ανάπτυξη απαιτεί λύσεις με παγκόσμια προοπτική. Η Ένωση θα προσπαθήσει να καταστήσει την αειφόρο ανάπτυξη στόχο σε όλους τους διεθνείς οργανισμούς και τους ειδικευμένους φορείς.»²⁸

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, μεταξύ των άλλων, πρότεινε ότι η υλοποίηση του φιλόδοξου αυτού οράματος απαιτεί να εστιάζεται η στρατηγική σε ένα μικρό αριθμό προβλημάτων, τα οποία θέτουν σοβαρή ή μη αναστρέψιμη απειλή για την μελλοντική ευημερία της ευρωπαϊκής κοινωνίας.

2.4.2 ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ Ε.Ε. ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Γενικός στόχος της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη, είναι ο προσδιορισμός και η ανάπτυξη δράσεων που θα επιτρέψουν στην Ε.Ε. να επιτύχει συνεχή βελτίωση της ποιότητας ζωής τόσο της σημερινής γενεάς όσο και των μελλοντικών γενεών, μέσω της δημιουργίας βιώσιμων κοινοτήτων ικανών για αποτελεσματική διαχείριση και χρησιμοποίηση των πόρων και αξιοποίηση του δυναμικού οικολογικής και κοινωνικής καινοτομίας προκειμένου να εξασφαλίζεται η ευημερία και η προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και η κοινωνική συνοχή.

2.4.3 ΤΟ ΠΕΜΠΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ 'ΜΕ ΣΤΟΧΟ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΙΑ' (1992 - 2000)

«Λίγους μήνες μετά την υπογραφή της Συνθήκης του Μάαστριχ το 1992, η Κοινότητα υιοθέτησε το 5^ο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον το οποίο επιχειρεί να εισαγάγει μία νέα προσέγγιση στην κοινοτική περιβαλλοντική πολιτική.

Το πρόγραμμα αυτό εμπνέεται από την ιδέα της βιώσιμης ανάπτυξης, δηλαδή μιας πολιτικής και μιας στρατηγικής 'για μια συνεχή οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη που δεν οδηγεί σε καταστροφή του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων από τους οποίους εξαρτώνται οι ανθρώπινες δραστηριότητες'.

²⁸ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (γραφείο διασύνδεσης για την Ελλάδα), 'Συμπεράσματα της προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ 15-16 Ιουνίου 2001', σελίδα: 5.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

Η έννοια της αειφόρου ανάπτυξης, η οποία αρχικά είχε μία κατά αποκλειστικότητα περιβαλλοντική διάσταση, αναδεικνύεται πλέον ως το μόνο βιώσιμο κοινωνικό-οικονομικό μοντέλο.

Το 5^ο πρόγραμμα δράσης αποτελεί την κύρια απόκριση της Κοινότητας στην Συνδιάσκεψη του Ο.Η.Ε. για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη το 1992.

Το πρόγραμμα αποσκοπεί να δρομολογήσει τη διαδικασία αυτή στο εσωτερικό της Κοινότητας, καθορίζοντας μία στρατηγική προληπτικής δράσης έως το 2000, η οποία προωθεί την από κοινού δράση και την κατανομή ευθυνών για να αποτρέψει και όπου είναι δυνατό να αντιστρέψει την υποβάθμιση του περιβάλλοντος.

Ο στόχος δεν είναι πλέον ο καθορισμός αυστηρών περιβαλλοντικών μέτρων, αλλά η ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών ζητημάτων στις διάφορες πολιτικές και τομείς δραστηριότητας.»²⁹

«Το 5^ο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον αποτέλεσε την πρώτη δέσμευση της Κοινότητας στην αειφόρο ανάπτυξη. Μπορεί να εξεταστεί υπό το πρίσμα 5 επιδιώξεων:

1. Στρατηγικές για επτά περιβαλλοντικά ζητήματα προτεραιότητας (αλλαγή του κλίματος, όξυνση, βιοποικιλότητα, ύδατα, αστικό περιβάλλον, παράκτιες ζώνες και απόβλητα) και για τη διαχείριση των κινδύνων και των ατυχημάτων.
2. Τομείς στόχου, στους οποίους θα πρέπει να ενταχθεί ο περιβαλλοντικός προβληματισμός (βιομηχανία, ενέργεια, μεταφορές, γεωργία και τουρισμός).
3. Διεύρυνση του φάσματος των μέσων.
4. Ενημέρωση, διαφάνεια στην προσέγγιση και ανάπτυξη της έννοιας του επιμερισμού της ευθύνης.
5. Διεθνής διάσταση που αντικατόπτριζε τα πλανητικά ζητήματα και την Συνδιάσκεψη του Ρίο.»³⁰

²⁹ Δούση Δ. Εμμανουέλλα, 'Η κοινοτική πολιτική περιβάλλοντος και η επίδρασή της στην περίπτωση της Ελλάδας', σειρά Α: ευρωπαϊκή ενοποίηση και εθνικές πολιτικές, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2001, σελίδα: 44-45.

³⁰ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 'Ανακοίνωση της Επιτροπής: σφαιρική αξιολόγηση του προγράμματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σχετικά με την πολιτική και τη δράση για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη, στόχος η αειφορία', Βρυξέλλες 24/11/1999, COM (1999) 543 τελικό, σελίδα: 5.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

«Στο 5^ο πρόγραμμα δράσης κυριαρχούσε όχι μόνο η έννοια της αειφορίας, αλλά η περιβαλλοντική διάσταση ενσωματώνεται για πρώτη φορά και εγκάρσια, δηλαδή σε όλες τις πολιτικές και δράσεις της Ένωσης.»³¹

Από το εν λόγω πρόγραμμα δράσης συνάγεται ότι το πρόγραμμα εξέθεσε ένα μεγαλόπνοο όραμα για την αειφορία. Η πρόοδος ωστόσο προς αυτή την κατεύθυνση είναι μάλλον περιορισμένη, κυρίως επειδή δεν υπήρξε σαφής αναγνώριση των δεσμεύσεων από τα κράτη-μέλη και τους ενδιαφερόμενους, ούτε και αρκετή εξοικείωση των άλλων τομέων με το πρόγραμμα.

Επίσης, σημειώθηκε πρόοδος όσον αφορά στη νομοθεσία αλλά μόνο μέτρια επιτυχία στην ένταξη του περιβάλλοντος στις άλλες πολιτικές.

«Όντας χρησιμοποιούμενη μέσα στο 5^ο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον με σκοπό την αειφορία, η λέξη 'αειφόρος' τείνει να αντανakλά μία πολιτική και στρατηγική για συνεχιζόμενη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη χωρίς φθορά στο περιβάλλον και τους φυσικούς πόρους, πάνω στην ποιότητα των οποίων συνεχίζεται η ανθρώπινη δραστηριότητα, και από την οποία εξαρτάται η μετέπειτα ανάπτυξη.

Ουσιαστικά ο όρος 'αειφόρος' μεταφέρει το αίτημα για την συναίνεση σε μία πολιτική, ακόμη και ενώ η έννοια αυτής της πολιτικής έχει επαναπροσδιοριστεί. Η αειφορία είναι η στερεότυπος διατύπωση για μία συνέχεια και αντανakλά τον κίνδυνο της μη συνεχιζόμενης ανάπτυξης.»³²

2.4.4 Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ - ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΣΥΝΟΔΟΙ ΚΟΡΥΦΗΣ

Στο ασαφές και πολύπλοκο πλαίσιο της παγκόσμιας περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, η Ε.Ε. αποτελεί αναμφισβήτητα μία δύναμη προόδου στην κατεύθυνση της αειφόρου ανάπτυξης.

³¹ Δικτυακός τόπος:

www.malliori.gr/gr/contents.aspx?action=showsingle&lang=gr&contId=38134&cantId=9

³² Susan Buckinham, Heitfield and Bob Evans, 'Environment planning and Sustainability', published by John Willey and Sons, 1996, σελίδα: 25.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

Παρά τις σημαντικές καθυστερήσεις και υπαναχωρήσεις που καταγράφηκαν στην διάρκεια της δεκαετίας που μεσολάβησε από τη Διάσκεψη του Ρίο, οι αρχές της αειφόρου ανάπτυξης (βλέπε σελίδα 15 της παρούσας εργασίας) έχουν αποτυπωθεί σε όλα τα επίσημα κείμενα της Ε.Ε., ενώ τελευταία αναπτύσσεται ένα συνεκτικό πλέγμα δράσεων και πολιτικής που επιχειρούν να δώσουν ουσιαστική υπόσταση στο όραμα της αειφορίας.

Η Ε.Ε. έχει καθοριστικό ρόλο στην επίτευξη της αειφορίας, τόσο εντός της Ευρώπης όσο και σε ευρύτερο παγκόσμιο επίπεδο, όπου απαιτείται διεθνής κινητοποίηση.

Για να εφαρμοστεί, λοιπόν, στην πράξη η αρχή της ενσωμάτωσης του περιβάλλοντος που προβλέπεται στην Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Συνθήκη του Μάαστριχ) η τότε Κοινότητα είχε θέσει σε εφαρμογή μία στρατηγική για την επίτευξη ουσιαστικών αποτελεσμάτων στους τομείς που βλάπτουν ιδιαίτερα το περιβάλλον.

Το **1997**, η **Συνθήκη του Άμστερνταμ**, ανέδειξε την αειφόρο ανάπτυξη ως κεντρικό στοιχείο της ευρωπαϊκής πολιτικής, ενώ οι επόμενες Σύνοδοι Κορυφής προχώρησαν στη σταδιακή ανάπτυξη και εξειδίκευση των τριών διαστάσεων που συνθέτουν την έννοια της αειφορίας: **κοινωνία**, **οικολογία** και **οικονομία**.

«Οι σημαντικότεροι σταθμοί αυτής της πορείας είναι:

- **Σύνοδος Κορυφής στο Κάρντιφ (1998):** αναγνωρίστηκε ως προϋπόθεση της ανάπτυξης η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις τομεακές πολιτικές. Στο Κάρντιφ τέθηκαν τα θεμέλια της ανάληψης συντονισμένης δράσης σε κοινοτική κλίμακα για την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών απαιτήσεων στις πολιτικές της Ε.Ε. καλώντας σε πρώτη φάση τα Συμβούλια Υπουργών Γεωργίας, Μεταφορών και Ενέργειας να καθορίσουν τις αντίστοιχες στρατηγικές τους σε αυτό το πεδίο.
- **Σύνοδος Κορυφής στη Λισσαβόνα (Μάρτιος 2000):** διατυπώθηκε ο στόχος της Ε.Ε. ως της πιο δυναμικής, ανταγωνιστικής και αειφόρου οικονομίας που θα στηρίζεται και θα αξιοποιεί την ανθρώπινη γνώση. Υπήρξε αυξανόμενη παραδοχή του γεγονότος ότι η ευημερία πρέπει να συμβαδίζει με την κοινωνική πρόοδο και την ευθύνη για το περιβάλλον έτσι ώστε να είναι βιώσιμη. Ο κοινωνικός ιστός και το φυσικό περιβάλλον είναι εξίσου θεμελιώδη με τις οικονομικές επιδώσεις για την ποιότητα της ζωής των σημερινών και μελλοντικών γενεών. Αυτό το όραμα της ισορροπημένης και υπεύθυνης

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

προόδου στον κοινωνικό, οικονομικό και περιβαλλοντικό τομέα είναι εκείνο ακριβώς που εκφράζει η ιδέα της αειφόρου ανάπτυξης.

- **Σύνοδος Κορυφής στη Νίκαια (2000):** υιοθετήθηκε η Κοινωνική Πολιτική Ατζέντα που προσδιόριζε μέτρα για τη δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας και για τον περιορισμό φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού.
- **Σύνοδος Κορυφής στο Γκέτεμποργκ (Ιούνιος 2001):** εκεί έγινε το σημαντικότερο βήμα προόδου καθώς οι κατευθύνσεις της Λισσαβόνας ολοκληρώνονται και διατυπώνεται πλέον η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη, με τη σαφή προσθήκη και εξειδίκευση της περιβαλλοντικής διάστασης, ενώ επιβεβαιώνεται η ανάγκη συστηματικής παρακολούθησης της προόδου κρατών-μελών για την επίτευξη των στόχων της. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εγκρίνοντας τη στρατηγική αυτή, αναγνώρισε ότι έπρεπε να αποκτήσει και εξωτερική διάσταση. Κάλεσε την Επιτροπή να ασχοληθεί με τη συνεισφορά της Ε.Ε. στην αειφόρο ανάπτυξη σε παγκόσμια κλίμακα και να αναδείξει διάφορες στρατηγικές συνιστώσες ενόψει της σύναψης ενός 'πλανητικού συμφώνου' κατά την Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής στο Γιοχάνεσμπουργκ (Αύγουστος/Σεπτέμβριος 2002).
- **Σύνοδος Κορυφής στο Λάακεν (Δεκέμβριος 2001):** επιβεβαιώθηκε η ανάγκη μετάβασης από το στάδιο του σχεδιασμού στο στάδιο της εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής, ενώ κλήθηκαν τα κράτη-μέλη να διατυπώσουν τη δική τους εθνική στρατηγική αειφόρου ανάπτυξης, μέσα από μία διαδικασία ευρείας ανταλλαγής απόψεων και επίτευξης πολιτικών συναινέσεων. Παράλληλα, τονίστηκε η χρησιμότητα ολοκλήρωσης αυτών των εθνικών στρατηγικών πριν από την Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής το 2002.»³³
- **Παγκόσμια Σύνοδος Κορυφής για την Αειφόρο Ανάπτυξη στο Γιοχάνεσμπουργκ (2002):** « πρότεινε ότι ένας τρόπος για να σχεδιαστεί μία στρατηγική είναι να βρεθούν τα κοινωνικά, οικονομικά και οικολογικά οφέλη και κόστη. Κάθε μέτρο που αυξάνει το ανθρώπινο βιοτικό επίπεδο είναι όφελος και καθετί που το μειώνει είναι κόστος.»³⁴

«Στο Γιοχάνεσμπουργκ οι ηγέτες του κόσμου συγκεντρώθηκαν για να αξιολογήσουν την πρόοδο που είχε επιτευχθεί επί της Agenda 21. Εκεί υιοθετήθηκε το *Johannesburg Plan of Implementation (JPol)*, που

³³ Δικτυακός τόπος: www.epixeirein.career.teiath.gr

³⁴ Δικτυακός τόπος: www.johannesburgsummit.org

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

αποσκοπούσε στην επιτάχυνση της υλοποίησης των στόχων που τέθηκαν από την Agenda 21.

Ο βασικός στόχος του **JPol's** είναι να προωθήσει την ολοκλήρωση των τριών πυλώνων της βιώσιμης ανάπτυξης - της προστασίας του περιβάλλοντος, της οικονομικής ανάπτυξης και της κοινωνικής ευημερίας - καθώς και να συμβάλλει περαιτέρω στην πραγματοποίηση των παρακάτω σημαντικών στόχων:

- Προστασία και διαχείριση του φυσικού πλούτου στο πλαίσιο της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.
- Μεταβολή των μη βιώσιμων προτύπων παραγωγής και κατανάλωσης.
- Εξάλειψη της φτώχειας.

Επιπλέον, το **JPol** επιδιώκει να αντιμετωπίσει ορισμένα οριζόντια ζητήματα εξαιρετικής σημασίας για τη βιώσιμη ανάπτυξη στις αναπτυσσόμενες χώρες, όπως είναι η σταθερή οικονομική και δημοσιονομική βάση, η σωστή διακυβέρνηση, η απόκτηση ικανοτήτων και η μεταφορά τεχνογνωσίας σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, δεδομένου ότι αυτά τα ζητήματα είναι απαραίτητα για την επιτυχία του φιλόδοξου σχεδίου JPol's.»³⁵

2.4.5 Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΟΝΑΣ (23 - 24 ΜΑΡΤΙΟΥ 2000)

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εστιάζοντας την προσοχή του στην αειφόρο ανάπτυξη, η οποία είχε ως κινητήριο δύναμη την καινοτομία, υιοθέτησε τον Μάρτιο του 2000 τη στρατηγική της Λισσαβόνας, η οποία έθεσε ένα νέο στρατηγικό στόχο, με τον οποίο να ενισχυθεί η απασχόληση, η οικονομική μεταρρύθμιση και η κοινωνική συνοχή στο πλαίσιο μιας οικονομίας βασισμένης στη γνώση.

Ο βασικός στόχος αυτής της στρατηγικής είναι: «**να καταστεί η Ένωση η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για αειφόρο οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή**».

³⁵ Δικτυακός τόπος:

www.greeceun.org/greeceun/content/folder.aspx?d=3&rd=1&f=1345&rf=1287736688&m=1&rm=0&1=2

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

Η εν λόγω στρατηγική βασίστηκε σε 2 πυλώνες, αυτόν της οικονομικής και αυτόν της κοινωνικής ανανέωσης.

Η στρατηγική της Λισσαβόνας είχε τους εξής στόχους:

1. Επίτευξη πλήρους απασχόλησης μέσω της αύξησης των συνολικών ποσοστών απασχόλησης στο 70% μέχρι το 2010.
2. Κατάκτηση των υψηλότερων στο κόσμο επιπέδων παραγωγικότητας.
3. Αντιμετώπιση των προκλήσεων της κοινωνίας της πληροφορίας.
4. δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού χώρου έρευνας.
5. Δημιουργία φιλικού περιβάλλοντος για τη σύσταση και ανάπτυξη καινοτόμων επιχειρήσεων.
6. Εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας.»³⁶

Όσον αφορά στο πρώτο στόχο, «ο Ελληνο-Αμερικανός *Nicolas Askounes* - καθηγητής στο M.I.T. και μέλος της US-Greek Initiative για την οικονομική σταθεροποίηση και ανάπτυξη των Βαλκανίων εκτιμά ότι η καινοτομία, η έξυπνη εργασία και η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού είναι τα θεμέλια της βιώσιμης ανάπτυξης. Επέμεινε στη διασφάλιση θέσεων εργασίας, διότι όπως είπε: 'η εργασία εξασφαλίζει μία νέα δέσμευση, είναι ένας σημαντικός μηχανισμός αυτοεκτίμησης αλλά λειτουργεί και ως μοχλός διανομής'.»³⁷

«Η Στρατηγική της Λισσαβόνας λειτουργεί ως χάρτης πορείας για την οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική ανανέωση της Ε.Ε. μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα. Πρόκειται για ένα ολοκληρωμένο και συνεκτικό σύνολο ενεργειών που αλληλοενισχύονται και έχουν σχεδιαστεί με σκοπό να βελτιώσουν τις επιδόσεις της Ένωσης και να επιτύχουν τη βιώσιμη ανάπτυξη. Το δυναμικό της στρατηγικής της Λισσαβόνας έγκειται στον ολοκληρωμένο και συντονισμένο χαρακτήρα των μεταρρυθμίσεων που περιέχει.»³⁸

³⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 'Διαθρωτικές πολιτικές και ευρωπαϊκές περιφέρειες, ανταγωνιστικότητα, αειφόρος ανάπτυξη και συνοχή στην Ευρώπη από τη Λισσαβόνα στο Γκέτεμποργκ, σελίδα: 67.

³⁷ Περιοδικό: Περιβάλλον 21 'Η Οικονομία του Περιβάλλοντος στον αιώνα μας' #20, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2007, σελίδα: 67.

³⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Κέντρο Ευρωπαϊκής Τεκμηρίωσης), 'Επιλέγοντας την μεγέθυνση: γνώση καινοτομία και θέσεις εργασίας σε μία κοινωνία με συνοχή. Έκθεση στο εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 21^{ης} Μαρτίου 2003 σχετικά με τη Στρατηγική της Λισσαβόνας για την οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική ανανέωση', COM (2003) 5, σελίδα: 11, 13.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

Η ανωτέρω προσέγγιση απαιτούσε καθορισμό στόχων ώστε να είναι δυνατή η μέτρηση της προόδου. Η Επιτροπή παρακολουθούσε την εν λόγω πρόοδο μέσω των εαρινών εκθέσεων προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

2.4.6 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΓΚΕΤΕΜΠΟΡΓΚ (15 - 16 ΙΟΥΝΙΟΥ 2001) ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Με βάση την ανακοίνωση της Επιτροπής, η Ευρώπη να προβεί σε μία στρατηγική αειφόρου ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ ενέκρινε να προστεθεί στη στρατηγική που συμφωνήθηκε πριν από ένα χρόνο στη Λισσαβόνα (για τη μετάβαση της Ένωσης σε μία ανταγωνιστική οικονομία της γνώσης και της κοινωνικής συνοχής) και ο τρίτος πυλώνας που ήταν η περιβαλλοντική διάσταση, η οποία θα καθόριζε μία νέα προσέγγιση στην γενικότερη χάραξη της πολιτικής.

«Η περιβαλλοντική διάσταση καθίσταται οργανικό στοιχείο όλων των πολιτικών που έχει σχεδιάσει η Ε.Ε. στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβόνας.

Η στρατηγική βασίζεται στην αρχή σύμφωνα με την οποία οι οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις όλων των πολιτικών θα πρέπει να εξετάζονται συντονισμένα και να λαμβάνονται υπόψη κατά τη λήψη των αποφάσεων.»³⁹

Έτσι, το 2001, η Ε.Ε. υιοθέτησε τη Στρατηγική Βιώσιμης Ανάπτυξης, μία μακροπρόθεσμη πρόταση για τη βιώσιμη ανάπτυξη, που περιείχε διάφορες συγκεκριμένες εισηγήσεις για τη βελτίωση της χάραξης πολιτικής, προκειμένου να γίνει συνεπέστερη, εστιάζοντας στα μακροπρόθεσμα οφέλη της βιώσιμης ανάπτυξης καθώς επίσης και στους συγκεκριμένους στόχους και στα μέτρα που έπρεπε να επιτευχθούν.

Η στρατηγική της Ε.Ε. για τη βιώσιμη ανάπτυξη χρησιμεύει ως κατευθυντήρια γραμμή για την επίτευξη των στόχων και των προτεραιοτήτων που η Ε.Ε. έχει θέσει για την προώθηση όλων των πτυχών της βιώσιμης ανάπτυξης σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο.

³⁹ Δικτυακός τόπος: http://tee.gr/online_epikaira/2001/2159_pg_030.shtml

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

«Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ (15 - 16 Ιουνίου 2001) ενέκρινε τη Στρατηγική της Ε.Ε. για τη βιώσιμη ανάπτυξη, την οποία πρότεινε η Επιτροπή και η οποία βασίζεται σε τρία στοιχεία:

- **Συντονισμένη ανάπτυξη όλων των κοινών πολιτικών** που αφορούν τις οικονομικές, τις περιβαλλοντικές και τις κοινωνικές πτυχές της ανάπτυξης, οι οποίες πρέπει να έχουν ως βασικό στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξη.
- **Μία δέσμη στόχων προτεραιότητας** για τον περιορισμό της αλλαγής του κλίματος και την αύξηση της χρήσης καθαρών πηγών ενέργειας, τον περιορισμό των κινδύνων για τη δημόσια υγεία, τη διαχείριση των φυσικών πόρων με πιο υπεύθυνο τρόπο, τη βελτίωση των συστημάτων μεταφορών και την καλύτερη διαχείριση του εδάφους.
- **Μέτρα εφαρμογής και παρακολούθησης της στρατηγικής** σε κάθε εαρινή σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (διαδικασία του Κάρντιφ που ξεκίνησε το 1998).»⁴⁰

Η ανωτέρω στρατηγική του Γκέτεμποργκ για την αειφόρο ανάπτυξη στα πλαίσια του ευρωπαϊκού μορφώματος, από το 2002 υπόκειται σε συνεχή παρακολούθηση και προσαρμογή.

Η Ε.Ε. εφαρμόζει έμπρακτα την Agenda 21, το διεθνές σχεδιάγραμμα της πορείας προς την αειφόρο ανάπτυξη και υποβάλλει κάθε χρόνο έκθεση προόδου στην Επιτροπή Αειφόρου Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UNCSD: United Nations Commission on Sustainable Development).

2.4.7 Η ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (2006)

«Ολοκληρώνοντας την επανεξέταση της στρατηγικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη που ξεκίνησε η Επιτροπή το 2004 και με βάση την ανακοίνωση της Επιτροπής 'Σχετικά με την επανεξέταση της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη - πλαίσιο δράσης' του Δεκεμβρίου 2005 καθώς και τις συνεισφορές του Συμβουλίου, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής και άλλων, το

⁴⁰ Μούσης Νίκος, 'Ευρωπαϊκή Ένωση, δίκαιο, οικονομία, πολιτική', 11^η αναθεωρημένη έκδοση, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2003, σελίδα: 328.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε μία φιλόδοξη και σφαιρική ανανεωμένη στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη στην διευρυμένη Ε.Ε., η οποία βασίζεται στην στρατηγική που θεσπίστηκε το 2001.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Ιούνιο του 2005 ενέκρινε δήλωση με τους κατωτέρω στόχους και αρχές, η οποία θα χρησιμεύσει ως βάση για την εν λόγω ανανεωμένη στρατηγική.

ΒΑΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ:

- **ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ:** διατήρηση της ικανότητας της γης να ευνοεί τη ζωή σε όλη της την ποικιλία, τήρηση των ορίων των φυσικών πόρων του πλανήτη και εξασφάλιση υψηλού επιπέδου όσον αφορά την προστασία και τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος. Πρόληψη και μείωση της ρύπανσης του περιβάλλοντος και προώθηση αειφόρων προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής, ώστε να αποσυνδεθεί η οικονομική μεγέθυνση από την υποβάθμιση του περιβάλλοντος.
- **ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΚΑΙ ΣΥΝΟΧΗ:** προώθηση μιας δημοκρατικής, υγιούς, ασφαλούς και δίκαιης κοινωνίας, που βασίζεται στην κοινωνική ένταξη και τη συνοχή, σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και την πολιτιστική ποικιλομορφία, διασφαλίζει την ισότητα ανδρών και γυναικών και καταπολεμά κάθε μορφή διάκρισης.
- **ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΥΗΜΕΡΙΑ:** προώθηση μιας ακμάζουσας, καινοτόμου, πλούσιας σε γνώσεις, ανταγωνιστικής και οικολογικά αποτελεσματικής οικονομίας, που εξασφαλίζει υψηλό επίπεδο ζωής, πλήρη απασχόληση και ποιότητα της εργασίας σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση.
- **ΑΝΑΛΗΨΗ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΥΘΥΝΩΝ ΜΑΣ:** ενθάρρυνση της εφαρμογής, σε παγκόσμιο επίπεδο, δημοκρατικών θεσμών βασιζόμενων στην ειρήνη, την ασφάλεια και την ελευθερία και προάσπιση της σταθερότητας των θεσμών αυτών. Ενεργός προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης σε ολόκληρο τον κόσμο και μέριμνα ώστε οι εσωτερικές και εξωτερικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης να συμβιβάζονται με την παγκόσμια αειφόρο ανάπτυξη και με τις διεθνείς δεσμεύσεις της.»⁴¹

⁴¹ Δικτυακός τόπος: http://www.minenv.gr/4/41/g4110/00/renewed_eu_sds_el.pdf.pdf

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

Η αναθεωρημένη Ευρωπαϊκή Στρατηγική θα ενσωματώνει τις εσωτερικές και εξωτερικές διαστάσεις της αειφόρου ανάπτυξης σε μία συνεκτική δέσμη για την Ε.Ε. Επίσης, επιβεβαιώνει την ανάγκη παγκόσμιας αλληλεγγύης και αναγνωρίζει την σημασία της ενίσχυσης της συνεργασίας της Ένωσης με τους εξωτερικούς εταίρους και με ταχέως αναπτυσσόμενες τρίτες χώρες, οι οποίες θα επηρεάσουν σημαντικά την παγκόσμια αειφόρο ανάπτυξη.

2.4.8 ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (Σ.Α.Α.) ΤΗΣ Ε.Ε. ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΟΝΑΣ ΓΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΥΞΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

- «**Η στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη (Σ.Α.Α.) της Ε.Ε.** και η στρατηγική της Λισσαβόνας για οικονομική αύξηση και απασχόληση αλληλοσυμπληρώνονται. Η Σ.Α.Α. ασχολείται κατά κύριο λόγο με την ποιότητα ζωής, την ισότητα εντός και μεταξύ των γενεών και τη συνοχή μεταξύ όλων των τομέων πολιτικής.

Η **Σ.Α.Α.** αναγνωρίζει ότι η οικονομική ανάπτυξη διευκολύνει τη μετάβαση σε μία πιο βιώσιμη κοινωνία. Η στρατηγική της Λισσαβόνας, συμβάλλει ουσιαστικά στο γενικότερο στόχο της αειφόρου ανάπτυξης, έχοντας ως επίκεντρο την έγκριση δράσεων και μέτρων που αυξάνουν την ανταγωνιστικότητα και την οικονομική αύξηση, καθώς και δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας.

- Η **Σ.Α.Α.** διαμορφώνει το γενικό πλαίσιο εντός του οποίου η Στρατηγική της Λισσαβόνας έχοντας ως επίκεντρο την οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση, αποτελεί τον κινητήρα για μία δυναμικότερη οικονομία.

Οι δύο αυτές στρατηγικές αναγνωρίζουν ότι οι οικονομικοί, κοινωνικοί και περιβαλλοντικοί στόχοι μπορούν να αλληλοενισχύονται.

Αμφότερες αποσκοπούν στη στήριξη των απαραίτητων διαρθρωτικών αλλαγών, οι οποίες θα επιτρέπουν στις οικονομίες των κρατών-μελών να αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης, εξασφαλίζοντας δίκαιες συνθήκες ανταγωνισμού στο πλαίσιο των οποίων ο δυναμισμός, η καινοτομία

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

και η δημιουργικότητα μπορούν να αναπτύσσονται παράλληλα με την εξασφάλιση κοινωνικής δικαιοσύνης και ενός υγιούς περιβάλλοντος.

- Η Σ.Α.Α. αναγνωρίζει ότι οι επενδύσεις σε ανθρώπινο, κοινωνικό και περιβαλλοντικό κεφάλαιο καθώς και η τεχνολογική καινοτομία, είναι τα προαπαιτούμενα της ανταγωνιστικότητας και της οικονομικής ευημερίας, της κοινωνικής συνοχής, της ποιοτικής απασχόλησης και της καλύτερης προστασίας του περιβάλλοντος.»⁴²

2.4.9 ΤΟ ΕΚΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (2001 - 2010)

Συνέχεια του Πέμπτου Προγράμματος Δράσης για το περιβάλλον και στο πνεύμα που είχε δημιουργήσει η Στρατηγική για την ενσωμάτωση του περιβάλλοντος στις πολιτικές της Ε.Ε. (Κάρντιφ 1998), διαμορφώθηκε το Έκτο Πρόγραμμα Δράσης για το περιβάλλον, το οποίο καθορίζει τους βασικούς στόχους και προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη δεκαετία 2001 - 2010, καθώς και στην απαρίθμηση των μέτρων που πρέπει να ληφθούν για να συμβάλλουν στην υλοποίηση της Στρατηγικής της Ε.Ε. στα θέματα της βιώσιμης ανάπτυξης.

«Στις σημαντικές πρωτοβουλίες της Ε.Ε. επίσης, εντάσσονται το Έκτο Πρόγραμμα Δράσης για το περιβάλλον που καταρτίστηκε από την Επιτροπή το 2001 και έχει τίτλο 'το περιβάλλον κατά το έτος 2010 το δικό μας μέλλον, η δική μας επιλογή'.

Το Πρόγραμμα Δράσης αυτό ορίζει ότι πρέπει να ληφθούν περισσότερα μέτρα όσον αφορά στα ακόλουθα:

- **Ατμοσφαιρική ρύπανση.**
- **Ανακύκλωση των αποβλήτων.**
- **Διαχείριση των πόρων.**
- **Προστασία του εδάφους.**
- **Αστικό περιβάλλον.**
- **Αειφόρος χρήση των γεωργικών φαρμάκων.**

⁴² Δικτυακός τόπος: http://www.minenv.gr/4141/94110/00/renewed_eu_sds_el.pdf

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

– Θαλάσσιο περιβάλλον.»⁴³

Οι τομείς προτεραιότητας που απαιτούν κοινοτική δράση είναι οι εξής:

- **Αντιμετώπιση διαταραχής του κλίματος:** σταθεροποίηση των ατμοσφαιρικών συγκεντρώσεων των αερίων του θερμοκηπίου σε επίπεδα τέτοια που να μην προκαλούν διαταραχές στο κλίμα της γης (στόχοι του Κιότο 1997), τα οποία προκαλούν υπερθέρμανση του πλανήτη και την αύξηση της χρήσης καθαρών πηγών ενέργειας με ενδεικτικό στόχο την παραγωγή του 22% της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (Α.Π.Ε.) μέχρι το 2010.

Η αλλαγή του κλίματος είναι πιθανό να προκαλέσει δριμύτερες καιρικές συνθήκες με σοβαρές επιπτώσεις στις υποδομές, την ιδιοκτησία, την υγεία και τη φύση.

Επίσης, είναι αναγκαίο να προωθηθεί η εξοικονόμηση ενέργειας, η βιοκλιματική κτιρίων και η χρηματοδότηση επενδύσεων αειφορίας από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (Ε.Τ.Ε.).

Όσον αφορά στην αλλαγή του κλίματος, «η Ε.Ε. πρέπει να αποσκοπεί στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην κοινότητα, σύμφωνα με τους στόχους του Πρωτοκόλλου του Κιότο κατά 8% έως το 2008 - 2012 και κατά 20 - 40% έως το 2020, μέσω διαρθρωτικών αλλαγών για εξοικονόμηση ενέργειας καθώς και εντατικότερων δραστηριοτήτων έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης.»⁴⁴

«Ο στόχος τέθηκε και αναμένεται να αποτελέσει σταθερό σημείο αναφοράς σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

Ο γερμανός υπουργός περιβάλλοντος Σίγκμαρ Γκάμπριτλ ανέφερε κατά τη διάρκεια συνέντευξης τύπου ότι οι 27 υπουργοί των κρατών-μελών της Ε.Ε. υποστηρίζουν καταρχήν την πρόταση για μονομερή μείωση εκ μέρους της Ε.Ε. των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα κατά 20% μέχρι το 2020 (σε σχέση με

⁴³ Δικτυακός τόπος: www.ekem.gr/archives/000440.html

⁴⁴ Μούσης Νίκος, 'Ευρωπαϊκή Ένωση, δίκαιο, οικονομία, πολιτική', 11^η αναθεωρημένη έκδοση, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2003, σελίδα: 328.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

τα επίπεδα του 1990) και κατά 30% εάν και άλλα βιομηχανικά κράτη προχωρήσουν σε αντίστοιχες μειώσεις.

Σε δήλωσή του σχετικά με αυτό το ζήτημα, ο Επίτροπος για το περιβάλλον Σταύρος Δήμας εξέφρασε τη βεβαιότητα ότι μία συμβιβαστική λύση μπορεί να βρεθεί, η οποία θα εκφράζει και την ανησυχία μερικών κρατών της Ε.Ε. σχετικά με τον καταμερισμό της μείωσης των εκπομπών.

Ωστόσο, τα σχέδια των Ευρωπαίων προσκρούουν στην άρνηση της Ουγγαρίας και της Πολωνίας, που εντάχθηκαν στην Ένωση το 2004, να δεχτούν τους στόχους για μείωση των εκπομπών αερίων κατά 20 - 30%.

Η Φιλανδία επίσης, αντιτίθεται στον καθορισμό ενιαίου ευρωπαϊκού στόχου, ενώ η Σουηδία και η Δανία πιέζουν για να δεσμευτούν όλα τα κράτη-μέλη από την αρχή στο στόχο της μείωσης των εκπομπών αερίων κατά 30%.

Οι ηγέτες των 27 κρατών-μελών κατέληξαν σε συμφωνία στην Ευρωπαϊκή Σύνοδο Κορυφής στις Βρυξέλλες (10 - 11 Μαρτίου 2007) να μειωθούν οι εκπομπές αερίων κατά 20% σε σχέση με το 1990. Η Σύνοδος αποτέλεσε πεδίο αντιπαράθεσης των παλαιών χωρών της Ένωσης που πιέζουν για περιορισμό των εκπομπών καθώς βρίσκονται σε περίοδο ανάπτυξης και στηρίζουν πολλά στη βιομηχανία τους.

Τόσο ο Επίτροπος Ζοζέ Μπαρόζο, όσο και η Προεδρεύουσα Καγκελάρια Άγκελα Μέρκελ διευκρίνισαν ότι τα ανωτέρω ποσοστά αφορούν τους γενικούς μέσους όρους της Ε.Ε.»⁴⁵

- **Αειφόρα συστήματα:** είναι αναγκαία η βελτίωση των συστημάτων μεταφορών κυρίως αστικών περιοχών, οι οποίες αντιμετωπίζουν προβλήματα όπως παρακμή του κέντρου των πόλεων.

Σημαντική εξίσου είναι η αντιμετώπιση της ηχορύπανσης και της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και η ενθάρρυνση της χρησιμοποίησης φιλικών προς το περιβάλλον μεταφορικών μέσων και συναφών υποδομών, καθώς και επένδυση σε αυτά.

⁴⁵ Περιοδικό: Περιβάλλον 21 'Η οικονομία του περιβάλλοντος στον αιώνα μας' #15, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2007, σελίδα: 11.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

Σημαντική είναι η αντικατάσταση του 10% των συμβατικών καυσίμων που χρησιμοποιούνται στις μεταφορές, από βιοκαύσιμα. Οι οικολογικές οργανώσεις χαρακτήρισαν θετική τη συμφωνία που επετεύχθη.

Τα μέτρα που έλαβε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, υπόσχονται πιο άρτια τεχνολογικά και πιο φιλικά προς το περιβάλλον οχήματα από το 2010.

Η Επιτροπή θα καταλήξει σε συγκεκριμένα μέτρα εφόσον βέβαια προηγηθεί κύκλος επαφών με αυτοκινητοβιομηχανίες που επιθυμούν να κάνουν το βήμα.

Μάλιστα τα επόμενα χρόνια σκοπεύουν να τεθούν σε ισχύ το σύστημα κλήσης έκτακτης ανάγκης (**e-call**), το ηλεκτρονικό σύστημα ευστάθειας (**esc**) και τεχνολογίες που θα κάνουν ασφαλέστερη και πιο οικολογική την οδήγηση.

Επίσης, τα τελευταία χρόνια οι αυτοκινητοβιομηχανίες κατασκευάζουν υβριδικά οχήματα που ευνοούν το περιβάλλον και την ατμόσφαιρα.

- **Αειφόρος χρήση των φυσικών πόρων και διαχείριση των αποβλήτων**, ώστε να διασφαλιστεί ότι η χρήση των ανανεώσιμων και μη ανανεώσιμων πόρων δεν υπερβαίνει τη φέρουσα ικανότητα του περιβάλλοντος.

Είναι αναγκαία η αποσύνδεση της χρησιμοποίησης των πόρων και της δημιουργίας αποβλήτων από την ανάπτυξη. Αναγκαία είναι για τα επόμενα χρόνια η βιώσιμη διαχείριση των πόρων δεδομένου ότι το περιβαλλοντικό πρόβλημα θα είναι εντονότερο. Το θέμα της διαχείρισης των αποβλήτων λαμβάνει πλέον σημαντικές διαστάσεις τόσο στην Ευρώπη όσο και παγκοσμίως.

«Οι πολιτικές της Ε.Ε. παράγουν 1,3 δις. τόνους αποβλήτων το χρόνο, από τα οποία 40 εκατομμύρια κρίνονται ως επικίνδυνα και ιδιαίτερως βλαβερά για την δημόσια υγεία. Το διάστημα 1990 έως 1993 το ποσοστό των παραγομένων αποβλήτων σημείωσε αύξηση της τάξης των 10% σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία του **ΟΕCD (Οργανισμός Οικονομικής Ενέργειας και Ανάπτυξης)**. Το γεγονός αυτό από μόνο του είναι ικανό να δημιουργήσει εικασίες σχετικά με μία μελλοντική κατάσταση, μιας και το εν λόγω ποσοστό ενδέχεται να τετραπλασιαστεί μέχρι το 2020.

Η πολιτική της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

Το μεγαλύτερο τμήμα των αποβλήτων υπόκειται σε διαδικασίες καύσης ή μεταφέρεται σε χώρους υγειονομικής ταφής. Η τακτική αυτή έχει σοβαρό αντίκτυπο για το φυσικό περιβάλλον, καθώς προκαλεί μολύνσεις στον αέρα, το νερό και το έδαφος. Η Ε.Ε. έχει θεσπίσει την διαχείριση αποβλήτων ως ζήτημα υψίστης σημασίας και η προσέγγισή του γίνεται μέσα από τρεις βασικούς πυλώνες:

- (α) πρόληψη και μείωση
- (β) ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση
- (γ) βελτίωση τελικής διαδικασίας απαλλαγής και παρατήρησης.

Ο Έλληνας Επίτροπος για το περιβάλλον Σταύρος Δήμας στο Πανευρωπαϊκό Συνέδριο της FEAG στις 19 Οκτωβρίου του 2007, στα πλαίσια των συζητήσεων για τη διαχείριση των αποβλήτων αναφέρθηκε στη σημασία της βιώσιμης ανάπτυξης και τόνισε ότι η διαχείριση αποβλήτων αποτελεί σημαντικό ζήτημα και διαδραματίζει ρόλο κλειδί για την σημερινή κοινωνία.»⁴⁶

Το θετικό είναι ότι παρατηρείται ενθάρρυνση της ανακύκλωσης και πρόληψης δημιουργίας αποβλήτων κυρίως εκ μέρους των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), οι οποίοι έχουν αναλάβει ενεργό δράση.

Το Έκτο Πρόγραμμα Δράσης, όσον αφορά στη διαχείριση των πόρων, αναφέρεται και στο θέμα της Φύσης και της Βιοποικιλότητας.

Δηλαδή την προστασία και την αποκατάσταση της λειτουργίας των φυσικών συστημάτων προς τον σκοπό να σταματήσει η απώλεια βιοποικιλότητας στην Ε.Ε. και στον υπόλοιπο κόσμο.

Αναφέρει, λοιπόν, ότι αναγκαία είναι «η προστασία και αποκατάσταση των υποδομών και του τρόπου λειτουργίας των φυσικών συστημάτων για τον τερματισμό της μείωσης της βιοποικιλότητας, ιδίως μέσω:

- ✓ Εφαρμογής περιβαλλοντικής νομοθεσίας.
- ✓ Προστασίας, διαφύλαξης και αποκατάστασης των τοπίων.

⁴⁶ Περιοδικό: Περιβάλλον 21 'Η οικονομία του περιβάλλοντος στον αιώνα μας' #19, Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 2007, σελίδα: 43, 47.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

- ✓ Συμπλήρωσης του δικτύου **NATURA 2000** για την αποτροπή των κινδύνων που απειλούν την βιωσιμότητα πολλών ειδών και τη διατήρηση των οικοτόπων τους στην Ευρώπη με την εφαρμογή μίας σειράς τομειακών σχεδίων δράσης για τη βιοποικιλότητα. Το **NATURA 2000** είναι μεγάλης κλίμακας Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα, που αφορά στη διατήρηση και διαχείριση της φυσικής κληρονομιάς.
- ✓ Ανάληψης νέων πρωτοβουλιών για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος.
- ✓ Χάραξης θεματικής στρατηγικής για την προστασία των εδαφών.»⁴⁷

Άλλωστε, τα αλιευτικά αποθέματα στα ευρωπαϊκά ύδατα πλησιάζουν στην κατάρρευση και οι όγκοι αυξάνονται ταχύτερα από το εγχώριο ακαθάριστο προϊόν.

Επίσης, η απώλεια των εδαφών και η ελαττωμένη γονιμότητα συρρικνώνουν τη βιωσιμότητά τους.

- **Δημόσια υγεία:** «σοβαρή απειλή για τη δημόσια υγεία αποτελεί η αύξηση που παρουσιάζουν τα ανθεκτικά στα αντιβιοτικά στελέχη ορισμένων ασθενειών και εν δυνάμει η πιο μακροπρόθεσμες των πολυάριθμων επικίνδυνων χημικών ουσιών, που είναι σήμερα σε καθημερινή χρήση. Οι απειλές για την ασφάλεια των τροφών αποτελούν ένα όλο και σοβαρότερο πρόβλημα.»⁴⁸

Αναγκαία, είναι η επίτευξη μιας ποιότητας περιβάλλοντος που δεν θα θέτει σε κίνδυνο τη δημόσια υγεία και το οποίο μπορεί να επιτευχθεί μέσω της αναμόρφωσης του κοινοτικού συστήματος διαχείρισης των κινδύνων που προκαλούνται από χημικές ουσίες (**Λευκή Βίβλος της Επιτροπής, COM 2001**).

Αξιοσημείωτο είναι να αναφερθεί ότι η Ε.Ε. βασιζόμενη στους τέσσερεις αυτούς τομείς και κινούμενη προς την κατεύθυνση για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που ο

⁴⁷ Μούσης Νίκος, 'Ευρωπαϊκή Ένωση, δίκαιο, οικονομία, πολιτική', 11^η αναθεωρημένη έκδοση, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2003, σελίδα: 328.

⁴⁸ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 'Ανακοίνωση της Επιτροπής: αειφόρος ανάπτυξη της Ευρώπης για έναν καλύτερο κόσμο, Στρατηγική της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη', πρόταση της Επιτροπής ενόψει του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Γκέτεμποργκ, σελίδα: 4.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

κάθε τομέας αντιμετωπίζει «ωθεί σήμερα τη βιομηχανία να αναπτύξει φιλικά προς το περιβάλλον πρότυπα και τεχνολογίες.

Η αύξηση της ζήτησης επεκτείνεται στην αγορά αυτών των προϊόντων και τεχνολογιών, δημιουργώντας θέσεις εργασίας και οικονομική ανάπτυξη, γεγονός που με τη σειρά του αποτελεί κίνητρο για νέες τεχνολογικές καινοτομίες και επενδύσεις.

Είναι γεγονός ότι οι νέες αντιρρυπαντικές τεχνολογίες συμβάλουν προς την πρόοδο και την αειφόρο ανάπτυξη.»⁴⁹

«Πράγματι το Έκτο Πρόγραμμα Δράσης που καλύπτει την περίοδο 2001 έως 2010 αποτελεί από άποψη της σαφήνειας των στόχων, της εξειδίκευσης των πολιτικών και των προβλεπόμενων μέσων, σταθμό στην περιβαλλοντική πολιτική της Ένωσης:

- **Αντανακλά σε μεγάλο βαθμό την κρισιμότητα που έχουν λάβει τα περιβαλλοντικά ζητήματα.**
- **Περιέχει τα μέσα άσκησης και ελέγχου της περιβαλλοντικής πολιτικής.**
- **Καταδεικνύει το επίπεδο ωριμότητας στο οποίο έχει φθάσει η πολιτική ολοκλήρωσης της Ε.Ε.»⁵⁰**

Επιπροσθέτως, η συμμετοχή των εμπλεκόμενων μερών στους μηχανισμούς πολιτικής και κοινωνικής διαπραγμάτευσης καθώς και η εξισορρόπηση αντικρουόμενων συμφερόντων, θα αποτελέσει βασικό εργαλείο για την εφαρμογή του Έκτου Προγράμματος σε όλα τα επίπεδα, από την επίτευξη της συμφωνίας στο πλαίσιο των οργάνων διαμόρφωσης των επιλογών και λήψης αποφάσεων μέχρι την εφαρμογή των μέτρων στην πράξη.

2.4.10 ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ Ε.Ε. ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Για να υλοποιηθεί το όραμα που προσφέρει η αειφόρος ανάπτυξη στον ευρωπαϊκό κοινοτικό χώρο απαιτείται εκ μέρους των αρμοδίων κοινοτικών οργάνων:

⁴⁹ Δικτυακός τόπος: www.ekem.gr/archives/000440.html

⁵⁰ Δικτυακός τόπος: www.malliori.gr/gr/content5.aspx?action=showsingle&lang=gr&contId=38134&cantId=9

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

- α) επείγουσα λήψη μέτρων
- β) αποφασισμένη και διορατική πολιτική ηγεσία
- γ) νέα προσέγγιση κατά την χάραξη των πολιτικών
- δ) ευρεία συμμετοχή
- ε) διεθνή συνυπευθυνότητα

α) Είναι αναγκαίο να ληφθούν εγκαίρως μέτρα, διότι πολλές από τις τάσεις που απειλούν την αειφορία είναι συνέπειες προγενέστερων επιλογών, οι οποίες είναι δύσκολο να αναστραφούν σύντομα.

Παρόλο που οι σοβαρότερες επιπτώσεις κάποιων προβλημάτων που αναφέρθηκαν στις τέσσερις προτεραιότητες του Γκέτεμποργκ θα γίνουν αντιληπτές μεταγενέστερα, πρέπει τα αρμόδια όργανα να δράσουν άμεσα διότι μετέπειτα θα είναι δύσκολο έως αδύνατο να αντιμετωπιστούν.

β) «Είναι απαραίτητη η πολιτική βούληση καθώς θα απαιτηθεί ισχυρή δέσμευση της ηγεσίας για να πραγματοποιηθούν οι αλλαγές που απαιτούνται για την αειφόρο ανάπτυξη. Ενώ η αειφόρος ανάπτυξη αναμφίβολα θα ωφελήσει την κοινωνία συνολικά, θα πρέπει να υπάρξουν οδυνηρές επιλογές μεταξύ αντικρουόμενων συμφερόντων. Θα πρέπει να αντιμετωπιστούν αυτές οι διαπραγματεύσεις ανοιχτά και τίμια. Οι αλλαγές στις πολιτικές πρέπει να γίνουν με τίμιο και ισόρροπο τρόπο, αλλά δεν θα πρέπει να επιτρέπεται στα στενά συμφέροντα κάθε τομέα να υπερισχύουν της ευημερίας μιας κοινωνίας στο σύνολό της.»⁵¹

γ) Συχνά τα μέτρα για την επίτευξη στόχων σε πολιτικό πεδίο παρεμποδίζουν την πρόοδο σε ένα άλλο και ενώ η Ένωση διαθέτει ικανούς πολιτικούς για την αντιμετώπιση προβλημάτων που απειλούν την αειφορία, οι πολιτικές που ακολουθούν είναι χωρίς επαρκή συντονισμό.

Είναι σημαντικό οι αποφάσεις που λαμβάνονται από τους εν λόγω Ευρωπαϊκούς Φορείς να χαρακτηρίζονται από μακροπρόθεσμη και με στόχους αντίληψη και όχι να επικεντρώνονται στο βραχυπρόθεσμο κόστος.

⁵¹ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 'Ανακοίνωση της Επιτροπής: αειφόρος ανάπτυξη της Ευρώπης για έναν καλύτερο κόσμο, Στρατηγική της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη', πρόταση της Επιτροπής ενόψει του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Γκέτεμποργκ, σελίδα: 5.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

δ) Είναι απαραίτητο για την εξασφάλιση της αειφόρου ανάπτυξης να αναληφθεί δράση από όλους τους πολίτες και σε όλα τα επίπεδα.

«Η **Ατζέντα 21** τόνισε επανειλημμένως το σημαντικό ρόλο της συμμετοχής των πολιτών σε όλα τα επίπεδα της περιβαλλοντικής λήψης αποφάσεων, γεγονός που εγγυάται την επιτυχία της αειφόρου ανάπτυξης. Οι ευρωπαίοι πολίτες έχουν δείξει πολλές φορές την ανησυχία τους για την περιβαλλοντική προστασία και την θετική τους αντιμετώπιση προς την αειφόρο ανάπτυξη. Η εκπαίδευση θα πρέπει να θεωρείται ως προτεραιότητα από την Κοινότητα, και ως το πρώτο βήμα προς μία τέτοια συμμετοχή πολιτών. Η ενημέρωση, η επικοινωνία και η εκπαίδευση είναι τρία πολύπλοκα και σύνθετα βήματα μιας σημαντικής διαδικασίας: **της συμμετοχής των πολιτών σε αυτή τη διαδικασία λήψης απόφασης και του ρόλου τους στην αειφόρο ανάπτυξη.**

Ένα σημαντικό βήμα προς την περαιτέρω ενθάρρυνση αυτής της συμμετοχής θα είναι η ενίσχυση των δραστηριοτήτων ενημέρωσης και επικοινωνίας. Η βελτίωση της ποσότητας (**πληροφόρησης**) και πάνω από όλα, της ποιότητας (**επικοινωνίας**) της περιβαλλοντικής πληροφόρησης, θα πρέπει να ενταχθεί σε ένα ευρύτερο πλαίσιο μιας στρατηγικής επικοινωνιών και πληροφόρησης.

Για το σκοπό αυτό απαιτούνται οι ακόλουθες δράσεις προτεραιότητας:

- Δράσεις ενημέρωσης, συντονισμένες σε όλα τα επίπεδα - Ε.Ε. κράτη-μέλη, περιφερειακό και τοπικό – για να αυξηθεί η συνειδητοποίηση του ευρωπαίου πολίτη στα περιβαλλοντικά θέματα και τι ακριβώς σημαίνει η αειφόρος ανάπτυξη για καθένα ξεχωριστά και για όλους μαζί. Οι δράσεις αυτές μπορούν να βασιστούν σε υπάρχουσες δομές, όπως το δίκτυο αειφόρων πόλεων και τα τοπικά αστικά κέντρα πρωτοβουλιών.
- Βελτίωση της διαφάνειας της λήψης αποφάσεων και της εφαρμογής, τόσο στο κοινοτικό επίπεδο όσο και στο πλαίσιο των δημοσίων αρχών των κρατών-μελών.
- Επέκταση της συμμετοχής των πολιτών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων μέσω κυρίως των δημοσίων αρχών στα κράτη-μέλη.
- Παροχή κινήτρων για ευνοϊκή στάση προς την αειφόρο ανάπτυξη μέσω των δημοσίων αρχών στα κράτη-μέλη.
- Περαιτέρω ενσωμάτωση του περιβαλλοντικού προβληματισμού και των εννοιών που σχετίζονται με την αειφόρο ανάπτυξη στην παρούσα και την μελλοντική

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

εκπαίδευση και τα προγράμματα κατάρτισης σε επίπεδο Ε.Ε. και κράτους-μέλους.»⁵²

ε) Πολλά από τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Ευρωπαϊκή Ένωση π.χ. αλλαγή του κλίματος και βιοποικιλότητα, μπορούν να επιλυθούν μόνο σε διεθνές επίπεδο. Κάτι τέτοιο προφανώς απαιτεί συνεργασία της Ένωσης και καθοδήγησή της από άλλες ανεπτυγμένες μη χώρες-μέλη προκειμένου να επιτευχθεί πρωτίστως μία παγκόσμια αειφορία. Η Ε.Ε. πρέπει να καταστεί υπεύθυνη για την διεθνή αειφορία.

Οι πολιτικές της Ε.Ε. προς την κατεύθυνση της βιωσιμότητας πρέπει να στηρίζουν ενεργά τις προσπάθειες των άλλων χωρών κυρίως των αναπτυσσόμενων, ώστε να αναπτυχθούν με πιο αειφόρο τρόπο.

«Οι διεθνείς συμφωνίες και το διεθνές πλαίσιο γενικότερα, αποτελούν ολοένα και πιο σημαντικές διαστάσεις για την περιβαλλοντική πολιτική της Ε.Ε. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δε μπορεί να επιτύχει την αειφόρο ανάπτυξη ούσα απομονωμένη. Η κοινή ευθύνη θα πρέπει να αναλαμβάνεται σε παγκόσμιο επίπεδο.

Ένα ανοικτό πολυμερές, εμπορικό σύστημα παρέχει τη δυνατότητα αποδοτικότερης χρήσης των φυσικών πόρων, τόσο από οικονομική όσο και από περιβαλλοντική άποψη και κατά συνέπεια, θα μπορούσε να συμβάλλει στη μείωση των πιέσεων που ασκούνται στο περιβάλλον. Αυτό όμως θα συμβεί, μόνο εάν υπάρξουν οι εγγυήσεις σε εθνικό και διεθνές επίπεδο για τον περιορισμό της περιβαλλοντικής υποβάθμισης, που συνδέεται με την αυξημένη οικονομική δραστηριότητα που προκύπτει από την ελευθέρωση του εμπορίου.

Η διαδικασία της **UNCED** και η παρακολούθησή της από την **Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την Αειφόρο Ανάπτυξη**, είναι σημαντική για την πρόοδο προς την παγκόσμια αειφόρο ανάπτυξη.

Η Ένωση είναι ενεργό μέλος της Επιτροπής Εμπορίου και Περιβάλλοντος του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου και αναζητά τρόπους και μέσα ενσωμάτωσης της εμπορικής και περιβαλλοντικής πολιτικής, έτσι ώστε να στηρίζονται αμοιβαία.»⁵³

⁵² Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 'Στόχος η αειφορία, έκθεση προόδου και πρόγραμμα δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 5^ο πρόγραμμα πολιτικής και δράσης σχετικά με το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη', Ευρωπαϊκές Κοινότητες, 1997, σελίδα: 126-127.

⁵³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 'Προαγωγή της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής στον 21^ο αιώνα, σύντομη παρουσίαση της έκθεσης προόδου και του προγράμματος δράσης

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

Για το λόγο αυτό, είναι αναγκαίο η Ευρωπαϊκή Ένωση να συνεργαστεί με άλλες χώρες και διεθνείς οργανισμούς, όπως ο ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης), ο ΠΟΕ (Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου), το Διεθνές Γραφείο Εργασίας, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η Παγκόσμια Τράπεζα και το Πρόγραμμα για το Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξη των Ηνωμένων Εθνών.

2.4.11 ΑΡΧΕΣ ΠΟΥ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΟΥΝ ΤΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε.⁵⁴

1) Προώθηση και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων:

Επικέντρωση των πολιτικών της Ε.Ε. στον άνθρωπο με την προώθηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, την καταπολέμηση κάθε μορφής διάκρισης και των περιορισμών της φτώχειας, καθώς και την εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού σε παγκόσμιο επίπεδο.

2) Αλληλεγγύη στο πλαίσιο μιας γενεάς και μεταξύ γενεών:

Ανταπόκριση στις ανάγκες των τωρινών γενεών χωρίς να διακυβεύεται η δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να καλύπτουν τις ανάγκες τους τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και αλλού.

3) Μία ανοιχτή και δημοκρατική κοινωνία:

Διασφάλιση της δυνατότητας των πολιτών να ασκούν τα δικαιώματά τους όσον αφορά την πρόσβαση στις πληροφορίες και εξασφάλιση της πρόσβασής τους στην δικαιοσύνη. Παροχή δυνατοτήτων διαβούλευσης και συμμετοχής σε όλους τους ενδιαφερόμενους και τις σχετικές ενώσεις.

4) Συμμετοχή των πολιτών:

Ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών στη λήψη αποφάσεων. Καλύτερη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης σε θέματα αειφόρου ανάπτυξης. Ενημέρωση πολιτών σχετικά με την επίδρασή τους στο περιβάλλον και τις εναλλακτικές που διαθέτουν για να προβαίνουν σε πλέον βιώσιμες επιλογές.

της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το 5^ο πρόγραμμα πολιτικής και δράσης σχετικά με το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη', Ευρωπαϊκές Κοινότητες, 1996, σελίδα: 19.

⁵⁴ Δικτυακός τόπος: www.globalaction.gr/show.php?cat_id=74&page_id=167_28k

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

5) Συμμετοχή των επιχειρήσεων και των κοινωνικών εταίρων:

Ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου, της κοινωνικής ευθύνης, των επιχειρήσεων και των εταιρικών σχέσεων δημοσίου-ιδιωτικού τομέα, ώστε να προωθηθούν η συνεργασία και οι κοινές ευθύνες όσο αφορά την εφαρμογή αειφόρων προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής.

6) Συνοχή των πολιτικών και της διακυβέρνησης:

Προώθηση της ενσωμάτωσης εκτιμήσεων οικονομικού, κοινωνικού και περιβαλλοντικού χαρακτήρα στις διάφορες πολιτικές, κατά τρόπο ώστε να είναι συνεπείς και αλληλοενισχυόμενες με πλήρη και γενική αξιοποίηση των μέσων για την βελτίωση της νομοθεσίας, όπως η ισόρροπη εκτίμηση του αντίκτυπου και οι διαβουλεύσεις με τους ενδιαφερόμενους.

7) Αξιοποίηση των καλύτερων διαθέσιμων γνώσεων:

Μέριμνα ώστε οι πολιτικές να διαμορφώνονται, να αξιολογούνται και να εφαρμόζονται με βάση τις καλύτερες διαθέσιμες γνώσεις.

8) Αρχή της προφύλαξης (πρόληψης):

Σε περίπτωση επιστημονικής αμφιβολίας, εφαρμογή διαδικασιών αξιολόγησης και λήψη κατάλληλων προληπτικών μέτρων ώστε να αποφεύγονται οι βλάβες της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος. «Κύρια επιδίωξη δεν πρέπει να είναι η εξουδετέρωση τυχόν προσβολών του περιβάλλοντος, αλλά η αποφυγή ή η πρόληψη δυσμενών επιβαρύνσεων για το περιβάλλον. Η αρχή, λοιπόν, αυτή αποτελεί την πρώτη θεμελιακή αρχή μιας οικολογικής πολιτικής ενός σύγχρονου κράτους, όταν αυτό έχει αποφασίσει να προστατέψει με συνέπεια τον περιβάλλοντα χώρο του»⁵⁵.

9) Αρχή 'ο ρυπαίνων πληρώνει':

Εξασφάλιση της αντιστοιχίας μεταξύ τιμών και πραγματικού κοινωνικού κόστους των δραστηριοτήτων κατανάλωσης και παραγωγής, και μέριμνα, ώστε η ρυπαίνοντες να πληρώνουν για τις βλάβες που προξενούν στην ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον.

Είναι η παλαιότερη αρχή από τις περιβαλλοντικές αρχές της Ε.Ε. και εμφανίστηκε το 1973 με το Πρώτο Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα Δράσης για το περιβάλλον. Είναι γεγονός ότι, ενώ η αρχή της προφύλαξης αποβλέπει στην προστασία του

⁵⁵ Παναγόπουλος Ι. Θεόδωρος, 'Δίκαιο περιβάλλοντος', Γ' έκδοση αναθεωρημένη, εκδόσεις Α. Σταμούλη, Αθήνα 2001, σελίδα: 95.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

περιβάλλοντος, η αρχή του ρυπαίνοντος τίθεται σε εφαρμογή στο στάδιο όπου έχει συντελεστεί η προσβολή στο περιβάλλον. Με προεδρικό διάταγμα έχουν προβλεφθεί κατά καιρούς όρια επιβολής προστίμων για τους ρυπαίνοντες.

Επίσης, επαυξάνονται τα χρηματικά ποσά, ώστε να καθιστούν τον πολίτη πιο προσεκτικό στις ενέργειές του έναντι του φυσικού πλούτου. Η αρχή επιβολής προστίμου ισχύει σε ευρωπαϊκό επίπεδο και τα τελευταία έτη πολλές χώρες ψηφίζουν την επιβολή ρυπαντικής φορολογίας.

«Οι ρυθμίσεις με την επιβολή προστίμου, οι οποίες θεσπίζονται από διάφορες ευρωπαϊκές χώρες και όχι μόνο από κράτη-μέλη της Ε.Ε. αποβλέπουν:

- Στην επιβολή φόρων ή επιβαρύνσεων. Τα έσοδα από τις λεγόμενες επιβαρύνσεις συνήθως 'ανακυκλώνονται', διατίθενται δηλαδή ως επιδοτήσεις προς τους ρυπαντές, προς τον σκοπό να θέσουν σε εφαρμογή μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος, ενώ τα έσοδα εκ των φόρων ενισχύουν τον προϋπολογισμό.
- Επιστρεπτές προκαταβολές, ως κίνητρο για τους ρυπαντές για να ανακυκλώνουν τα προϊόντα τους.

Η αρχή του ρυπαίνοντος είναι δυνατό να λειτουργήσει και ως αρχή της προλήψεως έναντι των πολιτών, όταν οι τελευταίοι γνωρίζουν το επαπειλούμενο πρόστιμο.»⁵⁶

«Στις 30 Απριλίου 2007 τίθεται σε εφαρμογή μία νέα, εξαιρετικά σημαντική κοινοτική Οδηγία (Οδηγία 2004/35/ΕΚ), η οποία στοχεύει στην περεταίρω θωράκιση του περιβάλλοντος από ρυπογόνες δραστηριότητες. Η Οδηγία αναμένεται να επαναπροσδιορίσει τις σχέσεις βιομηχανίας και περιβάλλοντος.

Εκείνος που προκαλεί ζημιά στο περιβάλλον θα πρέπει να αναλαμβάνει και το σχετικό κόστος αποκατάστασης της προκληθείσης ζημιάς. Η Οδηγία καθιστά τους φορείς εκμετάλλευσης επαγγελματικών δραστηριοτήτων που προκαλούν περιβαλλοντική ζημιά ως οικονομικά υπόχρεους για την αντικατάσταση της ζημιάς.

⁵⁶ Παναγόπουλος Ι. Θεόδωρος, 'Δίκαιο περιβάλλοντος', Γ' έκδοση αναθεωρημένη, εκδόσεις Α. Σταμούλη, Αθήνα 2001, σελίδα: 97-98.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

Επίσης, οι φορείς εκμετάλλευσης των οποίων οι δραστηριότητες συνιστούν επικείμενη απειλή για την πρόκληση περιβαλλοντικής ζημιάς, καθίστανται υπόχρεοι για την λήψη των απαραίτητων προληπτικών μέτρων.

Η Οδηγία καθορίζει ποιοι θεωρούνται ρυπαίνοντες εισάγοντας δύο διαφορετικά είδη και καθεστώτα ευθύνης:

- ❖ Το **πρώτο** αφορά τους φορείς εκμετάλλευσης που συνεπάγονται άμεσο πιθανό κίνδυνο στην ανθρώπινη υγεία και στο περιβάλλον.

Τέτοιες δραστηριότητες είναι εκείνες για τις οποίες απαιτείται η λήψη άδειας σύμφωνα με την **Οδηγία IPPC (βιομηχανικές μονάδες)**.

Δραστηριότητες όπως η διαχείριση αποβλήτων, η απόρριψη ή απελευθέρωση ουσιών και ρυπαντών στον αέρα ή στα νερά, η παραγωγή, η αποθήκευση, η χρήση και η απελευθέρωση επικίνδυνων χημικών ουσιών καθώς και η μεταφορά, χρήση και απελευθέρωση γενετικώς τροποποιημένων μικροοργανισμών.

- ❖ Το **δεύτερο** εκτίνεται σε όλες τις επαγγελματικές δραστηριότητες όσον αφορά τη ζημιά προστατευόμενων ειδών και φυσικών οικοτόπων. Ο φορέας εκμετάλλευσης θα φέρει ευθύνη μόνο εφόσον ενήργησε εκ δόλου ή εξ αμελείας.

Ως περιβαλλοντική ζημιά νοείται η ζημιά των προστατευόμενων ειδών και φυσικών οικοτόπων, η ζημιά των υδάτων καθώς και η ρύπανση του εδάφους, η οποία θέτει σε κίνδυνο την ανθρώπινη υγεία. Κυρίαρχο ρόλο στην εφαρμογή της Οδηγίας καλούνται να διαδραματίσουν οι αρμόδιες αρχές των κρατών-μελών καθώς αυτές θα πρέπει να εντοπίζουν τους ρυπαίνοντες που υπέχουν ευθύνη και να διασφαλίζουν ότι ο υπαίτιος θα επωμίζεται το σχετικό κόστος των απαραίτητων μέτρων πρόληψης ή αποκατάστασης που προβλέπει η Οδηγία.

Τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα που ενδέχεται να υποστούν αρνητικές συνέπειες της περιβαλλοντικής ζημιάς ή η νομιμοποιούμενοι φορείς (οργανισμοί με περιβαλλοντικές αρμοδιότητες, μη κυβερνητικές οργανώσεις) μπορούν να ζητήσουν από τις αρμόδιες αρχές να παρέμβουν σε περίπτωση ζημιάς.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

Στη διαφαινόμενη νέα πραγματικότητα, η βιωσιμότητα των βιομηχανιών θα συνδεθεί άρρηκτα με το βαθμό συναίσθησης της περιβαλλοντικής ευθύνης και της συνακόλουθης λήψης προληπτικών μέτρων από αυτές.

Οι βασικοί άξονες δράσεις της **Ελληνικής Βιομηχανίας** για την ολοκληρωμένη και επιτυχή αντιμετώπιση της νέας πραγματικότητας, είναι οι παρακάτω:

- Η χάραξη περιβαλλοντικής πολιτικής.
- Η ακριβής γνώση και η παρακολούθηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων κάθε δραστηριότητας.
- Η γνώση και η τήρηση των διατάξεων της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.
- Η εγκατάσταση και η λειτουργία συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης.
- Η αναζήτηση επιδοτήσεων και επιχορηγήσεων για την εισαγωγή νέων περιβαλλοντικών τεχνολογιών.
- Η ενεργή ανάμειξη στη διαμόρφωση της νέας αγοράς της περιβαλλοντικής ασφάλισης.
- Η προώθηση του διαλόγου με την πολιτεία και τους κοινωνικούς εταίρους.»⁵⁷

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1 ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ

«Οι μελέτες που είχαν εκπονηθεί τα τελευταία χρόνια για την κατάσταση του περιβάλλοντος στην Ελλάδα χαρακτηρίζουν σε γενικές γραμμές ικανοποιητική την ποιότητα του ελληνικού περιβάλλοντος, τονίζουν ωστόσο ότι η μεταπολεμική οικονομική ανάπτυξη έχει προκαλέσει σημαντική φθορά. Τα σημεία που συνοψίζουν τα κύρια χαρακτηριστικά αυτής της κατάστασης είναι τα εξής:

⁵⁷ Περιοδικό: Περιβάλλον 21 'Οικονομία του περιβάλλοντος στον αιώνα μας' #15, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2007, σελίδα: 24.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

- Παρά τις δυσμενείς επιπτώσεις των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων, η Ελλάδα διατηρεί υψηλή βιοποικιλότητα και ένα μεγάλο φυσικό πλούτο, ο οποίος περιβάλλεται από ένα περίπλοκο σύστημα αλληλοεξαρτώμενων ισορροπιών που το καθιστούν εξαιρετικά ευαίσθητο.
- Διαθέτει μεν περιορισμένους, αλλά καθόλου δε αμελητέους φυσικούς πόρους (έδαφος, ύδατα, πανίδα, χλωρίδα, ακτές), η χρήση των οποίων έχει γίνει μεταπολεμικά εντατική.
- Η έλλειψη μιας εκβιομηχάνισης σε βάθος, απέτρεψε μία ισχυρή πηγή ρύπανσης.
- Το ρεύμα αστικοποίησης που εκδηλώθηκε μεταπολεμικά τείνει να μειωθεί, ωστόσο υπάρχει αύξηση της μετακίνησης πληθυσμού προς τα υπόλοιπα αστικά κέντρα της χώρας, στα οποία μεταφέρεται το πολεοδομικό πρότυπο των μεγαλουπόλεων. Κατά συνέπεια, το αστικό περιβάλλον εξακολουθεί να δέχεται πιέσεις, ενώ επιτείνεται ταυτόχρονα η εγκατάλειψη των ορεινών και των νησιωτικών περιοχών.
- Η εκτέλεση των μεγάλων έργων υποδομής έχει σοβαρές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον.

Αποτελεί κοινή διαπίστωση ότι η υποβάθμιση του ελληνικού περιβάλλοντος από τη μεταπολεμική διαδικασία οικονομικής μεγέθυνσης υπήρξε σοβαρή.

Η επικράτηση μιας ιδεολογίας της ανάπτυξης, η οποία συνδέθηκε με την καταναλωτική νοοτροπία, την άναρχη χωροταξική δόμηση και τα μεγάλης επέκτασης δημόσια έργα υποδομής, δημιούργησε σημαντικές πιέσεις στο φυσικό και το αστικό περιβάλλον με αποτέλεσμα τη συνεχή υποβάθμισή του και τη γένεση προβλημάτων.

Τα προβλήματα αυτά αφορούν κυρίως την ατμοσφαιρική ρύπανση, τη ρύπανση των υδάτων, τα στερεά απόβλητα, τις δασικές πυρκαγιές, τις απειλές στη βιοποικιλότητα και τις φυσικές περιοχές, και το θόρυβο.»⁵⁸

Είναι γεγονός ότι το αστικό περιβάλλον έχει υποβαθμιστεί σε πολλές περιπτώσεις, τα κυκλοφοριακά προβλήματα στις μεγαλουπόλεις της χώρας επιδεινώνονται, η ερημοποίηση των εδαφών συνιστά απειλή για το φυσικό περιβάλλον.

⁵⁸ Δούση Δ. Εμμανουέλλα, 'Η κοινοτική πολιτική περιβάλλοντος και η επίδρασή της στην περίπτωση της Ελλάδος', εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2001, σελίδα: 61-62.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

Χαρακτηριστικό είναι ότι κατά τις δεκαετίες του 1980 και 1990 οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα (CO_2) τριπλασιάστηκαν ενώ παρουσιάστηκε αύξηση κατά **50%** της κατά κεφαλήν κατανάλωσης ενέργειας (όταν κατά την αντίστοιχη περίοδο στις ευρωπαϊκές χώρες ήταν μόλις **5%**). Η Ελλάδα είναι η πιο σπάταλη ενεργειακά χώρα της Ευρώπης, γεγονός που σημαίνει ότι για την παραγωγή του ίδιου προϊόντος καταναλώνεται πολλαπλάσια ενέργεια.

Σε άλλους οικονομικούς τομείς, όπως η γεωργία και ο τουρισμός, η δασική εκμετάλλευση και οι μεταφορές, θα πρέπει να γίνουν πολλά, ώστε να ενσωματωθεί η περιβαλλοντική διάσταση.

Όσον αφορά στον τομέα των αποβλήτων, στην Ελλάδα, το ποσοστό της ανακύκλωσης στο σύνολο των στερεών αποβλήτων βρίσκεται ακόμη σε μονοψήφιο αριθμό.

Από όλα τα παραπάνω, παρατηρείται ότι οι δράσεις αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών κινδύνων είναι δυσανάλογα μικρές σε σχέση με το πραγματικό εύρος των προβλημάτων.

Για την υποστήριξη και προώθηση της βιωσιμότητας απαιτείται η άμεση υιοθέτηση ολοκληρωμένης στρατηγικής. Όμως, κάθε προσπάθεια που πραγματοποιήθηκε για την υιοθέτηση τέτοιου είδους στρατηγικής αποδείχτηκαν ελλιπείς.

Ο οριζόντιος συντονισμός και η δημιουργία συλλογικών οργάνων διαβούλευσης και διαπραγμάτευσης, σε επιτελικό επίπεδο, θα βοηθήσουν στη χάραξη και τον συντονισμό της ελληνικής περιβαλλοντικής πολιτικής σε κάθε θεματικό πεδίο.

Σε όλη αυτή την διαδικασία, το νεοσύστατο **Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης** αναμένεται να αποτελέσει τον κινητήριο 'μοχλό'.

Σημαντικό ρόλο επίσης, θα διαδραματίσουν και κάποιοι 'άυλοι' παράγοντες όπως η πολιτιστική αναβάθμιση μέσα από μία νέα οργανωτική κουλτούρα και παιδεία, που θα οδηγήσει σε διάλογο και δημοκρατική συνεργασία τους πολιτικούς παράγοντες της χώρας, ώστε να μπορέσουν να χαράξουν την περιβαλλοντική της πολιτική πιο ορθολογικά, με βάση τις αρχές της Αειφόρου Ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τις οποίες η χώρα μας ως μέλος της Ένωσης μπορεί να επικαλεστεί λόγω της εναρμόνισής της με την Ευρωπαϊκή Νομοθεσία και των χρηματοδοτήσεων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, από την εποχή που εντάχθηκε στην κοινότητα το 1981.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

Σχετικά με το ζήτημα της προστασίας του περιβάλλοντος, στην Ελλάδα, ο **Ευριπίδης Παπαδημητρίου**, λέκτορας του Τμήματος Κοινωνικής Διοίκησης στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, αναφέρει ότι:

«Το πρόβλημα για το περιβάλλον είναι ότι η προστασία του ουδέποτε αποτέλεσε βασική προτεραιότητα. Η υπερίσχυση των οικονομικών επιταγών έναντι της προστασίας του περιβάλλοντος είναι ο κανόνας και η Ελλάδα δεν αποτελεί εξαίρεση.

Για αρκετές δεκαετίες, οι προσπάθειες στην χώρα επικεντρώνονται στην επίτευξη του στόχου της οικονομικής ανάπτυξης και ουδέποτε επιτράπηκε στο ζήτημα του περιβάλλοντος να αποτελέσει εμπόδιο. Η Ελλάδα συμπεριλαμβάνεται στις χώρες εκείνες στις οποίες η περιβαλλοντική πολιτική προωθήθηκε και μάλιστα με αργούς ρυθμούς υπό την πίεση της κοινοτικής περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

Το πρόβλημα δε θα πρέπει να εντοπίζεται τόσο σε πιθανή ανεπάρκεια της υφιστάμενης εθνικής νομοθεσίας, όσο κυρίως στην απροθυμία της ελληνικής διοίκησης να προχωρήσει σε μεταρρυθμίσεις προκειμένου να επιτυγχάνονται οι όποιοι περιβαλλοντικοί στόχοι.

Αυτό αποδεικνύεται και από το γεγονός ότι η χώρα πάντοτε παρουσιάζει υψηλό βαθμό παραβιάσεων των κοινοτικών περιβαλλοντικών κανόνων.»⁵⁹

3.2 Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

«Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1970, οι διεθνείς οργανισμοί (**Ο.Η.Ε.** και **Ο.Ο.Σ.Α.**), η **Ευρωπαϊκή Ένωση** (τότε **Ε.Ο.Κ.**) αλλά και μεμονωμένες χώρες, άρχισαν να ενεργοποιούνται για το περιβάλλον και την ανάγκη προστασίας του, με νομοθετικές και άλλες ρυθμίσεις. Αυτή η ανάγκη παρουσιάστηκε πρώτα στις περισσότερο ανεπτυγμένες και βιομηχανοποιημένες χώρες, με υψηλούς δείκτες ευημερίας, οι οποίες αφού έλυσαν τα ποσοτικά προβλήματα ανάπτυξης και ευημερίας τους, άρχισαν να εξετάζουν και τα ποιοτικά.

⁵⁹ Περιοδικό: Περιβάλλον 21 'Η οικονομία του περιβάλλοντος στον αιώνα μας' #19, Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 2007, σελίδα: 38.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

Στην Ελλάδα, αν και οι εξελίξεις αυτές έφθασαν με μία σχετική καθυστέρηση, η επίδρασή τους ήταν καθοριστική για τη διαμόρφωση μιας στοιχειώδους πολιτικής για το περιβάλλον. Ιδιαίτερα, από την στιγμή που η χώρα μας έγινε μέλος της Ε.Ε. (1/1/1981), η συμμόρφωση, τουλάχιστον, σε ορισμένους τομείς περιβαλλοντικής προστασίας, καθίσταται υποχρεωτική. Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι χωρίς τη συμμετοχή μας στην Ε.Ε., η περιβαλλοντική προστασία θα ήταν σε πολύ χαμηλότερο επίπεδο.»⁶⁰

Με την πράξη προσχώρησης⁶¹ στην τότε κοινότητα, η Ελλάδα ανέλαβε την υποχρέωση να εναρμονίσει τη νομοθεσία της προς τις κοινοτικές πράξεις που είχαν εκδοθεί μέχρι τότε ή θα εκδίδονταν στο εξής, σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος.

Ήδη, όμως, η Ελλάδα, άρχισε να ενδιαφέρεται για την προστασία του περιβαλλοντικού της πλούτου από το 1975, όταν το νέο Σύνταγμα με το άρθρο 24 υπήγαγε στην προστασία του όλες τις βασικές πτυχές του περιβάλλοντος.

Άρθρο 24: «Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του, το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας».

Ως προς το άρθρο 24/1975 ο Έλληνας Επίτροπος για το περιβάλλον Σταύρος Δήμας, ανέφερε ότι: 'το άρθρο 24 εισήγαγε την προστασία των δασών ως υπέρτατη συνταγματική επιταγή για πρώτη φορά το 1975. Η αναθεώρησή του το 2001 κατοχύρωσε την πολύτιμη αρχή της αειφορίας.

Η συνταγματική διάταξη ως έχει σήμερα, προστατεύει επαρκώς το δασικό μας πλούτο, ενώ η εφαρμογή της αρχής της αειφορίας καθιστά δυνατή την οικονομική ανάπτυξη που γίνεται με σεβασμό προς το περιβάλλον'.

Η Ελλάδα, όσον αφορά στην ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών Οδηγιών, προχώρησε με καθυστέρηση λόγω των ανεπαρκών διοικητικών υποδομών που επικρατούσαν στην ελληνική έννομη τάξη και οι Οδηγίες μεταφέρθηκαν καθυστερημένα μετά από πέντε ή

⁶⁰ Τσάλτας Ι. Γρηγόρης, Κατσιμπαρίδης Γ. Κωνσταντίνος, 'Αειφορία και περιβάλλον, η ευρωπαϊκή και εθνική προοπτική', εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα 2004, σελίδα: 211-212.

⁶¹ Πράξη προσχώρησης (N945/1979), 'Περί κυρώσεως της Συνθήκης προσχώρησης της Ελλάδος εις την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας ως και της Συμφωνίας περί προσχωρήσεως εις την Ε.Κ.Α.Χ.'.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

έξι χρόνια από τότε που τέθηκαν σε ισχύ και αφού η Επιτροπή απείλησε ότι θα την παραπέμψει στο Δ.Ε.Κ.

Χαρακτηριστικά, αναφέρονται δύο Οδηγίες που αφορούν στο περιβάλλον:

1. **Οδηγία 80/779/ΕΟΚ: για τον καθορισμό οριακών και καθοδηγητικών τιμών ποιότητας της ατμόσφαιρας για το διοξείδιο του Θείου και τα Αιωρούμενα Σωματίδια.** Τέθηκε σε ισχύ στην Κοινότητα το 1982 και στην Ελλάδα το 1987.
2. **Οδηγία 85/337/ΕΟΚ: για την αξιολόγηση των επιπτώσεων ορισμένων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον.** Τέθηκε σε ισχύ στην Κοινότητα το 1988 και στην Ελλάδα το 1990.

Ως προς την καθυστερημένη ενσωμάτωση των Οδηγιών στην ελληνική έννομη τάξη, ο **Ευριπίδης Παπαδημητρίου, λέκτορας του Τμήματος Κοινωνικής Διοίκησης στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης,** αναφέρει ότι:

«Το χαρακτηριστικό για την περίπτωση της Ελλάδας είναι η καθυστέρηση με την οποία εγγράφηκε το περιβάλλον στην πολιτική και διοικητική ημερήσια διάταξη της χώρας, η ανετοιμότητα της εθνικής διοίκησης να προχωρήσει έγκαιρα στις απαιτούμενες μεταρρυθμίσεις και η σχετική αδυναμία του οικολογικού κινήματος να συμμετέχει μαζικά στην προστασία του περιβάλλοντος, είτε ασκώντας πίεση στην πολιτική, είτε λειτουργώντας ως αρωγός στις εκάστοτε πρωτοβουλίες της διοίκησης»⁶².

Η ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών Οδηγιών στην Ελλάδα εξακολουθεί να γίνεται με καθυστέρηση, γεγονός που την κατατάσσει στην προτελευταία θέση σε σχέση με τους υπόλοιπους εταίρους [**Commission of the European Communities, Seventeenth Annual Report on Monitoring the Application of Community Law (1999), COM (2000) 92 Final**].

Όσον αφορά στους τομείς του περιβάλλοντος που απαιτούν ιδιαίτερο ενδιαφέρον εκ μέρους των 27 μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για τους οποίους κάνει λόγο το **Έκτο Πρόγραμμα Δράσης** για το περιβάλλον, επικεντρώνεται και η Στρατηγική της Αειφόρου Ανάπτυξης του Γκέτεμποργκ (2001). Η Ελλάδα μέσα στην προηγούμενη τετραετία κατόρθωσε να εναρμονιστεί με την κοινοτική περιβαλλοντική νομοθεσία στα εξής:

«

⁶² Περιοδικό: 'Περιβάλλον 21 'Η οικονομία του περιβάλλοντος στον αιώνα μας' #18, Ιούλιος-Αύγουστος 2007, σελίδα: 36.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη
Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

- **ΒΙΟΚΑΥΣΙΜΑ:** εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την ευρωπαϊκή Οδηγία 2003/30/ΕΚ. Αποφορολόγηση, κίνητρα για παραγωγή και εισαγωγή.
- **ΧΩΜΑΤΕΡΕΣ:** εκταμίευση 18,3 εκατ. € για την αποκατάσταση ανεξέλεγκτων χωματερών.
- **ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ:** εφαρμογή της ευρωπαϊκής Οδηγίας 2005/53/ΕΚ και δημιουργία από ιδιώτες της εταιρείας Εναλλακτική Διαχείριση Οχημάτων Ελλάδος (Ε.Δ.Ο.Ε.).
- **ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ I:** Νόμος 3468/2006: παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Θετική απόκριση οργανώσεων και αγοράς.
- **ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ II:** Φωτοβολταϊκά: Πρόγραμμα Ανάπτυξης Φωτοβολταϊκών Σταθμών (Π.Α.Φ.Σ.)»⁶³

Όσον αφορά στα φωτοβολταϊκά, «η Greenpeace και ο Σύνδεσμος Εταίρων Φωτοβολταϊκών (Σ.Ε.Φ.), εκτιμούν ότι η ανάπτυξη φωτοβολταϊκών στην Ελλάδα δεν προοιωνίζει ούτε γρήγορα ούτε εύκολα κέρδη για όσους επενδύσουν, αλλά στοχεύουν σε σημαντικά περιβαλλοντικά οφέλη. Υποστηρίζουν ότι 'η εφαρμογή του προγράμματος σημαίνει την αποφυγή της έκλυσης ενός εκατομμυρίου τόνων διοξειδίου του άνθρακα ετησίως παράλληλα για κάθε € που δίνεται για να ενισχυθεί η ηλιακή κιλοβατώρα που παράγεται από φωτοβολταϊκά, η χώρα παίρνει πίσω ως κοινωνικό όφελος τουλάχιστον 1,2 εκατ. €'. Οι επενδύσεις στα φωτοβολταϊκά είναι πολύ πιο συμφέρουσες για την εθνική οικονομία και τους καταναλωτές.»⁶⁴

Για τους υπόλοιπους τομείς περιβαλλοντικής προτεραιότητας, όπως τους αναφέρει η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ για την Αειφόρο Ανάπτυξη, η Ελλάδα έχει κάποιες εκκρεμότητες για το μέλλον:

«

- **ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑΚΑ ΑΠΟΒΛΗΤΑ:** οι ευρωπαϊκές νομοθεσίες έχουν ενσωματωθεί, αλλά μέρος μόνο των

⁶³ Περιοδικό: Περιβάλλον 21 'Η οικονομία του περιβάλλοντος στον αιώνα μας' #18, Ιούλιος-Αύγουστος 2007, σελίδα: 36.

⁶⁴ Περιοδικό: Περιβάλλον 21 'Η οικονομία του περιβάλλοντος στον αιώνα μας' #19, Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 2007, σελίδα: 11.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη
Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

επικίνδυνων αυτών αποβλήτων
αποτεφρώνεται.

- **ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ:** η διεύρυνση του συνόλου των οχημάτων που κινούνται με φυσικό αέριο γίνεται με πολύ αργούς ρυθμούς. Ούτε λόγος για κινήσεις προς την κατεύθυνση χρήσης εναλλακτικών καυσίμων.
- **ΧΩΜΑΤΕΡΕΣ:** χωροθέτηση των νέων χωματερών, εναλλακτική διαχείριση των αστικών απορριμμάτων, χρέωση με βάση την ποσότητα σκουπιδιών που παράγουν οι πολίτες.
- **ΧΗΜΙΚΕΣ ΟΥΣΙΕΣ:** κανονισμός REACH, ο οποίος πέρασε από το Συμβούλιο εντός του 2007, αναμένεται να θωρακίσει περαιτέρω τον καταναλωτή απέναντι στη βιομηχανία.
- **ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΑ ΑΠΟΒΛΗΤΑ:** ενσωμάτωση Οδηγίας 2004/12/ΕΚ και δημιουργία Εθνικού Σχεδιασμού Διαχείρισης Επικίνδυνων Αποβλήτων.»⁶⁵

Αξιοσημείωτο είναι να αναφερθεί ότι ο Υφυπουργός ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Σταύρος Καλογιάννης διατύπωσε την εξής άποψη όσον αφορά στην ενσωμάτωση των κοινοτικών Οδηγιών στην ελληνική νομοθεσία:

«Φαίνεται να υπάρχει πλέον μια κανονική ροή στην ενσωμάτωση των Οδηγιών και δεν τίθεται κανένα θέμα ύπαρξης συμφερόντων που να την εμποδίζουν. Μεταξύ των Οδηγιών που ενσωματώθηκαν ξεχωρίζουν οι Οδηγίες:

- Για τους γενετικώς τροποποιημένους οργανισμούς.
- Για τις αέριες εκπομπές από μεγάλες εγκαταστάσεις καύσης.
- Για τα εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών ορισμένων ρύπων.
- Για την αποτέφρωση αποβλήτων.
- Για το ατμοσφαιρικό όζον.
- Για τις εκπομπές από μη οδικά οχήματα.
- Για τα ηλεκτρικά και ηλεκτρονικά απόβλητα.
- Για την αξιολόγηση και τη διαχείριση περιβαλλοντικού θορύβου.»⁶⁶

⁶⁵ Περιοδικό: Περιβάλλον 21 'Η οικονομία του περιβάλλοντος στον αιώνα μας' #18, Ιούλιος-Αύγουστος 2007, σελίδα: 36.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

Η Ελλάδα κατά τη διάρκεια της κυβερνητικής τετραετίας που λήγει, παρουσίασε, όπως άλλωστε είχε συμβατική υποχρέωση προς την Ε.Ε., το Εθνικό Σχέδιο Κατανομής Ρύπων 2008 - 2012, αλλά άσκησε ανεπίτρεπτες πιέσεις - ευτυχώς χωρίς αποτέλεσμα - προς τον Επίτροπο Σταύρο Δήμα προκειμένου να πετύχει υψηλές τιμές στις επιτρεπόμενες ποσότητες εκπομπής αερίων θερμοκηπίου.

Εκτός από το πλήθος των διεθνών συμβάσεων που αφορούν το περιβάλλον και τις οποίες έχει επικυρώσει η Ελλάδα στο παρελθόν, η χώρα μας συμμετέχει ενεργά στις εργασίες άλλων διεθνών οργανισμών που ασχολούνται με την προστασία του περιβάλλοντος, όπως το **Συμβούλιο της Ευρώπης**, ο **Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.)** και ο **Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.)**, που έχουν δημιουργηθεί για να παρακολουθούν την εφαρμογή των διεθνών δεσμεύσεων.

Ωστόσο, η δράση αυτών των οργάνων δεν προσλαμβάνει το βαθμό δεσμευτικότητας και τη δυναμική του κοινοτικού συστήματος, ούτε όμως συνοδεύεται από ανάλογες χρηματοδοτικές ενισχύσεις.

3.3 ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

3.3.1 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Είναι γεγονός ότι οι δραστηριότητες τις οποίες αναλαμβάνει ή θέλει να αναλάβει η Ε.Ε. για την προστασία του περιβάλλοντος στοιχίζουν όλο και ακριβότερα και πρέπει να προγραμματίζονται όλο και πιο μακροπρόθεσμα. Για αυτό το λόγο θεσπίστηκαν στα πλαίσια της τότε Κοινότητας ειδικά όργανα χρηματοδότησης.

Οι χρηματοδοτήσεις που προήλθαν από τα κοινοτικά ταμεία και προγράμματα βοήθησαν την Ελλάδα να αναβαθμίσει την υποδομή για το περιβάλλον και να ενισχύσει την εμπειρία της σε θέματα διαχείρισης.

⁶⁶ Περιοδικό: Περιβάλλον 21 'Η οικονομία του περιβάλλοντος στον αιώνα μας' #18, Ιούλιος-Αύγουστος 2007, σελίδα: 36.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

Η Ε.Ε. χρηματοδοτεί δράσεις για την προστασία του ελληνικού περιβάλλοντος κυρίως μέσω των **Διαρθρωτικών Ταμείων**, του **Ταμείου Συνοχής** και του **Προγράμματος Life**.

3.3.2 ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ⁶⁷

Τα τέσσερα βασικά χρηματοδοτικά όργανα που χορηγούν ενίσχυση για τις διαρθρωτικές δράσεις της Ένωσης, δηλαδή τις δράσεις που αποσκοπούν στον περιορισμό των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων. Τα διαρθρωτικά ταμεία έχουν συμπληρωματικό χαρακτήρα προς την εθνική, δημόσια ή ιδιωτική χρηματοδότηση, και χρησιμοποιούνται για την εφαρμογή προγραμμάτων μεγάλης κλίμακας, τα οποία καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα τοπικών, περιφερειακών ή εθνικών δραστηριοτήτων. Οι παρεμβάσεις των ταμείων είναι δυνατό να συνδυάζονται με βάση τις ανάγκες.

Μία μελέτη που δημοσιεύτηκε το 2002 από τη Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, δείχνει ότι τα διαρθρωτικά ταμεία συμβάλλουν θετικά στην αειφόρο περιφερειακή ανάπτυξη. Διαπιστώθηκε ότι οι παρεμβάσεις των διαρθρωτικών ταμείων προσπαθούν γενικά να έχουν θετικό αποτέλεσμα προς όφελος των περιφερειών και προωθούν καταστάσεις επωφελείς για όλους.

Τα τέσσερα διαρθρωτικά ταμεία είναι τα εξής:

- **Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (Ε.Τ.Π.Α.):** χρηματοδοτεί την κατασκευή υποδομών, παραγωγικές επενδύσεις και επενδύσεις δημιουργίας θέσεων απασχόλησης, έργα τοπικής ανάπτυξης και ενισχύσεις σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις σε μειονεκτικές περιφέρειες.
- **Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (Ε.Κ.Τ.):** χρηματοδοτεί ενέργειες επαγγελματικής κατάρτισης και προγράμματα απασχόλησης και προωθεί την κοινωνική και επαγγελματική ένταξη ανέργων και ομάδων που βρίσκονται σε δυσχερή θέση.
- **Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (Ε.Γ.Τ.Π.Ε.):** το τμήμα προσανατολισμού χρηματοδοτεί μέτρα αγροτικής

⁶⁷ Ευρωπαϊκή Ένωση, 'Διαρθρωτικές πολιτικές και ευρωπαϊκές περιφέρειες, ανταγωνιστικότητα, αειφόρος ανάπτυξη και συνοχή στην Ευρώπη, από την Λισσαβόνα στο Γκέτεμποργκ', Ευρωπαϊκές Κοινότητες, 2003, σελίδα: 12, 24, 32, 46, 55.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

ανάπτυξης και ενίσχυσης κατόχων εκμεταλλεύσεων σε αναπτυξιακά καθυστερημένες περιφέρειες (στόχος 1) και την πρωτοβουλία **Leader+** σε όλη την Ένωση.

Το τμήμα εγγυήσεων χρηματοδοτεί τα ίδια μέτρα, εκτός των περιφερειών του στόχου 1, και ορισμένα ειδικά μέτρα σε όλη την Ένωση.

- **Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας (Χ.Μ.Π.Α.):** στηρίζει τον εκσυγχρονισμό και την προσαρμογή των εγκαταστάσεων του τομέα.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα αξιολόγησης που δημοσιεύτηκαν το 2003, η συμβολή των διαρθρωτικών ταμείων στην προώθηση της κοινωνίας της πληροφορίας είναι σημαντική.

Η μελέτη εκτιμά ότι από το 2000 έως το 2006 ποσό 10 δις. € θα έχει διατεθεί σε αυτό τον τομέα στηρίζοντας τους βασικούς στόχους της Ένωσης, όπως η πρωτοβουλία **e-Europe**. Η μελέτη συνέκρινε δεδομένα από 150 περιφερειακά και τρία 3 εθνικά έργα, που χρηματοδοτούνται από τα διαρθρωτικά ταμεία.

Το **Leader+** είναι η τέταρτη κοινοτική πρωτοβουλία και έχει σχεδιαστεί για να βοηθήσει τους αγροτικούς φορείς να διερευνήσουν τη μακροπρόθεσμη δυναμική των περιφερειών τους.

Το **Leader+** στηρίζει την εφαρμογή ολοκληρωμένων, υψηλής ποιότητας και πρωτότυπων στρατηγικών αειφόρου ανάπτυξης στις αγροτικές περιφέρειες. Βασίζεται, επίσης, στις εταιρικές σχέσεις και δίκτυα για την ανταλλαγή τεχνογνωσίας και εμπειρίας.

Για να μεγιστοποιηθεί η επίπτωση και να διασφαλισθούν τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα, το 94% των χρηματοδοτήσεων των διαρθρωτικών ταμείων για την περίοδο 2000 - 2006 εστιάζεται σε τρεις στόχους:

- **Στόχος 1:** ενίσχυση για την ανάπτυξη των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών. Ο στόχος αυτός αφορά **50** περίπου περιφέρειες, στις οποίες κατοικεί το **22%** του πληθυσμού της Ένωσης ή περίπου **83 εκατ. κάτοικοι**, οι οποίες λαμβάνουν το **70%** των διαθέσιμων πόρων. Επίσης, κατά την περίοδο 2000 - 2006 υπάγονται ακόμα **73 εκατ. κάτοικοι** στις περιφέρειες αυτές.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

- **Στόχος 2:** στήριξη της οικονομικής και κοινωνικής ανασυγκρότησης βιομηχανικών, αγροτικών, αστικών ή εξαρτημένων από την αλιεία περιφερειών, που αντιμετωπίζουν διαρθρωτικές δυσκολίες.
- **Στόχος 3:** εκσυγχρονισμός των συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και απασχόλησης. Τα χρηματοδοτούμενα από το στόχο 3 μέτρα, καλύπτουν ολόκληρη την Ένωση πλην των περιφερειών του στόχου 1, στις οποίες τα μέτρα επαγγελματικής εκπαίδευσης και απασχόλησης περιλαμβάνονται στα αναπτυξιακά προγράμματα. Ο στόχος 3 λαμβάνει το **12,3%** των συνολικών πόρων.

«Λόγω του καθοριστικού ρόλου των μικρών και μεγάλων πόλεων στην περιφερειακή ανάπτυξη και των περιφερειακών ανισοτήτων της Ε.Ε., για να είναι η περιφερειακή πολιτική αποτελεσματική, η χρηματοδότηση αυτή πρέπει να συνδέεται ρητά με τις ανάγκες των αστικών περιοχών και την ανάπτυξη του δυναμικού των περιφερειών. Αυτό είναι δυνατό να επιτευχθεί μέσω της ρητής ενσωμάτωσης της αστικής ανάπτυξης στον προγραμματισμό των Διαρθρωτικών Ταμείων. Το γεγονός αυτό θα αυξήσει τη νομιμότητα και την ευθύνη των τοπικών παραγόντων, μέσω της συμμετοχής τους στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και της διεύρυνσης των εταιρικών σχέσεων.

Ο ρόλος των μεγάλων πόλεων ως κέντρων περιφερειακής οικονομικής ανάπτυξης και καινοτομίας, πρέπει να αντιμετωπίζεται σαφέστερα κατά την χρησιμοποίηση των πόρων των Διαρθρωτικών Ταμείων.»⁶⁸

Τα Διαρθρωτικά Ταμεία, γενικότερα, ασχολούνται κυρίως με το πρόβλημα των περιφερειακών ανισοτήτων με στόχο τη συνολική ανάπτυξη της Κοινότητας.

Ο βασικός στόχος είναι κυρίως ότι, η εξασφάλιση ότι η ανάπτυξη των πόρων των διαρθρωτικών ταμείων θα γίνει με τέτοιο τρόπο ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι στόχοι αειφόρου ανάπτυξης, που εκτέθηκαν στο Έκτο Πρόγραμμα.

3.3.3 ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ

«Για να επιταχύνει την οικονομική, κοινωνική και εδαφική σύγκλιση, η Ευρωπαϊκή Ένωση δημιούργησε το **Ταμείο Συνοχής**, το **1994**. Το ταμείο αυτό προορίζεται για τις

⁶⁸ Ευρωπαϊκή Ένωση, 'Αειφόρος αστική ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση: πλαίσιο δράσης', Ευρωπαϊκές Κοινότητες, 1999, σελίδα: 9.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

χώρες στις οποίες το μέσο κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. είναι μικρότερο του **90%** του κοινοτικού μέσου όρου. Ωστόσο, οι ενισχύσεις του Ταμείου Συνοχής υπόκεινται σε ορισμένες προϋποθέσεις. Εάν το δημόσιο έλλειμμα ενός δικαιούχου κράτους-μέλους υπερβαίνει το **3%** του **εθνικού Α.Ε.Π.**, δεν εγκρίνεται κανένα νέο πρόγραμμα μέχρι όταν το έλλειμμα τεθεί υπό έλεγχο.»⁶⁹

«Το ταμείο είναι ένα ένδικο μέσο παρέμβασης, η φύση της αποστολής του οποίου διαφέρει από αυτή των Διαρθρωτικών Ταμείων, τα οποία ασχολούνται κυρίως με το πρόβλημα των περιφερειακών ανισοτήτων, στοχεύοντας στη συνολική ανάπτυξη της Κοινότητας.

Αποστολή του Ταμείου Συνοχής είναι να δώσει τη δυνατότητα στα φτωχότερα κράτη-μέλη να ξεπεράσουν τα οικονομικά τους εμπόδια, ώστε να συμμετάσχουν έγκαιρα στην τελική φάση της **Ο.Ν.Ε.**

«Το ταμείο χρηματοδοτεί έργα περιβάλλοντος, που εντάσσονται στις προτεραιότητες της κοινοτικής πολιτικής για την προστασία του περιβάλλοντος και έργα υποδομής, κοινού ενδιαφέροντος στον τομέα των μεταφορών.»⁷⁰

Παράλληλα, οι παρεμβάσεις του προωθούν τις προτεραιότητες της κοινοτικής περιφερειακής πολιτικής και συντονίζονται με τα άλλα χρηματοδοτικά μέσα της Κοινότητας.

Σύμφωνα με το **άρθρο 2 του κανονισμού του Ταμείου**, «*το Ταμείο Συνοχής παρέχει οικονομική συνδρομή σε έργα που συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων που καθορίζονται στη Συνθήκη για την Ε.Ε. (Μάαστριχ) στον τομέα του περιβάλλοντος και στον τομέα των διευρωπαϊκών δικτύων υποδομής των μεταφορών στα κράτη-μέλη, τα οποία έχουν Α.Ε.Π. χαμηλότερο του 90% του κοινοτικού μέσου όρου*».

Από τα κράτη-μέλη μέχρι το τέλος του 1999 στο παραπάνω κριτήριο, και είναι επιλέξιμα για το ταμείο, είναι η Ελλάδα, η Ισπανία, η Ιρλανδία και η Πορτογαλία.

⁶⁹ Δικτυακός τόπος:

http://www.europa.eu/scadplus/glossary/structural_cohesion_fund_el.htm

⁷⁰ Δικτυακός τόπος: http://www.infosoc.gr/infosoc/el_GR/services/leksiko/423.htm

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

Το ποσοστό κοινοτικής ενίσχυσης που χορηγείται είναι 80 - 85% του ποσού των δημοσίων δαπανών του έργου.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα δικαιούχα κράτη-μέλη, οφείλουν να διασφαλίζουν ότι η υλοποίηση των χρηματοδοτούμενων έργων αποτελεί αντικείμενο τακτικής παρακολούθησης και αξιολόγησης, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του ταμείου και να μεγιστοποιηθεί η αποτελεσματικότητα της κοινοτικής ενίσχυσης.

Μέρος αυτής της υποχρέωσης των κρατών-μελών και της Επιτροπής είναι η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των εκτεταμένων έργων.

Το ταμείο μπορεί να παρέχει ενίσχυση για έργα υποδομής κοινού ενδιαφέροντος στον τομέα των μεταφορών στα πλαίσια της ανάπτυξης των διευρωπαϊκών δικτύων, καθώς και για προπαρασκευαστικές μελέτες και έργα τεχνικής υποστήριξης των επιλέξιμων έργων.

Η χορήγηση της συνδρομής του ταμείου εξαρτάται από την προσπάθεια που καταβάλλει το κάθε κράτος-μέλος για να περιορίσει το υπερβολικό δημόσιο έλλειμμά του.»⁷¹

Το Ταμείο Συνοχής μπορεί επίσης να χορηγεί ενίσχυση για τη σύνταξη προπαρασκευαστικών μελετών που συνδέονται με τα έργα και τη λήψη μέτρων τεχνικής υποστήριξης συμπεριλαμβανομένων των ενεργειών πληροφόρησης και δημοσιότητας.

Αξιοσημείωτο είναι να αναφερθούν και τα ποσά που διατέθηκαν από το Ταμείο Συνοχής. Το σύνολο των διαθέσιμων πόρων για την περίοδο **1994 - 1999** ανήλθε σε **15,15 δις. ECU**, εκ των οποίων το **20%** διατέθηκε στην Ελλάδα για δράσεις στους τομείς του περιβάλλοντος και των μεταφορών. Το μεγαλύτερο ποσοστό από τους πόρους αυτούς απορροφήθηκε σε έργα ύδρευσης. Για την περίοδο **2000 - 2006** διατέθηκαν **18 δις. €** στις χώρες συνοχής, εκ των οποίων ποσοστό **16 - 18%** δόθηκε στην Ελλάδα.

⁷¹ Κορκοβέλος Α. Χρήστος, 'Προστασία του περιβάλλοντος στην Ε.Ε. Αναφορές στα ελληνικά δεδομένα και κατάλογος της κοινοτικής νομοθεσίας για το περιβάλλον', εκδόσεις Α. Ν. Σάκκουλα, 1997, σελίδα: 220-222.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

«Στη νέα προγραμματική περίοδο **2007 - 2013**, σύμφωνα με το νέο **Σχέδιο Γενικού Κανονισμού**, το οποίο συζητείται σε επίπεδο Συμβουλίου των Υπουργών της Ε.Ε., τροποποιείται η φιλοσοφία λειτουργίας του ταμείου, αφού πλέον το ταμείο συγχρηματοδοτεί **έργα/παρεμβάσεις**, οι οποίες αποτελούν μέρος πολυετών επιχειρησιακών προγραμμάτων.»⁷²

3.3.4 ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE

«Το **Life** είναι ένα χρηματοδοτικό όργανο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το οποίο δημιουργήθηκε το **1992**. Ο σκοπός του είναι να παρέχει υποστήριξη, μέσω χρηματοδότησης, κυρίως για μικρομεσαίες επιχειρήσεις που επιθυμούν να αναλάβουν καθοδηγητικά προγράμματα που συνδέονται με το περιβάλλον.

Το πρόγραμμα Life είναι το σπουδαιότερο συστατικό μιας ειδικής ρύθμισης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, ο σκοπός του οποίου είναι να συνεισφέρει στην ανάπτυξη και εφαρμογή της νομοθεσίας για την κοινοτική περιβαλλοντική πολιτική.

Το πρόγραμμα Life αφορά εκτός από άλλα θέματα, προγράμματα ανάπτυξης καθαρής τεχνολογίας. Από το 1995 ένα από τα θέματα προτεραιότητας ήταν να προωθήσει την αειφόρο ανάπτυξη.»⁷³

Από την αρχή της λειτουργίας του τον Δεκέμβριο του 1992, το Life έχει μεγάλη συνεισφορά στην προαγωγή προτύπων παραγωγής και συμπεριφοράς, που συνδέονται με τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης.

Το **Life** απoσκοπεί στη **συγχρηματοδότηση δράσεων** τόσο για τη διατήρηση της φύσης (**Life-Φύση**) όσο και άλλων τομέων που αφορούν στο περιβάλλον (**Life-περιβάλλον**) καθώς και σε συγκεκριμένες περιβαλλοντικές δράσεις **εκτός Ε.Ε.**

Το Life συμβάλλει στην εφαρμογή, την ανάπτυξη και τη βελτίωση της περιβαλλοντικής πολιτικής και νομοθεσίας της Κοινότητας, καθώς και στην ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών μελημάτων στις υπόλοιπες πολιτικές της Ε.Ε.

⁷² Δικτυακός τόπος: <http://www.hellaskps.gr/Details2.asp?L1=12&L2=3>

⁷³ Hans Van Weeken, 'Design for sustainable development, practical examples of SMES', European Foundation for the improvement of living and working conditions, Luxembourg 1999, σελίδα: 26.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

Υποστηρίζει την ανάπτυξη νέων λύσεων για τα περιβαλλοντικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η Ε.Ε. και συμβάλλει στην εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής που ορίστηκε στο Έκτο Πρόγραμμα Δράσης για το περιβάλλον.

«Γενικός στόχος του προγράμματος είναι η άμεση επέμβαση για τη διατήρηση εξαιρετικά απειλούμενων περιοχών που εντάσσονται στον εθνικό κατάλογο ως προτεινόμενες για ένταξη στο δίκτυο NATURA 2000, αλλά στις οποίες πριν την ανάληψη του προγράμματος δεν είχαν εφαρμοστεί ποτέ προγράμματα προστασίας ή διαχείρισης.

Βασικοί στόχοι του προγράμματος Life είναι:

- α) Η άμεση λήψη μέτρων και δράσεων για τη μείωση της περαιτέρω υποβάθμισης των περιοχών, της αναβάθμισης των οικοσυστημάτων και της βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης των ζωτικών οργανισμών.
- β) Η εξασφάλιση της μακροπρόθεσμης προστασίας της περιοχής και της ορθολογικής διαχείρισης με τη συνεργασία όλων των ενδιαφερομένων και ιδιαίτερα της τοπικής κοινωνίας προς όφελος του ανθρώπου και της φύσης.

Στο πλαίσιο του Life, οι δράσεις διατήρησης της φύσης είναι εκείνες που απαιτούνται για να διατηρηθεί ή να αποκατασταθούν τα φυσικά ενδιαίτηματα (οικότοποι) και οι πληθυσμοί ειδών άγριας πανίδας και χλωρίδας σε ικανοποιητική κατάσταση.»⁷⁴

Το πρόγραμμα Life από το 1992 μέχρι και το 2013, διακρίνεται σε:

▪ **LIFE I (1992 - 1995):** το οποίο διακρίνεται στις εξής συνιστώσες:

- **Προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και της ποιότητας του περιβάλλοντος:** νέες τεχνικές παρακολούθησης, καθαρές τεχνολογίες, διάθεση αποβλήτων, αποκατάσταση μολυσμένων τοπίων, χωροταξικός σχεδιασμός και διαχείριση αστικών αποβλήτων. Για το σκοπό αυτό δαπανήθηκε το **40%** του προϋπολογισμού του προγράμματος.
- **Προστασία των οικοτόπων και της φύσης:** προστασία απειλούμενων ειδών και οικοτόπων, του θαλάσσιου περιβάλλοντος, καταπολέμηση της

⁷⁴ Δικτυακός τόπος: <http://www.ornithologiki.gr/life/pylos-eurotas/life/stoxoi.htm>

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

υπερήμωσης, της διάβρωσης, διατήρηση του γλυκού νερού. Για το στόχο αυτό διατέθηκε το **45%** του προϋπολογισμού του προγράμματος.

- **Διοικητικές δομές και υπηρεσία περιβαλλοντικών δικτύων συνεργασίας και ανάπτυξης:** για το σκοπό αυτό διατέθηκε το **5%** του προϋπολογισμού του προγράμματος.
 - **Εκπαίδευση, κατάρτιση και πληροφόρηση:** επαγγελματική εκπαίδευση, περιβαλλοντική εκπαίδευση και κατανόηση. Για το σκοπό αυτό διατέθηκε το **5%** του προϋπολογισμού του προγράμματος.
 - **Δράσεις εκτός του εδάφους της Κοινότητας (Τρίτη χώρα συνδρομής):** για το σκοπό αυτό διατέθηκε το **5%** του προϋπολογισμού του προγράμματος.
- **LIFE II (1996 - 1999)⁷⁵:** για την περίοδο 1996 - 1999, το πεδίο δράσης του Life θα περιοριστεί στα ακόλουθα:

- Διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και των πτηνών που κινδυνεύουν με εξαφάνιση (Life-Φύση).
- Προκαταρκτικές δράσεις που έχουν σχεδιαστεί για να συμβάλλουν στην εφαρμογή της κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής και νομοθεσίας σε τέσσερις τομείς: παράκτιες περιοχές, μείωση των αποβλήτων, προστασία νερού και ρύπανση του αέρα.
- Καινοτόμες δραστηριότητες και δραστηριότητες επίδειξης στον βιομηχανικό τομέα.
- Δράσεις επίδειξης, προώθησης και τεχνικής βοήθειας για τις τοπικές αρχές, ώστε να ενθαρρυνθεί η περιβαλλοντική ενσωμάτωση στην ανάπτυξη και το σχεδιασμό της χρήσης γης (Life-Περιβάλλον).
- Τεχνική βοήθεια και δράσεις επίδειξης προς τις τρίτες χώρες (Life-Τρίτες Χώρες).

- **LIFE III (2000 - 2006)⁷⁶:** το Life III αποτελείται από τρεις συνιστώσες: **Life-Φύση**, **Life-Περιβάλλον**, **Life-Τρίτες Χώρες**:

A) Life-Φύση: το Life-Φύση συγχρηματοδοτεί έργα τα οποία αποσκοπούν στην αποκατάσταση και τη διατήρηση απειλούμενων φυσικών ενδιαιτημάτων

⁷⁵ Υπηρεσία επίσημων εκδόσεων των κοινοτήτων, 'Στόχος η αειφορία', έκθεση προόδου, πρόγραμμα δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 5^ο πρόγραμμα πολιτικής και δράσης σχετικά με το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη, 1997, σελίδα: 131.

⁷⁶ Δικτυακός τόπος: http://ec.europa.eu/environment/life/countries/Cyprus_gr_may06.pdf

Η πολιτική της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

(οικοτόπων), καθώς και στην προστασία βιολογικών ειδών στην Ε.Ε. και τη Ρουμανία.

Στόχος του Life-Φύση είναι να συμβάλλει στην εφαρμογή των Οδηγιών για τα άγρια πτηνά και τους οικοτόπους. Εστιάζεται στα οικολογικά ενδιαφέροντα και τα βιολογικά είδη που απαντούν στο δίκτυο NATURA 2000 ανά την Ε.Ε.

Πρόκειται για μοναδική στο είδος της προσπάθεια εκ μέρους των κρατών-μελών της Ένωσης για την προστασία και τη διατήρηση της φύσης και της βιοποικιλότητας στην Ευρώπη.

B) Life-Περιβάλλον: το Life-Περιβάλλον συγχρηματοδοτεί καινοτόμα έργα περιβαλλοντικής επίδειξης στην Ε.Ε. και στις χώρες που είναι υποψήφιες για να προσχωρήσουν σε αυτή.

Στόχος του Life-Περιβάλλον είναι να καλυφθεί το χάσμα μεταξύ αφενός των ερευνητικών και αναπτυξιακών αποτελεσμάτων και αφετέρου της εφαρμογής τους σε μεγάλη κλίμακα.

Πέντε είναι οι τομείς που είναι επιλέξιμοι για χρηματοδότηση:

- ✓ **Ανάπτυξη και σχεδιασμός της χρήσης γης.**
- ✓ **Διαχείριση υδάτων.**
- ✓ **Μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των οικονομικών δραστηριοτήτων.**
- ✓ **Διαχείριση των αποβλήτων.**
- ✓ **Μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των προϊόντων μέσω της ολοκληρωμένης πολιτικής προϊόντων.**

Γ) Life-Τρίτες Χώρες: υποστηρίζεται από την περιβαλλοντική ικανότητα και τη μεταφορά γνώσεων στις χώρες που συνορεύουν με τη Μεσόγειο και τη Βαλτική Θάλασσα.

Τα έργα πρέπει να είναι προς το συμφέρον της Κοινότητας, την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης και να προσφέρουν λύσεις σε μείζονα περιβαλλοντικά προβλήματα.

Η πολιτική της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

▪ **LIFE+ (2007 - 2013)**⁷⁷: το **Life+** είναι ένα νέο χρηματοδοτικό μέσο για το περιβάλλον, έχει τεθεί σε ισχύ με τη δημοσίευση του σχετικού κανονισμού στην Επίσημη Εφημερίδα.

Με προϋπολογισμό **2,143 δις. €** για την περίοδο **2007 - 2013**, το **Life+** είναι ένα περιορισμένο, αλλά επικεντρωμένο στους σκοπούς του, μέσο χρηματοδότησης που παρέχει ειδική στήριξη για την ανάπτυξη και την εφαρμογή της κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής και νομοθεσίας, ιδίως όσον αφορά τους στόχους του Έκτου Προγράμματος Δράσης.

Το **Life+** περιλαμβάνει τρία στοιχεία:

- **Life+Φύση και Βιοποικιλότητα**: η φύση και βιοποικιλότητα συνεχίζει και επεκτείνει τώρα το πρώην πρόγραμμα **Life-Φύση**. Θα συγχρηματοδοτήσει τις βέλτιστες πρακτικές ή έργα επίδειξης που συμβάλλουν στην εφαρμογή των Οδηγιών για πτηνά και ενδιαιτήματα.

Το **Life+Βιοποικιλότητα** συγχρηματοδοτεί τα έργα επίδειξης καινοτόμων ή ό,τι έργων συμβάλλουν στην υλοποίηση των στόχων της ανακοίνωσης της Επιτροπής (COM 2006, 216 Τελικό) *‘ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας έως το 2010 και μετέπειτα’*.

Τουλάχιστον το **50%** του προϋπολογισμού για το **Life+**, στο πλαίσιο της συγχρηματοδότησης, πρέπει να είναι αφιερωμένη στο **Life+Φύση και Βιοποικιλότητα**.

- **Life+Περιβαλλοντική Πολιτική και Διαχείριση**: η περιβαλλοντική πολιτική και διαχείριση συνεχίζει και επεκτείνει το πρώην σκέλος **Life-Περιβάλλον**. Η Επιτροπή θα συγχρηματοδοτήσει την κοινοτική περιβαλλοντική πολιτική, την ανάπτυξη καινοτόμων προσεγγίσεων πολιτικής, τεχνολογιών, μεθόδων και μέσων, τη βάση των γνώσεων σε ό,τι αφορά την περιβαλλοντική πολιτική και νομοθεσία καθώς και την παρακολούθηση των πιέσεων που ασκούνται στο περιβάλλον.

⁷⁷ Δικτυακός τόπος:

http://ec.europa.eu/environment/life/countries/documents/Cyprus_gr_may06.pdf

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

Το μέγιστο ποσοστό συγχρηματοδότησης θα είναι **50%** του προϋπολογισμού του προγράμματος.

- **Life+Πληροφοριών και Επικοινωνιών:** το **νέο αυτό στοιχείο** θα συγχρηματοδοτήσει έργα που υλοποιούν την επικοινωνία και τη διεξαγωγή εκστρατείας ευαισθητοποίησης για το περιβάλλον, την προστασία της φύσης ή τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, καθώς και έργα που σχετίζονται με την πρόληψη των δασικών πυρκαϊών (ευαισθητοποίηση, ειδική κατάρτιση).

Το μέγιστο συγχρηματοδότησης θα είναι **50%** του προϋπολογισμού του προγράμματος.

Τουλάχιστον το **78%** του **Life+** θα είναι για συγχρηματοδότηση του σχεδίου δράσης επιχορηγήσεων, εκ των οποίων τουλάχιστον το **50%** θα είναι για έργα για τη φύση και τη βιοποικιλότητα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα χρησιμοποιήσει το υπόλοιπο ποσό για λειτουργικά έξοδα.

Όσον αφορά στην περίπτωση της **Ελλάδας**, το **Πρόγραμμα Life⁷⁸** χρηματοδότησε **145** έργα κατά τα προηγούμενα 14 έτη. Εξ' αυτών 99 επικεντρώθηκαν στην περιβαλλοντική καινοτομία και 46 στη διατήρηση της φύσης.

Σήμερα, εκτελούνται **42** έργα Life, τα οποία αντιπροσωπεύουν συνολικά επενδύσεις **64,2 εκατ. €** εκ των οποίων 32,6 εκατ. € χορηγεί η Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Πιο συγκεκριμένα:

- **Life-Φύση στην Ελλάδα:** μέχρι σήμερα το πρόγραμμα Life-Φύση έχει συγχρηματοδοτήσει 46 έργα στην Ελλάδα. Τα εν λόγω έργα προβλέπεται ότι θα αντιπροσωπεύουν συνολικά επενδύσεις 58,5 εκατ. € εκ των οποίων 33,1 εκατ. € χορηγεί η Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Τα έργα επικεντρώνονται στην διαφύλαξη των πτηνών ή την αποκατάσταση προσωρινών μικρών λιμνών και δασών, ανακυκλώνοντας το είδος των βιοτόπων των οποίων η διατήρηση σε ικανοποιητική κατάσταση κρίνεται καθοριστικής σημασίας για τη χώρα.

⁷⁸ Δικτυακός τόπος:

http://ec.europa.eu/environment/life/countries/documents/Cyprus_gr_may06.pdf

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

- **Life-Περιβάλλον στην Ελλάδα:** μέχρι σήμερα το πρόγραμμα Life-Περιβάλλον συγχρηματοδότησε 99 έργα στην Ελλάδα. Τα έργα αυτά υπολογίζεται ότι αντιπροσώπευαν συνολικές επενδύσεις 111,1 εκατ. € εκ των οποίων 39,4 εκατ. € χορηγήθηκαν από την Ε.Ε. 29 έργα εκτελούνται σήμερα στην Ελλάδα, για τα οποία οι επενδύσεις υπολογίζεται ότι ανέρχονται συνολικά σε 45,2 εκατ. € με κοινοτική συμμετοχή περίπου 45%. Τα έργα αντιμετωπίζουν ευρύ φάσμα περιβαλλοντικών θεμάτων, από τη διαχείριση των υδάτων και των αποβλήτων έως την οικολογική διαχείριση και τις τεχνολογίες που είναι φιλικές για το κλίμα.

Γενικότερα, οι οικονομικές εισροές από τα κοινοτικά ταμεία και προγράμματα αποτέλεσαν και εξακολουθούν να αποτελούν μία σημαντική βοήθεια για την Ελλάδα, καθώς από μόνη της δεν θα είχε τη δυνατότητα να διαθέσει τόσους πόρους σε έργα που αφορούν το περιβάλλον.

3.4 ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ - ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

«Τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (Κ.Π.Σ.) είναι το αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις αναπτυξιακές προτεραιότητες του κάθε κράτους-μέλους.»⁷⁹

Τα **Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης** συντονίζουν ευρωπαϊκές περιφερειακές δραστηριότητες για περίοδο **έξι ετών**, εμπλέκοντας περιστασιακά τα **τέσσερα Διαρθρωτικά Ταμεία** (Ε.Κ.Τ., Ε.Τ.Π.Α., Ε.Γ.Τ.Π.Ε., Χ.Μ.Π.Α.) και την **Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων** (Ε.Τ.Ε.). Ωστόσο, σε κάθε περίπτωση τα έργα πρέπει να περιλαμβάνονται στα σχέδια που αναπτύσσουν ήδη οι **εθνικές αρχές**, οι **περιφερειακές αρχές** και οι **οικονομικοί συνεργάτες** τους.

Όπως αναφέρει και στην ομιλία του ο Έλληνας Υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών: «τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης αποτελούν ένα σημαντικό όπλο για να μειωθούν οι περιφερειακές ανισότητες εντός της Ε.Ε., να αποκτήσουν οι χώρες που υστερούν σύγχρονες υποδομές και να γίνουν ενέργειες υπέρ του παραγωγικού τομέα, οι οποίες θα αυξήσουν την παραγωγικότητα των εργαζομένων και την ανταγωνιστικότητα των

⁷⁹ Δικτυακός τόπος: www.ekep.gr/Guidance/ellada_2.asp

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

οικονομιών, όπως της ελληνικής, ενώ παράλληλα θα ενισχύσουν την ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή.

Ωστόσο, αν οι πόροι των Κ.Π.Σ. δεν αξιοποιηθούν σωστά, μπορεί να έχουμε ανεπιθύμητες παρενέργειες. Δηλαδή, εάν δεν κατευθυνθούν σε παραγωγικές επενδύσεις και δράσεις με μόνιμο αποτέλεσμα, οι οποίες να εξασφαλίζουν μία βιώσιμη ανάπτυξη, τότε υπάρχει ο κίνδυνος να απομακρυνθεί αντί να έρθει κοντά η πραγματική σύγκλιση.»⁸⁰

Τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης μέχρι σήμερα διακρίνονται σε τρία:

«

- **Α' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (1989 - 1993)**: το οποίο ενσωμάτωσε ειδικό πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, και επιχείρησε παράλληλα να εισαγάγει την επιδίωξη της αειφορίας, προσπαθώντας να την εξειδικεύσει σε διάφορους τομείς. Από το **‘Λειτουργικό Πρόγραμμα Περιβάλλον’** διατέθηκαν **34,285 εκατ. ECU** εκ των οποίων το μεγαλύτερο ποσοστό αφορούσε την προστασία της ατμόσφαιρας και των βιοτόπων.
- **Β' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (1994 - 1999)**: «το Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, ευρύτερα γνωστό και ως **πακέτο Delors**, συντίθεται από ένα πλέγμα επιχειρησιακών προγραμμάτων, που αποσκοπούν στο σχεδιασμό και υλοποίηση σειράς αναπτυξιακών έργων στην χώρα μας.

Το **Β' Κ.Π.Σ.** αναπτύσσεται σε **δύο διακριτά σκέλη, εθνικό και περιφερειακό**, με στόχο τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη θεσμών και υποδομών.»⁸¹

Κατά πολύ αυξημένοι εμφανίζονται οι πόροι που διατέθηκαν από το Β' Κ.Π.Σ. για το εθνικής κλίμακας **‘Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον’**.

Κατά την εφαρμογή του Β' Κ.Π.Σ. υιοθετήθηκε διαφορετική προσέγγιση σε σχέση με το Α' Κ.Π.Σ. ως προς την επεξεργασία και κατάρτιση των προτεινόμενων δράσεων. Ελήφθησαν υπόψη οι απαιτήσεις του Πέμπτου

⁸⁰ Ομιλία του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών κ. Γιώργου Αλογοσκούφη στην 6^η επιτροπή παρακολούθησης του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (http://www3.mnec.gr/PressReleases_Details.aspx?i=203).

⁸¹ Δικτυακός τόπος: <http://www.aua.gr/kps.kalp777.html>

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

Κοινοτικού Προγράμματος Δράσης και ιδίως η υποχρεωτική αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων κατά το σχεδιασμό και εκτέλεση των έργων.

Σε ό,τι αφορά τις δράσεις που χρηματοδοτήθηκαν, αυτές αφορούσαν:

- Τη δημιουργία υποδομής παρακολούθησης των υδάτων και του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος της χώρας.
- Τη διαχείριση των στερεών και τοξικών αποβλήτων.
- Την προστασία και διαχείριση σημαντικών οικοτόπων και τη διαχείριση περιβαλλοντικών κινδύνων.
- Τη σύνταξη και εφαρμογή του εθνικού κτηματολογίου ως θεσμού άσκησης πολιτικής γης.

Σε αυτές τις οικονομικές εισροές από το Κ.Π.Σ. θα πρέπει να προστεθούν και οι χρηματοδοτήσεις για τα περιβαλλοντικά έργα των **Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (Π.Ε.Π.)**.⁸²

- **Γ' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (2000 - 2006)**⁸³: το Γ' Κ.Π.Σ. αποτελεί το μεγαλύτερο αναπτυξιακό πρόγραμμα της χώρας. Πρόκειται για ένα φιλόδοξο πρόγραμμα που ανταποκρίνεται στις σημερινές ανάγκες και μελλοντικές συνθήκες ανταγωνισμού που θα αντιμετωπίσει η Ελλάδα στο διεθνές και ευρωπαϊκό περιβάλλον, και της επιτρέπει να ολοκληρώσει όλα εκείνα τα έργα και τις παρεμβάσεις, που είναι καθοριστικής σημασίας για την ανάπτυξή της.

Το Γ' Κ.Π.Σ. είναι το προϊόν της συμφωνίας, στην οποία κατέληξαν η Ελληνική Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τις διαρθρωτικές παρεμβάσεις στην Ελλάδα, για την περίοδο 2000 - 2006. Καταρτίστηκε με βάση το **Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης** που υποβλήθηκε από την Ελλάδα στην Ε.Ε.

Οι στόχοι-προτεραιότητες του Κ.Π.Σ. 2000 - 2006 εστιάζονται σε επενδύσεις στο φυσικό, ανθρώπινο και γνωστικό κεφάλαιο, που μπορούν να συμβάλλουν περισσότερο στην αύξηση της παραγωγικότητας και στην εμβάθυνση της ανάπτυξης στην Ελλάδα:

⁸² Δούση Δ. Εμμανουέλλα, 'Η κοινοτική πολιτική περιβάλλοντος και η επίδρασή της στην περίπτωση της Ελλάδος', εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2001, σελίδα: 73-75.

⁸³ Δικτυακός τόπος: www.kps.gr/2000-2006.htm

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

1. Ανάπτυξη ανθρωπίνων πόρων και προώθηση της απασχόλησης.
2. Ανάπτυξη του συστήματος μεταφορών (οδικές, σιδηροδρομικές, αστικές μεταφορές, αερολιμένες, συνδυασμένες μεταφορές και εμπορευματικά κέντρα, ασφάλεια).
3. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας με στόχο την αειφόρο ανάπτυξη (περιλαμβάνει τους τομείς Μεταποίησης και Υπηρεσιών, Έρευνας και Τεχνολογίας, Τουρισμού, Ενέργειας και Φυσικών Πόρων).
4. Αγροτική ανάπτυξη και αλιεία.
5. Ποιότητα ζωής (παρεμβάσεις που αφορούν στο περιβάλλον και στη φυσική κληρονομιά, στον πολιτισμό και στον τομέα της υγείας-πρόνοιας).
6. Κοινωνία της πληροφορίας (παρεμβάσεις που αφορούν τομείς όπως εκπαίδευση, πολιτισμό, δημόσια διοίκηση, υγεία-πρόνοια, περιβάλλον, απασχόληση, ψηφιακή οικονομία, επικοινωνίες).
7. Περιφερειακή ανάπτυξη (με στόχο την μείωση των αποκλίσεων ανάπτυξης μεταξύ των περιφερειών, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους και την αύξηση της απασχόλησης).

«Το Γ' Κ.Π.Σ. 2000 - 2006 που συγχρηματοδοτείται από πόρους της Ε.Ε. και της Ελλάδος, ολοκληρώνεται με επιτυχία. Αντιμετωπίστηκαν σημαντικά προβλήματα και μεγάλες καθυστερήσεις που υπήρχαν. Σήμερα, έχει απορροφηθεί περισσότερο από το 77% των πόρων του Γ' Κ.Π.Σ. Και αυτό οφείλεται στις συνεχείς και συνεπείς προσπάθειες που καταβλήθηκαν.

Τα αποτελέσματα είναι ορατά στο επίπεδο των υποδομών, στην ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, στον επιχειρησιακό κόσμο, στην εκπαίδευση, στην απασχόληση και στην ποιότητα ζωής των πολιτών.»⁸⁴

- **ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ (Ε.Σ.Π.Α. 2007 - 2013)**⁸⁵: το Ε.Σ.Π.Α. αποτελεί το έγγραφο αναφοράς για τον προγραμματισμό των ταμείων της Ε.Ε. σε εθνικό επίπεδο για την περίοδο 2007 - 2013.

Το Ε.Σ.Π.Α. εξασφαλίζει ότι η συνδρομή από τα ταμεία συμβαδίζει με τις κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για τη συνοχή, και προσδιορίζει

⁸⁴ Εφημερίδα ΜΕΤΡΟ, Παρασκευή 30 Μαΐου - Κυριακή 1 Ιουνίου 2008, φύλλο 1827, σελίδα: 14.

⁸⁵ Εφημερίδα ΜΕΤΡΟ, Παρασκευή 30 Μαΐου - Κυριακή 1 Ιουνίου 2008, φύλλο 1827, σελίδα: 13-14, Δικτυακός τόπος: www.espa.gr/espa.asp

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αιεφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

τον σύνδεσμο ,μεταξύ των κοινοτικών προτεραιοτήτων αφενός και του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων αφετέρου.

Για την υλοποίηση του **Ε.Σ.Π.Α. 2007 - 2013** η Ελλάδα έχει εξασφαλίσει κοινοτικούς πόρους ύψους **20,3 δις. €** σε **σταθερές τιμές**. Μαζί με την εθνική συμμετοχή και τη συμμετοχή **ιδιωτικών κεφαλαίων**, οι πόροι αυτοί μπορούν να ανέλθουν σε **39,4 δις. €**. Πρόκειται για ένα σπουδαίο επενδυτικό κεφάλαιο, το οποίο θα διαχειριστούμε με τρόπο τέτοιο, ώστε να παράγει ουσιαστικό και μακροπρόθεσμο όφελος για την χώρα μας.

Με το Ε.Σ.Π.Α., η Ελλάδα αποκτά σύγχρονες υποδομές. Βελτιώνει την ανταγωνιστικότητά της. Τονώνει την επιχειρηματικότητα. Δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας. Βελτιώνεται η ποιότητα ζωής των πολιτών.

Με το Ε.Σ.Π.Α., η Ελλάδα επιδιώκει αποτελέσματα που βελτιώνουν την καθημερινή ζωή των πολιτών, που δίνουν ώθηση στην οικονομία και στην περιφέρεια, και που ενισχύουν την κοινωνική συνοχή.

Το Ε.Σ.Π.Α. 2007 - 2013, υπηρετεί ένα σαφές αναπτυξιακό όραμα. Προτάσσει συγκεκριμένες στρατηγικές επιλογές, με στόχο να εξασφαλίσει υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης για την εθνική οικονομία και καλύτερη ποιότητα ζωής για τους πολίτες.

Η ανάπτυξη της περιφέρειας, όπου θα κατευθυνθεί το **80%** των πόρων αυτής της περιόδου, αποτελεί βασικό πυλώνα του εθνικού σχεδιασμού. Στόχος της νέας πολιτικής είναι:

- α)** Η διεύρυνση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων ολόκληρης της χώρας και των περιφερειών της.
- β)** Η επιτάχυνση του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης.
- γ)** Η αύξηση της παραγωγικότητας σε επίπεδα υψηλότερα του μέσου κοινοτικού όρου για την επίτευξη της πραγματικής σύγκλισης, και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής όλων των πολιτών, χωρίς αποκλεισμούς, με ταυτόχρονη άμβλυνση των διαπεριφερειακών και των ενδοπεριφερειακών κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων.

Η πολιτική της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

Η Ελλάδα της νέας περιόδου 2007 - 2013 στοχεύει, με τη συμβολή και της Ε.Ε., στην ανάδειξή της ως μίας εξωστρεφούς χώρας, με ισχυρή διεθνή παρουσία. Μία Ελλάδα παραγωγική και με ανταγωνιστική οικονομία, με έμφαση στην ποιότητα και την καινοτομία.

Οι πόροι της νέας προγραμματικής περιόδου μας δίνουν τη δυνατότητα να διασφαλίσουμε ότι η χώρα μας θα μπορεί να παράγει περισσότερο εθνικό πλούτο και αξία για όλους. Εργαζόμαστε συστηματικά και μεθοδικά ώστε το Ε.Σ.Π.Α. 2007 - 2013 να αποτελέσει ένα δημιουργικό ορόσημο στην αναπτυξιακή πορεία της χώρας.

Όσον αφορά το **Περιβάλλον** και την **Αειφόρο Ανάπτυξη**, κύρια αναπτυξιακή επιδίωξη του προγράμματος είναι η προστασία, η αναβάθμιση και η αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος, ώστε να αποτελέσει το υπόβαθρο για την προστασία της δημόσιας υγείας, την άνοδο της ποιότητας της ζωής των πολιτών, καθώς και να συμβάλλει στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας.

Μερικές από τις κυριότερες παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος είναι:

- Η ολοκληρωμένη διαχείριση στερεών και επικίνδυνων αποβλήτων και η προστασία των εδαφών.
- Η διαχείριση αστικών λυμάτων.
- Η εφαρμογή σχεδίων δράσης για τον περιορισμό της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, της ρύπανσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των ακτών.
- Η προστασία και η διαχείριση των βιοτόπων.
- Οι υποδομές αντιπλημμυρικής προστασίας μεγάλης κλίμακας.
- Η πρόληψη και η αποτελεσματική αντιμετώπιση των φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

4.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ Ε.Ε.

«Το περιβάλλον αποτελεί αναμφισβήτητα μία από τις πρώτες προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και θέμα αιχμής στις πολιτικές και τις δραστηριότητες των κοινοτικών οργάνων. Μάλιστα, η βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος αποτελεί πλέον ένα από τους στόχους της Ε.Ε., η οποία κατοχυρώνεται και στο Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε.

Εξάλλου, η αρχή της ενσωμάτωσης η οποία επιβάλλει στα κοινοτικά όργανα την υποχρέωση να λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος κατά τον καθορισμό και την εφαρμογή όλων των πολιτικών της κοινότητας, έχει αναβαθμιστεί και αποκτήσει **‘συνταγματική χροιά’** στην **Συνθήκη** της Ε.Ε.

Η ίδια Συνθήκη περιλαμβάνει και την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης, η οποία επιβάλλει την επίτευξη μιας προσεκτικής ισορροπίας μεταξύ της οικονομικής ευημερίας, της κοινωνικής δικαιοσύνης και ενός υγιούς περιβάλλοντος.»⁸⁶

Η δράση της Ε.Ε. στον τομέα του περιβάλλοντος αποσκοπεί στη βελτίωση της ποιότητας ζωής κάθε πολίτη, εστιάζοντας τις προσπάθειες στα μέτρα που μπορούν να αποδώσουν περισσότερο με συνεργασία.

Η προστασία του περιβάλλοντος απαιτεί συνεργασία σε ευρωπαϊκό, εθνικό και τοπικό επίπεδο μεταξύ των δημοσίων αρχών, των επιχειρήσεων, των ομάδων πίεσης και των μη κυβερνητικών οργανισμών, καθώς και μεταξύ των πολιτών. Η Ε.Ε. τηρεί πάνω από όλα με συνέπεια την αρχή της αειφόρου ανάπτυξης προσπαθώντας να εξισορροπήσει την προστασία του περιβάλλοντος με την οικονομική πρόοδο και την κοινωνική ανάπτυξη.

⁸⁶ Δικτυακός τόπος: <http://www.jean.monet.hyperphp.com>

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

«Η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι δεν θα είναι αρκετό αν μείνουμε στα λόγια, αλλά θα χρειαστεί να προωθηθεί η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση του ευρωπαϊού πολίτη πριν δοθεί αρκετή πολιτική ώθηση, ώστε η αειφόρος ανάπτυξη να αποτελέσει μία καθημερινή πραγματικότητα και όχι ένα ασαφές ιδανικό.

Η Επιτροπή, θεσπίζοντας την πρότασή της για ένα σχέδιο δράσης για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη, θέτει, κατά συνέπεια, μία πρόκληση. Έχει αναγνωρίσει ότι το να στέλνει η Ένωση στους ευρωπαίους πολίτες σαφή μηνύματα ότι η αειφόρος ανάπτυξη αποτελεί σημαντικό στρατηγικό στόχο, έχει ζωτική σημασία.

Οι σημερινές δράσεις θα καθορίσουν την ποιότητα του περιβάλλοντος και την οικονομική αειφορία του μέλλοντος. Με συγκεκριμένες προσπάθειες από τους παράγοντες, σε όλα τα επίπεδα όλων των τομέων-στόχων, θα μπορέσουν να τεθούν, τα θεμέλια για την αειφόρο ανάπτυξη.»⁸⁷

Για την επίτευξη της αειφορίας για την οποία έκανε λόγο η Στρατηγική Αειφόρου Ανάπτυξης του Γκέτεμποργκ (15 - 16 Ιουνίου 2001), απαιτείται ο συνδυασμός αλληλοενισχυόμενων οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών πολιτικών στα κράτη-μέλη της Ε.Ε. Εάν δεν καταστεί δυνατή η αναστροφή των τάσεων που απειλούν τη μελλοντική ποιότητα ζωής, θα αυξηθεί κατακόρυφα το κοινωνικό κόστος και ίσως οι τάσεις αυτές καταστούν μη αναστρέψιμες.

4.2 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ - ΓΚΕΤΕΜΠΟΡΓΚ 15 - 16 ΙΟΥΝΙΟΥ 2001

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επιβεβαίωσε τις σημαντικές προόδους των διαπραγματεύσεων, συμφώνησε το πλαίσιο για την επιτυχή ολοκλήρωση της διεύρυνσης και προώθησε τη συζήτηση για το μέλλον της Ευρώπης.

Επίσης, συμφώνησε μία στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη και προσέθεσε μία περιβαλλοντική διάσταση στη διαδικασία της Λισσαβόνας για την απασχόληση, την οικονομική μεταρρύθμιση και την κοινωνική συνοχή.

⁸⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 'Στόχος η αειφορία: προαγωγή της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής στον 21^ο αιώνα. Σύνομη παρουσίαση της έκθεσης προόδου και του προγράμματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 5^ο πρόγραμμα πολιτικής και δράσης σχετικά με το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη', Υπηρεσία επίσημων εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 1996, σελίδα: 12.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, χάραξε κατευθύνσεις για την οικονομική πολιτική, προκειμένου να υποστηριχθεί η οικονομική μεταρρύθμιση και να ενθαρρυνθούν οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις.

«Οι σαφείς και σταθεροί στόχοι της αειφόρου ανάπτυξης θα δώσουν σημαντικές οικονομικές ευκαιρίες, οι οποίες θα φέρουν νέο κύμα τεχνολογικής καινοτομίας και επενδύσεων που θα δημιουργήσει οικονομική μεγέθυνση και θέσεις απασχόλησης.

Αξιοσημείωτο είναι ότι η Στρατηγική της Ένωσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη βασίζεται στην αρχή, σύμφωνα με την οποία οι οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις όλων των πολιτικών θα πρέπει να εξετάζονται συντονισμένα και να λαμβάνονται υπόψη κατά τη λήψη των αποφάσεων.

Για αυτό, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καλεί τα κράτη-μέλη να χαράξουν εθνικές στρατηγικές για την αειφόρο ανάπτυξη.»⁸⁸

4.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

«Τα συμπεράσματα που προκύπτουν για τα προβλήματα υλοποίησης της περιβαλλοντικής πολιτικής στην Ελλάδα, δεν οφείλονται τόσο στην έλλειψη νομοθετικών ρυθμίσεων ή την πλημμελή εφαρμογή τους, όσο στη γενικότερη έλλειψη ενός στρατηγικού σχεδιασμού για το περιβάλλον.

Τα περιβαλλοντικά προβλήματα αντιμετωπίζονται με αποσπασματικό και ελλειπτικό τρόπο, ενώ απουσιάζει μία ολοκληρωμένη προσέγγιση των ζητημάτων που θέτει η προστασία του περιβάλλοντος, η οποία να εντάσσεται σε ένα συνολικό σχέδιο βιώσιμης ανάπτυξης για την χώρα με συγκεκριμένους ποιοτικούς και ποσοτικούς στόχους.

Για να υπάρξει πρόοδος χρειάζεται μεγαλύτερη πίεση από εγχώριους παράγοντες, ιδίως τις περιβαλλοντικές οργανώσεις, οι οποίες μπορούν να παίζουν το ρόλο του

⁸⁸ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (γραφείο διασύνδεσης στην Ελλάδα), 'Συμπεράσματα της προεδρίας - Γκέτεμποργκ (15 - 16 Ιουνίου 2001)', σελίδα: 4.

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

παρατηρητή και να αποτελέσουν το πιο κατάλληλο μέσο για την αφύπνιση της κοινωνίας των πολιτών.»⁸⁹

Τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα έχει πραγματοποιήσει σημαντική πρόοδο στον τομέα της βιώσιμης ανάπτυξης. Η ελληνική κυβέρνηση δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην απόκτηση απαραίτητης τεχνογνωσίας και εμπειρίας, που είναι απαραίτητες για την ενσωμάτωση των πρακτικών βιώσιμης ανάπτυξης σε όλες τις πτυχές των κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών πολιτικών.

Η προστασία και η ανάδειξη του περιβάλλοντος, η βιώσιμη και αειφόρος ανάπτυξη βρίσκονται πλέον σε υψηλή θέση στην ιεράρχηση των προτεραιοτήτων της ελληνικής οικονομίας.

Η οικολογία θα αποτελέσει την κυρίαρχη ιδεολογία του 21^{ου} αιώνα.

Η βιώσιμη και αειφόρος ανάπτυξη αποτελεί σύμφωνη έννοια με την προστασία και την ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος.

Όσον αφορά στην περίπτωση της Ελλάδος, «ο Έλληνας Επίτροπος για το περιβάλλον **Σταύρος Δήμας**, στην εκδήλωση που διοργάνωσε το Ινστιτούτο Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Καραμανλής είπε:

‘Η αντίφαση που υποστηρίζουν αρκετοί, έως και πρόσφατα, ότι υφίσταται ανάμεσα στην οικονομική ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος και ειδικότερα στην καταπολέμηση των κλιματικών αλλαγών, απλώς δεν υπάρχει. Η ανάπτυξη της οικονομίας μπορεί και πρέπει να γίνει με ενσωμάτωση κλιματικών παραμέτρων στις διάφορες πολιτικές. Μάλιστα, η μεταμόρφωση των οικονομιών που συντελείται σήμερα με την μετάβαση σε μία εποχή χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, δημιουργεί νέες οικονομικές ευκαιρίες. Προωθείται η οικολογική καινοτομία και δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας σε τομείς όπως οι καθαρές τεχνολογίες’.

Επίσης είπε ότι: ‘στις επικείμενες πλέον, σκληρές διαπραγματεύσεις στόχος της Ε.Ε. είναι να υπάρξει συμφωνία όλων των κρατών, ώστε να περιοριστεί η άνοδος της θερμοκρασίας παγκοσμίως όχι περισσότερο από **2 βαθμούς κελσίου**. Για να

⁸⁹ Δικτυακός τόπος: <http://www.Unece.org/env/ltrap/h1.htm>

Η πολιτικής της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη Η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ

επιτευχθεί αυτό, θα πρέπει οι παγκόσμιες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου να περιοριστούν έως το 2050 κατά το ήμισυ σε σχέση με τα επίπεδα του 1990'.

Για την Ελλάδα, ο **Ευρωπαϊός Επίτροπος**, τόνισε πως οι συνέπειες της κλιματικής αλλαγής θα είναι ορατές στο άμεσο μέλλον. Συγκεκριμένα είπε:

‘Σε χώρες όπως η Ελλάδα θα υπάρξουν σοβαρές επιπτώσεις. Η μέση ετήσια θερμοκρασία στην περιοχή αυτή έχει αυξηθεί περίπου 1 βαθμό κελσίου, ενώ η αντίστοιχη παγκόσμια αύξηση είναι 0,74 βαθμοί κελσίου.

Οι επιπτώσεις θα αφορούν σε πολλούς τομείς και θα επιφέρουν πλήγμα στους διαθέσιμους φυσικούς πόρους, στην οικονομία και στον τρόπο ζωής’.⁹⁰

⁹⁰ Περιοδικό: Περιβάλλον 21 ‘Περιβάλλον, οικονομία και αειφόρος ανάπτυξη στον αιώνα μας’ #21, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2008, σελίδα: 15.

Βιβλιογραφικός Οδηγός

Προτάσεις για περαιτέρω μελέτη

Για την συγγραφή της παραπάνω μελέτης παρατέθηκαν αποσπάσματα από αρκετά έργα καθώς και από διάφορα άρθρα περιοδικών, τα οποία εκδίδονται κατά καιρούς για αξιολόγηση και κριτική διαφόρων αναπτυξιακών προγραμμάτων.

Οι βιβλιογραφικές αναφορές που ακολουθούν έχουν ως μοναδικό σκοπό να βοηθήσουν τον αναγνώστη να προσανατολισθεί σε πιο εξειδικευμένες μελέτες για την προώθηση και ανάπτυξη μιας περιβαλλοντικής και αειφορικής πολιτικής στην Ελλάδα, μέσα σε μία γενικότερη προσπάθεια εναρμόνισης της εθνικής νομοθεσίας με την κοινοτική, και εξάλειψης των ανισοτήτων μεταξύ Ελλάδος-Ε.Ε.

Έτσι, συμπεριλαμβάνονται σημαντικές μελέτες, στην αγγλική αλλά και στην ελληνική γλώσσα, που θα προσφέρουν απαραίτητα στοιχεία για μια πρώτη έρευνα και πιο λεπτομερείς παραπομπές.

Στο συγκεκριμένο βιβλιογραφικό επίμετρο, παρουσιάζονται έργα τα οποία βασίζονται σε μελέτες που έλαβαν χώρα στην δεκαετία του '90 και στις αρχές του 2000 και αναφέρονται χρονικά σε μία πορεία προσπάθειας που ξεκινάει από τα τέλη του '80 και φτάνει μέχρι τις ημέρες μας.

Βιβλιογραφικός Οδηγός

Ξένη Βιβλιογραφία:

- Hans Van Weeken, '**Design for sustainable development, practical examples of SMES**', European Foundation for the improvement of living and working conditions, Luxembourg 1999.
- C. Lee Campell, Victoria Evans, Walter W. Heck, Si Duck, Victor S. Lee, F. Douglas Muschett, Thomas T. Sheen, John L. Warren, '**Principles of Sustainable Development**', published by St. Lusie Press, 1997.
- Andrew Tylecote, Jan Van Der Straten, '**Environment, Technology and Economic Growth**', published by Edward Elgar, 1997.
- Andrew Blowers, '**Planning for a Sustainable Environment, a report by the**

Βιβλιογραφικός Οδηγός

- town and country planning association*, published by Earthscan Publications Ltd, London.
- Anil Markandya, Patrice Haroy, Lorenzo Giovanni, Bellu and Vito Cistulli, ***‘Environmental economics for Sustainable Growth, a handbook for practitioners’***, published by Edward Elgar Publishing Inc, 2002.
 - Susan Buckinham, Heitfield and Bob Evans, ***‘Environment planning and Sustainability’***, published by John Willey and Sons, 1996.

Ελληνική Βιβλιογραφία:

- Κορκοβέλος Α. Χρήστος, ***‘Προστασία του περιβάλλοντος στην Ε.Ε. Αναφορές στα ελληνικά δεδομένα και κατάλογος της κοινοτικής νομοθεσίας για το περιβάλλον’***, εκδόσεις Α. Ν. Σάκκουλα, 1997.
- Παναγόπουλος Ι. Θεόδωρος, ***‘Δίκαιο περιβάλλοντος’***, Γ’ έκδοση αναθεωρημένη, εκδόσεις Α. Σταμούλη, Αθήνα 2001.
- Κούσουλας Γεώργιος, ***‘Από το επιμορφωτικό σεμινάριο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Β’ Αθήνας’***, έτος 2002 - 2003.
- Κοσκινάς Κωνσταντίνος, Παπαστάμου Στάμος, Μαντόγλου Σουλτάνα, Προδρομίτης Γεράσιμος, Αλεξιάς Γεώργιος, ***‘Περιβάλλον και αναβάθμιση της ποιότητας ζωής, οι κοινωνικές αναπαραστάσεις του περιβάλλοντος’***, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2000.
- Τσάλτας Ι. Γρηγόρης, Κατσιμπάρδης Γ. Κωνσταντίνος, ***‘Αειφορία και περιβάλλον, η ευρωπαϊκή και εθνική προοπτική’***, εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα 2004.
- Τσάλτας Ι. Γρηγόρης, Γρηγορίου Γ. Παναγιώτης, ***‘Κοινοτικές Στρατηγικές για το περιβάλλον’***, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1994.
- Δούση Δ. Εμμανουέλλα, ***‘Η κοινοτική πολιτική περιβάλλοντος και η επίδρασή της στην περίπτωση της Ελλάδας’***, σειρά Α: Ευρωπαϊκή ενοποίηση και εθνικές πολιτικές, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2001.
- Μούσης Νίκος, ***‘Ευρωπαϊκή Ένωση, δίκαιο, οικονομία, πολιτική’***, 11^η αναθεωρημένη έκδοση, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2003.
- Σωτηράκου Μαρία, ***‘Περιβαλλοντικές δράσεις για τη δεκαετία 2005-2014, Εκπαίδευση για την αειφορία’***, Συνέδριο για την έναρξη της δεκαετίας για την Ε.Α.Α. (2005-2014) στη Μεσόγειο, Αθήνα 26-27 Νοεμβρίου 2005.

Υπηρεσία επίσημων εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων:

- Ευρωπαϊκή Ένωση, ***Διαρθρωτικές πολιτικές και ευρωπαϊκές περιφέρειες, ανταγωνιστικότητα, αειφόρος ανάπτυξη και συνοχή στην Ευρώπη, από την Λισσαβόνα στο Γκέτεμποργκ***, Ευρωπαϊκές Κοινότητες, 2003.
- Ευρωπαϊκή Ένωση, ***Αειφόρος αστική ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση: πλαίσιο δράσης***, Ευρωπαϊκές Κοινότητες, 1999.
- Υπηρεσία επίσημων εκδόσεων των κοινοτήτων, ***Στόχος η αειφορία***, έκθεση προόδου, πρόγραμμα δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 5^ο πρόγραμμα πολιτικής και δράσης σχετικά με το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη, 1997.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ***Στόχος η αειφορία: προαγωγή της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής στον 21^ο αιώνα. Σύνοψη παρουσίαση της έκθεσης προόδου και του προγράμματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 5^ο πρόγραμμα πολιτικής και δράσης σχετικά με το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη***, υπηρεσία επίσημων εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 1996.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (γραφείο διασύνδεσης στην Ελλάδα), ***Συμπεράσματα της προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ (15 - 16 Ιουνίου 2001)***.
- Πράξη προσχώρησης (N945/1979), ***περί κυρώσεως της Συνθήκης προσχώρησης της Ελλάδος εις την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας ως και της Συμφωνίας περί προσχωρήσεως εις την Ε.Κ.Α.Χ.***
- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, ***COM (2001) 31***, 24 Ιανουαρίου 2001.
- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, ***Ανακοίνωση της Επιτροπής: σφαιρική αξιολόγηση του προγράμματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σχετικά με την πολιτική και τη δράση για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη, στόχος η αειφορία***, Βρυξέλλες 24/11/1999, COM (1999) 543 τελικό.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Κέντρο Ευρωπαϊκής Τεκμηρίωσης), ***Επιλέγοντας την μεγέθυνση: γνώση καινοτομία και θέσεις εργασίας σε μία κοινωνία με συνοχή. Έκθεση στο εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 21^{ης} Μαρτίου 2003 σχετικά με τη Στρατηγική της Λισσαβόνας για την οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική ανανέωση***, COM (2003) 5.

Βιβλιογραφικός Οδηγός

- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, *‘Ανακοίνωση της Επιτροπής: αειφόρος ανάπτυξη της Ευρώπης για έναν καλύτερο κόσμο, Στρατηγική της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη’*, πρόταση της Επιτροπής ενόψει του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Γκέτεμποργκ.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *‘Προαγωγή της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής στον 21^ο αιώνα, σύντομη παρουσίαση της έκθεσης προόδου και του προγράμματος δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το 5^ο πρόγραμμα πολιτικής και δράσης σχετικά με το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη’*, Ευρωπαϊκές Κοινοότητες, 1996.

Διπλωματικές Εργασίες:

- Γκίκα Ελένη, *‘Η περιβαλλοντική πολιτική της Ε.Ε. και η εφαρμογή της στην Ελλάδα’*, Αθήνα 2004, διπλωματική εργασία.

Περιοδικά:

- Περιβάλλον 21, *‘Η οικονομία του περιβάλλοντος στον αιώνα μας’* #15, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2007.
- Περιβάλλον 21, *‘Η οικονομία του περιβάλλοντος στον αιώνα μας’* #18, Ιούλιος-Αύγουστος 2007.
- Περιβάλλον 21, *‘Η οικονομία του περιβάλλοντος στον αιώνα μας’* #19, Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 2007.
- Περιβάλλον 21, *‘Η οικονομία του περιβάλλοντος στον αιώνα μας’* #20, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2007.
- Περιβάλλον 21, *‘Περιβάλλον, οικονομία και αειφόρος ανάπτυξη στον αιώνα μας’* #21, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2008.

Εφημερίδες:

- ΜΕΤΡΟ, Παρασκευή 30 Μαΐου - Κυριακή 1 Ιουνίου 2008, φύλλο 1827.

Ομιλίες:

- Ομιλία του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών κ. **Γιώργου Αλογοσκούφη** στην 6^η επιτροπή παρακολούθησης του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης.

Βιβλιογραφικός Οδηγός

- Ομιλία Υφυπουργού ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. κ. **Σταύρου Καλογιάννη** στο προσυνέδριο Ηπείρου και Ιονίων Νήσων στα Ιωάννινα.

Δικτυακοί Τόποι:

- http://10din_korinth.kor.sch.gr
- http://www.ecocrete.gr/?index.php?option=com_content&task
- http://www.europa.eu/pol/env/overview_el.htm
- http://www.europa.eu/?scadplus/glossary/environment_el.htm
- <http://www.spyridon.gr/pdf/2004e.pdf>
- <http://www.malliori.gr/gr/contents.aspx?action=showsingle&lang=gr&contentId=38134&cantId=9>
- <http://www.epixeirein.career.teiath.gr>
- <http://www.johannesburgsummit.org>
- <http://www.greeceun.org/greeceun/content/folder.aspx?d=3&rd=1&f=1345&rf=1287736688&m=1&rm=0&1=2>
- http://www.minenv.gr/4141/94110/00/renewed_eu_sds_el.pdf
- <http://www.ekem.gr/archives/000440.html>
- http://www.globalaction.gr/show.php?cat_id=74&page_id=167_28k
- http://tee.gr/online_epikaira/2001/2159_pg_030.shtml
- <http://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/375/5/kilipiris.pdf>
- http://www.europa.eu/scadplus/glossary/structural_cohesion_fund_el.htm
- http://www.infosoc.gr/infosoc/el_GR/services/leksiko/423.htm
- <http://www.hellaskps.gr/Details2.asp?L1=12&12=3>
- <http://www.ornithologiki.gr/life/pylos-eurotas/life/stoxoi.htm>
- http://ec.europa.eu/environment/life/countries/documents/Cyprus_gr_may06.pdf
- http://www.ekep.gr/Guidance/ellada_2.asp
- http://www3.mnec.gr/PressReleases_Details.aspx?i=203
- <http://www.aua.gr/kps.kalp777.html>
- <http://www.kps.gr/2000-2006.htm>
- <http://www.espa.gr/espa.asp>
- http://www.jean_monet.hyperphp.com
- <http://www.Unece.org/env/ltrap/h1.htm>